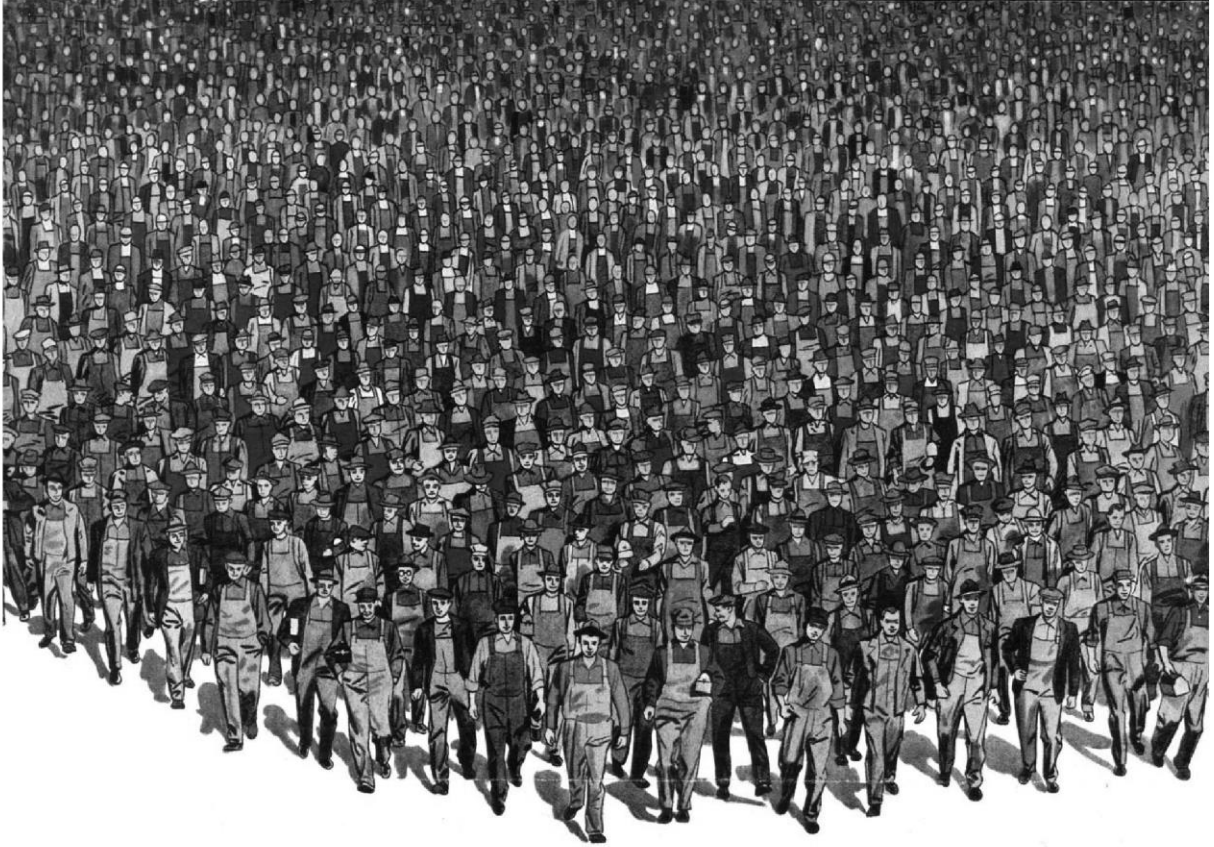

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

2022, Cilt 8, Sayı 12

<http://dergipark.gov.tr/yonbil>

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>) ISSN 2149-1984

“Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (YÖNBİL)” internet ortamında yayımlanan, uluslararası, hakemli bir yönetim bilimleri dergisidir.

YÖNBİL'e yönetim bilimleri ve alt disiplinlerine ait olan çalışmalar kabul edilmektedir.

Derginin yazı dili Türkçedir.

YÖNBİL çevrimiçi bir dergi olduğundan basılı sayıları bulunmamaktadır.

Amaç

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, hakemli uluslararası bir dergi olup, yönetim bilimleri alanında yapılan araştırmaları yayımlama ve bilim insanlarının hizmetine sunmayı amaçlamaktadır. Dergi; KIŞ(Şubat) ve YAZ(Ağustos) dönemleri olmak üzere yılda iki kez yayımlanmaktadır.

Odak ve Kapsam

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, hakemli uluslararası bir dergi olup, yönetim bilimleri alanında yapılan araştırmaları yayımlama ve bilim insanlarının hizmetine sunmayı amaçlamaktadır. Dergi yönetim bilimleri alanında tüm çalışmalara yer vermektedir. Kapsam dışındaki çalışmalar reddedilmektedir.

Değerlendirme Süreci

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi'ne yazı göndermek için yazar(lar), derginin internet adresine girerek üye olmalıdır.

Yazarlar makalelerini sisteme yüklerken Word belgesinde yazının başlığının altında yazar adı, unvanı, görev yaptığı kurum ve kendisine ulaşılabilir e-posta adresi gibi bilgilere yer

vermemelidirler. Yazarlar hakemlerin görüşlerini sistemden takip etmelidir. Yazıların hangi akademisyen tarafından sisteme eklendiği ya da dergiye gönderildiği, sistem yöneticisi tarafından görülmektedir. Bu husus, makaleyi inceleyecek hakemlere daha rahat hareket imkânı tanınması açısından önemlidir.

Makale, <http://dergipark.gov.tr/yonbil> adresindeki Makale Takip Sistemi aracılığıyla, e-posta adresi ve parolayla girilen kişisel sayfadan gönderildikten sonra, aynı sayfadan hakem süreci takip edilebilir. Bu aşamadan sonra, düzeltmelerin yapılması için, bütün hakemlerden raporların gelmesi beklenmelidir.

Dergiye ulaşan makale öncelikle alan editörü tarafından incelenir ve makalenin dergi yazım kurallarını taşıyıp taşımadığına bakılır. Derginin yazım kurallarına uymayan makaleler alan editörü tarafından hakemlik süreci başlatılmadan geri çevrilir ya da bazı değişiklikler istenebilir. Yazım kurallarına uygun makaleler ise, alanında uzman olan en az iki hakeme gönderilir. Onbeş gün içerisinde hakemlerin değerlendirmelerini tamamlayarak raporlarını göndermeleri beklenir.

Sürecin her aşamasında, hakemlerin ve yazarların isimlerinin saklı tutulduğu çift-kör hakemlik sistemi kullanılmaktadır. Hakemler kendilerine gönderilen makaleleri; çalışmanın orijinalliği, literatüre katkısı, metodoloji, vb. açıdan değerlendirirler. Hakemler direkt makaleyi kabul edebilir, reddedebilir veya yazarlardan düzeltme yapmalarını isteyebilirler. Bir makalenin yayına kabul edilebilmesi için, en az iki hakemin olumlu görüş bildirmesi gerekmektedir. Hakem raporlarından biri olumlu, diğersinin olumsuz olması durumunda, yazı üçüncü bir hakeme daha gönderilir.

Makale iki hakemden “Kabul Raporu” alması durumunda yayımlanır. Makale iki hakemden “Red Raporu” alması durumunda yayımlanmaz ve makalenin yazar(ları) bilgilendirilir. Hakemlerin “Düzeltilme Raporu” alınması durumunda yazar(lara) istenilen düzeltmeler bildirilir. Yazar(ların) istenilen düzeltmeleri tamamlayarak makaleyi tekrar sisteme yüklemesi istenir. Makalenin düzeltilmiş hali hakemlere tekrar geri gönderilir veya küçük düzeltmeler istenmişse alan editörü, istenilenlerin yerine getirilip getirilmediğini kontrol ederek makaleyi yaqyın arşivine gönderebilir. Büyük düzeltme raporu verildiyse alan editörü, tekraren aynı hakeme makaleyi gönderir. “Kabul Raporu” alınması durumunda yayın arşivinde sıraya alınır. İstenilen ya da beklenen düzeltmelerin yapılmaması durumunda makale “Red” edilir.

Yayın Sıklığı

Yılda iki sayı olarak çıkarılan dergi ŞUBAT ve AĞUSTOS aylarına yayınlanmaktadır.

Yayın Kuralları

YÖNBİL'de hiç kimseye farklı bir avantaj sağlanmamaktadır.

Dergiye gönderilen çalışmalar öncelikli olarak editör onayından geçmekte ve sadece onay alan çalışmalar ilgili alan hakemlerine gönderim yapılmaktadır. Her çalışma iki alan hakemi tarafından değerlendirilmekte ve onay alan çalışmalar yayına alınmaktadır. Bir çalışmanın sadece iki kez düzeltilmesi istenmektedir. İki düzeltme de talep edilen eksiklikler giderilmediyse çalışma otomatik olarak ret edilmektedir.

Dergi işleyişi ve yapılan her türlü işlem sistem üzerinden takip edilmektedir. Tamamen internet ve web tabanlı çalışan sistemde her türlü kayıt derginin internet tabanında kayıtlı tutulmaktadır.

Her sayıda yazarın sadece bir çalışmasına yer verilmektedir. Aynı yazara ait (birden çok yazarlı olsa dahi) birden fazla çalışma gelecek sayılarda yayınlanmak üzere sıraya alınmaktadır.

YÖNBİL'de tüm alıntılanmalar APA 5 sistemi ile yapılmaktadır.

YÖNBİL'de yayın telif hakkı sözleşmesi kullanılmamaktadır. Yayınlanan tüm makalelerin yayın hakkı YÖNBİL'e aittir. Yazarlar, yayımlanmak üzere kabul edilen makalelerinin yayım haklarının YÖNBİL dergisine devrini kabul etmiş sayılırlar. Yayımlanan makaleler için yazara telif ücreti ödenmez.

YÖNBİL'e gönderilen yayınlar daha önce bir başka dergiye gönderilmemiş olmalı, ret ya da aynı anda farklı dergilerde değerlendirmede bulunmamalıdır.

Dergi editörleri, hiçbir koşul ve şarta bağlı olmaksızın dergiye gelen çalışmalarını hakem sürecine almadan ret etme hakkına tek taraflı olarak sahiptir. Bu durumda yazar ya da yazarlar bir hak iddiasında bulunamazlar.

YÖNBİL'de değerlendirilen yayınların hangi hakem veya hakemler tarafından değerlendirildiği konusunda yazar ya da yazarlar bilgi sahibi olamaz. Bu konuda bilgi talebinde bulunamaz.

Gelen yayınların değerlendirme süreci 1-3 aydır. Fakat değerlendirmede oluşabilecek sorunlar nedeni ile bu durum uzayabilmektedir.

Bilimsel içerik içermeyen ve bilime yenilik kazandırmayan hiçbir çalışma YÖNBİL'de kabul görmemektedir. Bu tip çalışmalara yer verilmemektedir.

Yayımlanan çalışmanın bilimsel ve hukuki her türlü sorumluluğu yazarına ya da yazarlarına aittir.

Dergiye çalışmalarını gönderen tüm yazar ya da yazarlar bu koşulları kabul etmiş sayılırlar.

Açık Erişim Politikası

YÖNBİL yayınlanma ile birlikte açık erişim sağlama politikasını benimsemiştir. Açık erişim bilginin küresel değişimini artırarak insanlık için yararlı sonuçlar doğurmaktadır. YÖNBİL aynı zamanda 12 Eylül 2012 tarihinde kabul edilen Budapeşte Açık Erişim Girişimi'ni desteklemektedir. Bu bağlamda dergi yayın kurulu tarafından benimsenmiş olan açık erişim politikaları şu adreste yer almaktadır:

<http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation>

YÖNBİL'de yayınlanan tüm makaleler "Creative Commons Alıntı 4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır. Bu lisans; yayınlanan tüm makaleleri, veri setlerini, grafik ve ekleri kaynak göstermek şartıyla veri madenciliği uygulamalarında, arama motorlarında, web sitelerinde, bloglarda ve diğer tüm platformlarda çoğaltma, paylaşma ve yayma hakkı tanır. Açık erişim disiplinler arası iletişimi kolaylaştıran, farklı disiplinlerin birbirleriyle çalışabilmesini teşvik eden bir yaklaşımdır. YÖNBİL bu doğrultuda makalelerine daha çok erişim ve daha şeffaf bir değerlendirme süreci sunarak kendi alanına katma değer sağlamaktadır.

YÖNBİL, açık erişim sağlama politikası kapsamında kütüphanelerin dergi içeriğini kütüphane katalog kayıtlarına almalarını önermektedir.

YÖNBİL aşağıdaki veri tabanlarınca taranmakta ve indekslenmektedir:

DergiPark
AKADEMİK

Google
akademik

BASE
Bielefeld Academic Search Engine

RESEARCHBIB
ACADEMIC RESOURCE INDEX

Yayıncı

YÜKSEKBİLGİLİ EĞİTİM ve DANIŞMANLIK LTD. ŞTİ.

Baş Editör

Dr. Öğr. Üyesi Zeki YÜKSEKBİLGİLİ / Nişantaşı Üniversitesi

Yayın ve Editörler Kurulu

Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZCAN / Nişantaşı Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKGÜN / Kent Üniversitesi

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Anarkül URDALETOVA / Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Prof. Dr. Asım SALDAMLI. / Mardin Artuklu Üniversitesi

Prof. Dr. Can BİLGİLİ / Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Prof.Dr. Cusup PİRİMBAYEV / Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Prof. Dr. Reyhan Ayşen WOLFF / Giresun Üniversitesi

Prof. Dr. Bayram KAYA / Giresun Üniversitesi

Prof. Dr. Celaledin Serinkan / Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. David SCHWARTZ / Jerusalem University

Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN / İstanbul Arel Üniversitesi

Prof. Dr. Fatih BAYRAM / Karabük Üniversitesi

Prof. Dr. Gerhard BERCTOLD / Universidad Azteca

Prof. Dr. Gershon TENENBAUM / Florida State University

Prof. Dr. Hasan AYYILDIZ / Karadeniz Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan TUTAR / Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin Abdürrahim KANIBİR / Nişantaşı Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR / Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Nazmiye ERDOĞAN / Başkent Üniversitesi

Prof. Dr. Yusuf KARACA / Afyon Kocatepe Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ / Gümüşhane Üniversitesi

- Doç. Dr. Aslı YURDİGÜL / Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Doç. Dr. Bahar GÜRDİN / Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Burak MİL / İstanbul Arel Üniversitesi
Doç. Dr. H.Burçin HENDEN ŞOLT / Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent DEMİR / İstanbul Kent Üniversitesi
Doç. Dr. Celal ÖZTÜRK / Bitlis Eren Üniversitesi
Doç. Dr. Üyesi Erdal ŞEN / Fenerbahçe Üniversitesi
Doç. Dr. Ferudun KAYA / Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Gülbeniz AKDUMAN / İstanbul Kent Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan ALTIN / Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Hanifi Murat MUTLU / Gaziantep Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim ÇETİN / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Kazım Ozan ÖZER / Kent Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa KESEN / Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Nermin KİŞİ / Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Serpi KESTANE / Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Sevinc KASIMOVA / Bakü Devlet Üniversitesi
Doç. Dr. Şule YÜKSEL ÖZMEN / Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Volkan YAKIN / Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf DİNÇ / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Doç. Dr. Zeynep HATİPOĞLU / İstanbul Arel Üniversitesi
Yard. Doç. Dr. Azamat MAKSÜDÜNOV / Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Yard. Doç. Dr. Mehmet BALYEMEZ / Kıbrıs İlim Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZCAN / Nişantaşı Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Altay İlkan AKTÜRK / İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aynur ACER / İstanbul Arel Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Aslı HONÇA / Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ZEYNALOVA / Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Beyza ERER / Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cem KARABAL / Beykent Üniversitesi

- Dr. Öğr. Üyesi Erdem AKKAN / Mersin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esra Sena TÜRKO / Erzurum Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gencay KARAKAYA / İstanbul Ticaret Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gözde MERT / Nişantaşı Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Günay YEŞİLBAŞ / Nişantaşı Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hazar DÖRDÜNCÜ / Nişantaşı Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hülya BULUT / İstanbul Arel Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmet Bihter KARAGÖZ / İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kamil KANIPEK / Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Sami MENCET / Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Necla DÖNMEZ USTA / Giresun Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nihat Onur AŞIKOĞLU / Afyon Kocatepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DOĞANCILI / Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sedat BAŞTUĞ / İskenderun Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKGÜN / Kent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sezen BOZYİĞİT / Mersin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Shalala RAMAZANOVA / Ardahan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şükran ÖKTEM / Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Süreyya YILMAZ / Üsküdar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tolga GÖK / Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Dr. Erin HILL / Aston American University
Dr. Ferhat ÖZBAY / Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Habibe AKŞİT / İstanbul Kültür Üniversitesi
Dr. Kamil KANIPEK / Girne Amerikan Üniversitesi
Dr. Tuğçe Ezgi SOYALTIN / İstanbul Kültür Üniversitesi
Dr. Vladimir KURYAKOV, Los Angeles International University
Öğr. Gör. Dr. Osman KARACAN / Kastamonu Üniversitesi
Öğr. Gör. Deniz SÖNMEZ / Medipol Üniversitesi
Arş. Gör. Duygu DEMİROL DUYAR / Kafkas Üniversitesi
Arş. Gör. Fatma Selin SAK / Necmettin Erbakan Üniversitesi

Değerlendirme Süreci

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi'ne yazı göndermek için yazar(lar), derginin internet adresine girerek üye olmalıdır.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi'nde yazarlardan yayın için hiçbir şekilde ücret talep edilmemektedir.

Yazarlar makalelerini sisteme yüklerken Word belgesinde yazının başlığının altında yazar adı, unvanı, görev yaptığı kurum ve kendisine ulaşılabilir e-posta adresi gibi bilgilere yer vermemelidirler. Yazarlar hakemlerin görüşlerini sistemden takip etmelidir. Yazıların hangi akademisyen tarafından sisteme eklendiği ya da dergiye gönderildiği, sistem yöneticisi tarafından görülmektedir. Bu husus, makaleyi inceleyecek hakemlere daha rahat hareket imkânı tanınması açısından önemlidir.

Makale, <http://dergipark.gov.tr/yonbil> adresindeki Makale Takip Sistemi aracılığıyla, e-posta adresi ve parolayla girilen kişisel sayfadan gönderildikten sonra, aynı sayfadan hakem süreci takip edilebilir. Bu aşamadan sonra, düzeltmelerin yapılması için, bütün hakemlerden raporların gelmesi beklenmelidir.

Dergiye ulaşan makale öncelikle alan editörü tarafından incelenir ve makalenin dergi yazım kurallarını taşıyıp taşımadığına bakılır. Derginin yazım kurallarına uymayan makaleler alan editörü tarafından hakemlik süreci başlatılmadan geri çevrilir ya da bazı değişiklikler istenebilir. Yazım kurallarına uygun makaleler ise, alanında uzman olan en az iki hakeme gönderilir. Onbeş gün içerisinde hakemlerin değerlendirmelerini tamamlayarak raporlarını göndermeleri beklenir.

Sürecin her aşamasında, hakemlerin ve yazarların isimlerinin saklı tutulduğu çift-kör hakemlik sistemi kullanılmaktadır. Hakemler kendilerine gönderilen makaleleri; çalışmanın orijinalliyi, literatüre katkısı, metodoloji, vb. açıdan değerlendirirler. Hakemler direkt makaleyi kabul edebilir, reddedebilir veya yazarlardan düzeltme yapmalarını isteyebilirler. Bir makalenin yayına kabul edilebilmesi için, en az iki hakemin olumlu görüş bildirmesi gerekmektedir. Hakem raporlarından biri olumlu, diğersinin olumsuz olması durumunda, yazı üçüncü bir hakeme daha gönderilir.

Makale iki hakemden "Kabul Raporu" alması durumunda yayımlanır. Makale iki hakemden "Red Raporu" alması durumunda yayımlanmaz ve makalenin yazar(ları) bilgilendirilir. Hakemlerin "Düzeltilme Raporu" alınması durumunda yazar(lara) istenilen düzeltmeler bildirilir. Yazar(ların) istenilen düzeltmeleri tamamlayarak makaleyi tekrar sisteme yüklemesi istenir. Makalenin düzeltilmiş hali hakemlere tekrar geri gönderilir veya küçük düzeltmeler istenmişse alan editörü, istenilenlerin yerine getirilip getirilmediğini kontrol ederek makaleyi yayının arşivine gönderebilir. Büyük düzeltme raporu verildiyse alan editörü, tekraren aynı hakeme makaleyi gönderir. "Kabul Raporu" alınması durumunda yayın arşivinde sıraya alınır. İstenilen ya da beklenen düzeltmelerin yapılmaması durumunda makale "Red" edilir.

Yazım Kuralları

YÖNBİL'e gönderilecek olan makaleler aşağıdaki kurallara göre hazırlanmalıdır;

1. Yazılarda sayfa numarası, üst bilgi ve alt bilgi gibi ayrıntılara yer verilmemelidir.
2. Yazı tipi olarak TIMES NEW ROMAN kullanılmalıdır.
3. Makale içerisindeki başlıkların her bir kelimesinin sadece ilk harfleri büyük yazılmalı, başka hiçbir biçimlendirmeye, yer verilmemelidir.
4. İmlâ ve noktalama açısından, makalenin ya da konunun zorunlu kıldığı özel durumlar dışında, Türk Dil Kurumunun İmlâ Kılavuzu esas alınmalıdır.
5. Makalelerde Türkçe ve İngilizce başlıkla, öz ve anahtar kelimeler bulunmalıdır. Metin içerisinde giriş, teorik temel bulgular ve sonuç kısmı bulunmalıdır. (Ampirik çalışmalarda)
6. Tablolarda başlık üst kısımda ve tablo başlığının harfleri büyük olmalıdır. Şekillerde ise, başlık şeklin altında yer almalıdır ve 12 puntoyla yazılmalıdır.
7. Makalelerde yapılan atıf sistemlerinde APA sistemi kullanılmalıdır. Kaynak gösterme metin içinde (Soyad, Yıl: s. No) şeklinde olmalıdır. Her makalenin sonunda mutlaka kaynakça bulunmak zorundadır. Kaynakçada ise, (Soyad, A. (2015). Xxx Xxxx Xxxx. Şehir: Yayınevi.) şeklinde olmalıdır. Kaynakça soyada göre alfabetik sıraya göre konmalıdır. Kaynakçada ilk harfler büyük değildir.
8. Yazılar, Microsoft Word programında yazılmalı ve sayfa yapıları aşağıdaki gibi düzenlenmelidir:

Kâğıt Boyutu: A4 Dikey

Üst Kenar Boşluk: 2,5 cm

Alt Kenar Boşluk: 2,5 cm

Sol Kenar Boşluk: 2,5 cm

Sağ Kenar Boşluk: 2,5 cm

Yazı Tipi: Times News Roman

Yazı Tipi Stili: Normal

Boyutu (normal metin): 12

Kaynakça: 10 punto ve tek aralık

Satır Aralığı: 1 (tek aralık)

Tablolar: 10 punto ve tek aralık

Kaynakçada Yazım Kuralları:

Kaynakçada aynı yazarın çok sayıda kaynağı varsa, kaynaklar eskiden yeni tarihe doğru sıralanarak yazılır. Aynı tarihli kaynaklarda harf ile sıralama yapılır. Örneğin: 2000a, 2000b.

Dergilerin varsa DOI numaraları yazılır.

Örneğin:

Anderson, A. K. (2005). Affective Influences on the Attentional Dynamics Supporting Awareness. *Journal of Experimental Psychology: General*, 154, 258-281. DOI:10.1037/0096-3445.134.2.258 Yoksa url numaraları yazılır. Örneğin: Fe:Feminist eleştiri dergisi url'si. <http://cins.ankara.edu.tr/cansun.html>

Klasik eserlerin (Marx, Freud gibi) özgün tarihleri biliniyorsa kaynağın sonunda şu şekilde verilir: (Özgün eser 1846 tarihlidir)

Aynı soyadlı yazarlardan, yayını daha eski tarihli olsa bile adının ilk harfi alfabetik olarak önce gelen kaynakçada önce belirtilir. Örneğin: Köker, E. (1998). *Politikanın İletişimi İletişimin Politikası*, Ankara: Vadi. Köker, L. (2007). *Hukuk Reformları Sürecinde Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*. İnsan Hakları Haberciliği, (derl.) Sevda Alankuş, İstanbul: IPS Vakfı.

Çok yazarlı kitap

Abisel, N., Arslan, U.T., Behçetoğulları, P., Karadoğan, A., Öztürk, S.R. & Ulusay, N. (2005). *Çok Tuhaf Çok Tanıdık*. İstanbul: Metis.

Editörlü kitap

Özbek, M. (Ed.) (2005). *Kamusal Alan*. İstanbul: Hil. Editörlü kitapta bölüm Kejanlıoğlu, B. (2005). *Medya Çalışmalarında Kamusal Alan Kavramı*. Meral Özbek (Ed.), *Kamusal Alan içinde* (s. 689-713). İstanbul: Hil.

Etik Kurallar

Yazarlar

Gönderilen makalenin akademik alanlara katkı sunacak nitelikte olması yazarın sorumluluğundadır.

Çalışmaların özgün olması ve araştırmaya dayalı olması gerekmektedir.

Her ne kadar intihal taraması dergi tarafından yapılacaksa da akademik onursuzluk olan intihalin sonuçları tamamen yazara yönelecektir.

Makale aynı anda farklı dergilere gönderilmemelidir ve daha önce başka bir dergiye gönderilmiş olmamalıdır.

Makalede ismi yazılacak olan diğer yazarların araştırmaya katkı sağladığından emin olunmalıdır. Akademik katkısı olmayan kişilerin ilave yazar olarak gösterilmesi veya katkı sırası gözetilmeksizin, unvan, yaş ve cinsiyet gibi bilim dışı ölçütlerle yazar sıralaması yapılması bilim etiğine aykırıdır.

Dergiye makale gönderen yazarların derginin yayım ve yazım ilkelerini okuduğu ve kabul ettiği varsayılır ve yazarlar bu ilkelerde kendinden beklenenleri taahhüt etmiş sayılmaktadır.

Atıflar ve kaynakça gösterimi eksiksiz olmalıdır.

Yazarlar, Yükseköğretim Kurulu'nca da belirtilen Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ni dikkate almalıdır.

Hakemler

Hakemler dergide yayımlanacak makalenin akademik kalitesinin en temel tespit edicisi olduklarının bilinciyle davranmalı ve akademik kaliteyi artırma sorumluluğuyla değerlendirme yapmalıdır.

Hakemler, yalnızca uygun bir değerlendirmeyi yapmak için gereken uzmanlığa sahip oldukları, kör hakemlik gizliliğine riayet edebilecekleri ve makaleye dair detayları her şekilde gizli tutabilecekleri makalelerin hakemliğini kabul etmelidirler.

Makale inceleme süreci sonrasında da incelenen makaleye dair herhangi bir bilgi hiçbir şekilde başkalarıyla paylaşılmamalıdır.

Hakemler, yalnızca makalelerin içeriğinin doğruluğunu ve akademik ölçütlere uygunluğunu değerlendirmelidir. Makalede ortaya konan düşüncelerin hakemin düşüncelerinden farklı olması değerlendirmeyi etkilememelidir.

Hakem raporları objektif ve ölçülü olmalıdır. Hakaret içeren, küçümseyici ve itham edici ifadelerden kesinlikle kaçınılmalıdır.

Hakemler, değerlendirme raporlarında yüzeysel ve muğlak ifadelerden kaçınılmalıdır. Sonucu olumsuz olan değerlendirmelerde sonucun dayandığı eksik ve kusurlu hususlar somut bir şekilde gösterilmelidir.

Hakemler, kendilerine tanınan süre içerisinde makaleleri değerlendirmelidir. Şayet değerlendirme yapmayacaklarsa, makul bir süre içerisinde dergiye bildirmelidirler.

Editörler

Editörler, dergi politikasında belirtilen ilgili alanlara katkı sağlayacak makaleleri değerlendirme sürecine kabul etmelidir.

Editörler, kabul veya ret edilen makaleler ile herhangi bir çıkar çatışması/ilişkisi içinde olmamalıdır.

Editörler bir makaleyi kabul etmek ya da reddetmek için tüm sorumluluğa ve yetkiye sahiptir.

Hakemlerin ve yazarların isimlerinin karşılıklı olarak gizli tutulması editörlerin sorumluluğudur.

Yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin intihal taraması ve böylece akademik onursuzluğun önüne geçilmesi için editörler gerekli çabayı göstermelidir.

Dergiye gönderilen makalelerin ön inceleme, hakemlik, düzenleme ve yayınlama süreçlerinin vaktinde ve sağlıklı bir şekilde tamamlanması editörlerin görevidir.

Editörler dergiye makale kabul ederken akademik kaygı ve ölçütleri öncelermelidir.

Editörler dergiye katkısı olmayan kişileri yayın kurulu üyesi veya yardımcı editör olarak göstermemelidir.

Dergi tam metinlerin okuyucular tarafından okunmasına, indirilmesine, kopyalanmasına, dağıtılmasına, yazdırılmasına ve okuyucuların bunları herhangi bir yasal amaçla kullanmalarına izin verir.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi [Creative Commons Atıfı-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](#) ile lisanslanmıştır.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>) ISSN 2149-1984

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:8, Sayı: 12, 2022

İçindekiler

GENEL BİR ALAN ÜZERİNDE İŞLETMEDE ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTSEL ADALET ALGILARININ ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARINA OLAN İLİŞKİSİ Yunus UĞUZ Zeki YÜKSEKBİLGİLİ	1-20
EXAMINATION OF THE PSYCHOLOGICAL RESILIENCE, FAMILY RESILIENCE AND LIFE SATISFACTION OF THE PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS AND THE PARENTS OF CHILDREN WITH NORMAL DEVELOPMENT Aysu Emre İNAL Altan İltan AKTÜRK	21-45
TURİSTİK MARKA ŞEHİRLER ÜZERİNE BİR SAHA ARAŞTIRMASI İlay DEMİNER Serkan AKGÜN	46-83
İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ ÇEKEN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ Hasan EKİNCİ Mahmut ÇAVDAR Şevin EKİNCİ Hatice REŞİTOĞLU ÇAVDAR	84-100
DOĞU ANADOLU'DAN BÜYÜK ŞEHİRLERE KAYNAK AKTARIMI: ERZİNCAN ÖRNEĞİ Mustafa Şeref AKIN	100-110

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)
2022, Cilt 8, Sayı 12

GENEL BİR ALAN ÜZERİNDE İŞLETMEDE ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTSEL ADALET ALGILARININ ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARINA OLAN İLİŞKİSİ

THE RELATIONSHIP OF ORGANIZATIONAL JUSTICE PERCEPTIONS OF EMPLOYEES IN THE BUSINESS ON A GENERAL FIELD AND THEIR ORGANIZATIONAL LOYALTY¹

Yunus UĞUZ²

Zeki YÜKSEKBİLGİLİ³

Özet

Birbirinden farklı kesimlerde faaliyette bulunan işletmelerde yer alan çalışanların örgütsel adalet algılarının örgüte olan bağlılıklarını ne derecede etki ettiği, yaptıkları işin örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin sektörler arasında farklılık olup olmadığı konusu üzerinde yapılan bu araştırma 110 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırmada üç bölümden oluşan anket sorularının ilk bölümü çalışanların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışılan yıl sayısı, ünvanı ve gelir düzeyleri gibi demografik özellikler, ikinci safhasını örgütsel adalet, üçüncü safhasını örgütsel bağlılık seviyelerini test etme üzerinde oluşturulmuştur. İş yerinde bulunan amirlerin mesleki bilgiyi işi yapmaya ve bunu çalışanlara aktarmaya yeterli mi? Amirler bilgi ve birikimiyle çalışanları mesleki anlamda geliştirebiliyor mu? Amirler çalışanların sorunlarını dinliyor ve sorunlarına çözüm arıyor mu? Amirler çalışanları işe bağlama konusunda yeterince çaba gösteriyor mu ve çalışan bütün bunları göz önüne aldığında örgüte bağlılığını uzun süre gösterebilecek mi? Bu sorularla çalışanların karşılaştığı durum ve olaylar neticesinde örgüte ne oranda bağlılık gösterdiği konusu netleştirilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Çalışmada varılan sonuç çalışanların örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık algıları ile arasında pozitif yönlü bir bağ olduğudur. **Anahtar Kelimeler:** Örgütsel adalet, örgütsel bağlılık, yönetim

Abstract

This research was conducted with 110 participants on the subject of how the organizational justice perceptions of employees in businesses operating in different segments affect their commitment to the organization, and whether the relationship between organizational justice and organizational commitment of their work differs between sectors.

In the research, the first part of the survey questions consisting of three parts was created on demographic characteristics such as age, gender, marital status, education level, number of years worked, title and income levels, the second part was organizational justice, and the third part was about testing the levels of organizational commitment.

Is the professional knowledge of the supervisors in the workplace sufficient to do the job and transfer it to the employees?, Can supervisors develop their employees professionally with their knowledge and experience?, Do supervisors listen to employees' problems and seek solutions to their problems?, Do the supervisors make enough effort to engage the employees and, considering all these, will the employee be able to show commitment to the organization for a long time?, With these questions,

¹ Bu makale, 2021 yılında Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne tez olarak sunulan çalışmadan hazırlanmıştır.

² Nişantaşı Üniversitesi, yunusuguz33@gmail.com

³ Dr.Öğr.Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-6377-9005

it has been tried to clarify the extent to which the employees are committed to the organization as a result of the situations and events they encounter. SPSS 22.0 program was used in this research. The result of the study is that there is a positive link between employees' perceptions of organizational justice and organizational commitment.

Key Words: organizational justice, organizational commitment, management

1.Giriş

Ani dönüşüm ve yapılan radikal değişimler karşısında yaşamımızda örgütlerin bu süreçlerden geçerek var olma azmi göstermesi, halihazırda kaynak ve şanslarını en doğru biçimde ele almak, bu imkanı ilerletmek ve maksimum oranda bir performans sergileme amacı içindedirler. Örgütler , mevcut piyasa koşullarında gelişen şartlarla mücadele ederek gündemde kalarak varlıklarını sürdürme gayreti içindedir. Aksi halde bu rekabetten geri kalarak yok olmaya doğru gitmek kaçınılmaz bir son olabilir. (Koyuncu, 2019: 2).

Yapılan bu araştırmada çalışanların karşı karşıya kaldıkları adalet uygulamaları neticesinde örgütsel adalet algısına etki eden etmen olarak örgütsel bağlılık da incelenmiştir. İşgörenlerin bağlılıklarının gerçekleşmesi halinde örgütsel adalet kavramı ayrı bir önem kazanmaktadır. Literatürde örgütsel bütünlük sık kullanılan bir kavram olması hasebiyle birçok güzel başarılar elde edilmesi ve olumlu davranışların sıklığı örgütle olan bütünleşmenin boyutunda saklıdır. Bu anlamda işgörenlerin görev ve yükümlülükleri hususunda daha çok gayret sergilemeleri örgütsel bütünlüğü geliştirir, iş yapma isteğini artırır, dolayısıyla örgütlere ve idarecilere kredilerinin artmasına sebep olur. Aksi halde işgörenlerin strese girme, onları yıldırma, bağlılığı körükleme, asabi olma, verimi ve işine olan çalışma hırslarını azaltma ve işten ayrılmalara sebebiyet verme gibi durumlar örgütsel bütünlüğü bitirir. Bu sebeple işgörenlerin örgütteki adaletsiz uygulamaların farkına varmaları önemli bir mesele haline dönüştürür. Burda sorumluluk yine idarecilere düşmektedir.İdarecilerin çalışanlar nezdinde güven ve itibar kazanma duygularına erişebilmesi için kazanımların eşit olarak yapılması ve sonrasında gerçekleşen süreçlerde adalette eşit davranma eğilimlerinde devamlılık göstermelerine bağlıdır. (Uçar, 2016:12) .

2.Örgütsel Adalet

Çalışanlara örgüt içinde uygulanan ödül, müeyyide, ücret ve terfilerin ne şekilde yapıldığı dolayısıyla alınan kararların nereden hangi yolla alındığı yada çalışanlara alınmış olan bu hükümlerin nasıl aktarıldığı, iş görenler tarafından idrak edilme biçimine örgütsel adalet denir (İçerli, 2010: 69-77).Kişilerin algılama odakları birbirinden farklı olabileceği için esasen örgütsel adalet tabiri ile ‘ algılanan örgütsel adalet’ yada örgütsel adalet algısı tanımlanmaktadır. Bundan dolayı örgütte meydana gelen gelişmeler çalışanların kimisine göre adil görünürken kimisine göre ise adaletsiz görünebilir (Tabak, 2020:4).

İş görenlerin hak kazandığı ücret, terfi, mükafatlandırma gibi edinimlerin bireylere dağılımı ile alakalı olarak alınan bütün hükümlerin adil şekilde çıkarılıp çıkarılmadığının incelenmesine dağıtımsal adalet denir (Karavardar, 2015:140-141).

İşlemsel Adalet, çalışanların belirlenmesi ve yorumlanmasında organizasyon bünyesinde incelenen faktörlerden olan maaş, deneyim, çalışma koşulları, ekonomik olanaklar ve çalışma randımanı gibi kriterler izlenen siyasetin eşit olma derecesi biçiminde açıklanır (Işık, Uğurluoğlu ve Akbolat, 2012: 256).

Etkileşimsel Adalet, amirlerin kendilerinden alt pozisyonda çalışan personellere karşı anlayış ve hoşgörü göstererek davranması, alt kademedeki çalışanlara ilgili davranması (misal; alt kademedeki çalışanlarla konuşurken dikkat vermesi, alınan hükümleri yeterli seviyede bilgilendirmeler yaparak sözlerinin arkasında durması, başka çalışanların karşı durumda kaldığı hoş olmayan durumlar için çalışanlarla empati kurması) ve çalışanlara hassas davranmasını kapsar (Skarlickı ve Folger, 1997: 434-443).

Örgütsel adalet, çalışanların performanslarının maksimum seviyeye gelebilmelerine yardımcı olur, çalışanların her yaptıkları işe aynı titizlikle davranmalarını, örgüte ve yöneticilerine sadakat göstermelerini ve örgüte destek olmalarını sağlar. Ayrıca yöneticilerin de çalışanlara daha adil davranmalarına imkan sağlar. Bu merhalede çalışanların adalete olan tutumları, idrakları kişiden kişiye farklılık arz edebilir. Çalışanlar bu merhaleyi değerlendirirken algılarını hareketlerinde sezindikleri için örgütsel adaletin önemi de kendini göstermektedir (Özmen, 2017:1-17).

Çalışanın kıymetleri ile örgütün kıymetlerinin uyuşmaması sonucunda örgütsel adalette bir eksiklik ortaya çıkar. Örgütte adaletsizlik hat safhaya ulaştığında örgütten kopmalar, huzursuzluk ve nihayetinde iş bırakma eğilimlerinde çoğalmalar meydana gelir. Burada işletmede işini layığıyla yerine getiren çalışanın karşılaştığı bu adaletsiz uygulamalar beraberinde tatminsizlik ve hayal kırıklığı yaratacaktır (Yeloğlu ve Paşamehmetoğlu, 2013:134-172).

3.Örgütsel Bağlılık

Örgütsel bağlılık, bireylerin kendilerini görev aldıkları yapı ile bir araya gelmesidir. Diğer bir tanım ise çalışanların vazifeli oldukları yapının farklı etmenlerini kabul etmesi, bu etmenler ve yapının alıcılarını, idari derecelerini, çalışanları organizasyon ile ilgili tüm katkısı bulunan ekipleri ve birleşmesi devamlılığına örgütsel bağlılık kavramı ile açıklanmaktadır (Reichers, 1985:465-476).

Örgütsel bağlılık, ekonomik kaygıların üstünde çalışanların belirli duruma getirilen amaç ve faktörleriyle bütünleşerek organizasyon içinde süreklilik sergileme arzusu sezmesidir. Diğer bir tanımlama ise örgütsel bağlılık, çalışanların yerine getirdiği görevden tam olarak istek duymasalar bile sorumluluğunu devam ettirme isteğini hissetmesidir (İnce ve Gül, 2005:3).

Elde edilen bilgilerde, örgütsel bağlılık tasvirleri değişik olabildiği gibi örgütsel bağlılık bölümlendirmeleri de değişik biçimlerde tasvirlenmiştir (Yüksel, 2018:11). Ancak üç boyutlu gruplandırmaları da değişik biçimlerde belirtilmiştir (Vural, 2016:13). Söz konusu bu gruplanmalar Allen Meyer'in öne sürdüğü duygusal bağlılık, devamlılık bağlılığı ve normatif bağlılıktır. Hepsinde de yaygın kanı, çalışanın örgütle sağlanan ilişkinin belirli bir duruma getirilmesi ve örgüte üyeliğin sürmesine veya bitirilmesi kararına eş anlamlara gelen psikolojik bir vaziyet almasıdır (Demir, 2007:119).

Duygusal bağlılık, çalışanın örgüt ile var olan duygusal bağlantısı ve örgütle benzeşme halidir (Allen ve Meyer, 1984:118-122). Örgüt bünyesindeki bireylerin ve örgüte olan bağlılık duyguları ve bu bireylerin örgütün hedef ve öğretilerini dikkate alma dereceleri arasında doğru orantılı bir bağ olduğu açıklamaktadır. Diğer bir tasvir ise duygusal bağlılık bireylerin örgüt bünyesinde bulunmayı istemeleri ve benliklerini örgütün bir parçası olarak da ifade etmektedir.

Duygusal bağlılıkta esas olan çalışanların örgüte maddi çıkarlar yönünde değil de istedikleri için bir duygusal bağ kurulmasını anlatmaktadır (Yalçın ve İplik, 2005: 398-399).

Gerekli bir bağlılık türü olan devam bağlılığı ekonomik ve ruhsal faktörlerin hükmettiği bir bağlılıktır (Perdeci, 2015:11). Farklı iş olanaklarının bulunmaması veya az miktarda iş imkanlarının olması, işi bırakma sonucunda giderlerin artması örgüte olan üyeliğin bitirilmesi durumunda ortaya çıkabilecek negatif hadiselerin farkındadır ve bu hadiseleri özümseyerek örgütsel bağlılıklarını sürdürmektedirler. Devam bağlılığını ifade eden hususlardan diğeri de görevini yapmaya ihtiyaç hissetme hissidir (Günce, 2013:28).

Normatif bağlılık, kişisel yükümlülük duygusu olarak da ifade edilmektedir ve bir anlamda çalışanın örgütte yer almaya sürdürmesini bir sorumluluk olarak açıklamaktadır. Normatif Bağlılık, organizasyon çalışanlarının kendisini organizasyonun standart bir üyesi olarak anlamasından ilişkili olan bir bağlılık türüdür. Çalışanlar, örgüt içinde görmüş olduğu mükemmel öğrenimler dolayısıyla örgüt bünyesinde şekillendirdiği kuvvetli ilişkiler nedeniyle özlerini örgütlerine karşı minnettarlık hissiyatına bağlanırlar ve bu dürtü örgütsel bağlılık ifadesiyle anlatılır (Öğüt ve Kaplan , 2011:191-206).

4. Örgütsel Adalet İle Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki

Organizasyon, görevlerin, kaynakların ve fırsatların paylaşıldığı bir ortamdır. Paylaşma kavramı adalet duygusu getirir. Hiç kimse adil olmayan bir organizasyona dahil olmak istemediğinden, çalışma organizasyonel bütünlük kavramlarını ve organizasyonel bütünlük düzeyini birleştirmektedir (Tutar, 2016:77).

Örgütsel bağlılık, örgütler için olumlu edinimler sağlar. İş görenlerde örgütsel adalet algısının meydana gelmesi ile örgütsel bağlılığı gerçekleştirebilirler. Örgütsel adalet, örgütsel bağlılığı daha güçlü hale getirerek örgüt üyelerinin çalışma randımanı, tavır ve hareketlerini pozitif anlamda etkilemektedir (Söyük, 2007:27). Örgütün yönetsel davranışı, politika ve çalışmaları örgütteki adil idare bakış açısının uygulamadaki durumunu göstermektedir ve bu durum örgütsel bağlılığa etki eden en ehemmiyetli faktörlerdendir (Güçlü, 2006: 25).

Örgüt içerisinde hedeflenen bağlılık düşüncesinin oluşması için iş görenlere örgüt için ne kadar kıymetli olduklarını düşündürülmesi, alınan kararlara onların katılımının teşvik edilmesi, duygu ve fikirlerini dile getirebilecekleri ortamların meydana getirilmesi gerekmektedir. İş görenler örgütsel bağlılığın sadece örgüt için değil bununla beraber şahısları içinde yarar sağlayacağını idrak ettikleri zaman örgüt içinde bağlılık düşüncesinin gelişmesini sağlayacak ortamın meydana gelmesine farkında olarak ve isteyerek yardımda bulunacaktır. Yönetimin örgütsel bağlılığa destek verici tutum ve hareketleri gösterme yükümlülüğü bulunmaktadır. İş görenler örgütsel bağlılığın olumlu sonuçları ile karşı karşıya geldiklerinde yöneticilerine destek verecek ve ideale yakın bir iş ortamı meydana getirmek için emek sarf edecektir (Küçükeşmen, 2015:48).

5. Genel Bir Alan Üzerinde İşletmede Çalışanların Örgütsel Adalet Algılarının Örgütsel Bağlılıklarına Olan İlişkisi

5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ülkelerin ve şirketlerin yetenekli insanların yardımıyla başarılı olabileceğini kabul ederek, çalışanların örgüte bağlılığını artırmak için örgütsel adalet kavramına vurgu yapmak önemlidir ve yetenekli insanlar, geçmişte hep var olduğu gibi gelecekte, her zaman ve her yerde olabilirler.

Tunçbiz (2015) üniversitedeki öğretim üyelerinin , Özdevecioğlu (2003) Kayseride OSB'deki çalışanların, Arslantürk ve Şahan (2012) polislerin, Cihangiroğlu (2011) askeri hekimlerin, Çöp (2008) turizm sektörü çalışanlarının örgütsel adalet ile örgütsel bağlılık seviyeleri arasındaki ilişki irdelenmiş ve anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, çalışanların işletmenin demografik değişkenlerine göre eşitlik ve sorumluluk düzeylerini, örgüt bütünlüğüne etkisini, işletmenin en değerli sermayesi olan insan sermayesinin zenginleşmesini belirlemektir. Bugünlerde bu sermayenin değerini artırmanın öneminin anlaşılması amaçlanmıştır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, anket tekniği temel alınarak uygulanmıştır. Anketler, araştırmanın temel özelliklerine uygun farklı ölçekler kullanılarak zenginleştirilmiştir. Üç bölümden oluşan anketin ilk bölümü çalışanların demografik özelliklerini ölçmek, ikinci bölümü örgütün adalet algısını ölçmek ve üçüncü bölümü ise örgütün bağlılık düzeyini ölçmektir. Araştırma sırasında araştırmacı verileri kendisi elde etmiştir. Ankette yer alan ilgili tüm konular ve anketin içeriği hekimlere sözlü olarak anlatıldı. Çalışma süresince çalışmanın gönüllülük esasına dayalı olarak yürütüldüğü belirtildi. Bazı anketler hemen toplanmıştır.

Bu çalışmada evren olarak her sektörde faaliyet gösteren bir işletmenin çalışanları alınmıştır. Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden, kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Toplamda farklı sektörlerde çalışan 150 çalışana anketler dağıtılmıştır. Anketlerden 132 tanesi geri toplanmış, boş ve eksik doldurulmuş anketler çıkarıldıktan sonra, 110 anket çalışması analizde kullanılmıştır.

Ankette sorulan soruların kapsamı şu şekildedir: 1. Bölüm : Çalışanların demografik özelliklerini ölçmek için 7 soru. 2. Bölüm : Çalışanların "örgütsel adalet" algılarını ölçmek için 20 soru. Bu sorular, Niehoff ve Moorman (1993) tarafından geliştirilen bir örgütsel bütünlük ölçüsüne dayanmaktadır. Yıldırım (2002) Türkçeye uyarlanabilirlik, geçerlik ve güvenilirlik üzerine bir araştırma yapmıştır. 5 soru dağıtım adaleti, 6 soru işlemsel adaleti ve son 9 soru etkileşim adaletini ölçme sorularıdır.

3. Bölüm : Çalışanların "örgütsel bağlılık" düzeylerini ölçen 23 soru. Bu sorular, Allen ve Meyer (1990) tarafından geliştirilen örgütsel bağlılık çizelgesine dayanmaktadır. Türkçe uyarlanabilirlik, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Baisal ve Paksoy (1999) 48 tarafından yapılmıştır. 8 soru duygusal bağlılığı, 8 soru bağlılık düzeyini ve 7 soru normatif bağlılık düzeyini ölçmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5'li Likert tipi ölçek kullanılmış olup, çalışanlar örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık ile ilgili ifadelerle 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-

Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden birini işaretleyerek cevap vermişlerdir.

Tablo 1 : Örgütsel Adalet ve Örgütsel Bağlılık Ölçeklerinin İç Tutarlılık Katsayıları

Örgütsel Adaletin Boyutları	Soru Sayısı	Cronbach Alfa	Ort.	Std. S.
Dağıtım Adaleti	5	0.87	15.22	5.51
	6	0.85	17.58	6.12
İşlemsel Adalet Ölçeğinin Geneli	9	0.95	29.6	9.56
	20	0.95	62.47	19.38
Örgütsel Bağlılığın Boyutları	Soru Sayısı	Cronbach Alfa	Ort.	Std. S.
Duygusal Bağlılık	8	0.94	27.90	8.74
Devam Bağlılığı	8	0.86	26.68	7.09
Normatif Bağlılık	7	0.85	20.70	6.42
Ölçeğinin Geneli	23	0.94	75.29	19.26

Cronbach's Alfa yöntemine göre, Alfa (α) katsayısının kabul edilebilir değerleri genel olarak aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Özdamar, 2002:246-247).

$\leq \alpha < 0.40$ ise çok az güvenilir,>

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ az güvenilir,

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek güvenilir,

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek çok güvenilirdir.

Kurumun adalet ölçüsünün güvenilirliği, Cronbach Alpha'nın iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak test edilmiştir. Bu değerler, ölçülen değerlerin (0.95) iç kararlılığının güvenilir olduğunu gösterir. Kurumun bağlılık düzeyi ile ilgili bu değerler, ölçülen değerlerin (0,94) iç korelasyonunun çok güvenilir olduğunu göstermiştir (Tablo 1).

5.3. Bulgular

Bu bölümde ilk önce işletmede çalışan kişilerin demografik özelliklerine ilişkin sayısal verilere yer verilmiştir. Daha sonra, çalışanların demografik özelliklerine bağlı olarak örgütsel adalet ile örgütsel bağlılık arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ölçmek için bir deney yapılmıştır. Çalışma verilerinin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için bir Shapiro-Wilks normallik testi yapılacaktır. Normallik testi sonuçlarına göre normal dağılım göstermeyen veri grupları için Kurtosis ve Skness değerleri incelenmiş, +2 ile -2 arasındaki gruplar normal dağılıma sahip kabul edilmiştir (Berber ve Sarı, 2009:257-277). Buna göre anket verilerinin normal aralıkta olduğu kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamında anket ölçeğinde yer alan cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, işte çalışma süreleri, unvan, aylık gelir seviyesi ve sektör başlıklı demografik değişkenlere göre bulgular verilmiştir. (Tablo 2)

5.3.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmada verilerin elde edilmesinde önem teşkil eden ankette kullanılan cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim, pozisyon, çalışma süresi ve gelir düzeyi gibi durumların araştırıldığı demografik değişkenler detaylı olarak tablo 2 bulgular kısmında verilmiştir.

Tablo 2: Demografik Değişkenlere İlişkin Veriler

Değişkenler	Seçenekler	n	%
Cinsiyet	Kadın	28	25,5
	Erkek	82	74,5
Yaş	18-24	2	1,8
	25-31	23	20,9
	32-38	24	21,8
	39-45	32	29,1
	46-52	20	18,2
	53 ve üzeri	9	8,2
Medeni Durum	Evli	81	73,60
	Bekâr	28	25,5
Öğrenim durumu	İlkokul	12	10,9
	Lise	34	30,9
	Ön lisans	23	20,9
	Lisans	34	30,9
	Yüksek lisans ve üzeri	7	6,4
Bulunduğu işte çalışma süresi	0-5	29	26,4
	6-10	26	23,6
	11-15	14	12,7
	16-20	13	11,8
	21 ve üzeri	28	25,5
Unvan	Yardımcı eleman	75	68,2
	Orta düzey pozisyon	25	22,7
	Yönetimsel pozisyon	10	9,1
Aylık gelir seviyesi	2500 ve altı	2	1,8
	2501-3500	26	23,6
	3501-4500	34	30,9
	4501-5500	23	20,9
	5501 ve üzeri	25	22,7
Sektör	Elektrik-elektronik	4	3,6
	Finans-muhasebe	23	20,9
	Sağlık-sosyal hizmet	10	9,1
	Ulaştırma-lojistik-haberleşme	28	25,5
	Atçılık	28	25,5
	Güvenlik	17	15,5

Tablo 2'ye göre; araştırmaya katılanların çoğu (%74,5) erkektir. Çalışanların yaşlarına bakıldığında %1,8'i 18-24 yaş aralığında, %20,9'u 25-31 yaş aralığında, %21,8'i ise 32-38 yaş aralığında, %29,1'i 39-45 yaş aralığında, %18,2'si ise 46-52 yaş aralığında, %8,2'si ise 53 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde katılımcıların %73,60'ının evli, %25,5'inin ise bekâr olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların %10,9'u ilkokul mezunu, %30,9'u lise mezunu, %20,9'u ön lisans mezunu, %30,9'u ise lisans mezunu, %6,4'ünün ise

eğitim seviyesi yüksek lisans ve üzerindedir. Katılımcıların aynı iş yerinde çalışmaları açısından incelendiğinde, 0-5 yıl arasında çalışanların yüzdesi 26,4 bulunmuştur. 6-10 yıl arası çalışanların yüzdesi 23,6 , 11-15 yıl arası çalışanlar %12,7, 16-20 yıl arası çalışanlar %11,8, 21 yıl ve üzerinde çalışanların yüzdesi ise 25,5'tir. Çalışmaya katılanların %68,2'si yardımcı eleman (işçi), %22,7'si orta düzey pozisyon (uzman, şef, yetkili, yönetici), %9,1'i yönetsel pozisyonda (grup müdürü, müdür yardımcısı, müdür) çalışmaktadır. Araştırmaya katılanların aylık ortalama gelir seviyelerinin, %1,8'i 2500 TL ve altındadır. Katılımcıların %23,6'sının geliri 2501-3500 TL arasında, %30,9'unun 3501-4500 TL arasında, %20,9'unun 4501-5500 TL arasında, %22,7'sinin ise 5501 TL ve üzerindedir. Katılımcıların çalıştığı sektörler bakımından %3,6'sının elektrik-elektronik sektöründe, %20,9'unun finans ve muhasebe sektöründe, %9,1'inin sağlık ve sosyal hizmet sektöründe, %25,5'inin ulaştırma-lojistik ve haberleşme sektöründe, %25,5'inin atçılık sektöründe, %15,5'inin güvenlik sektöründe çalıştığı belirlenmiştir.

5.3.2. Örgütsel Adalet Algısına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılım gösteren çalışanların örgütsel adalet algılarına ait elde edilen bulgular Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3: Örgütsel Adalet Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Örgütsel Adalet Soruları	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ort	S.S
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1.Çalışma programım adildir.	19	17,3	19	17,3	13	11,8	43	39,1	16	14,5	3,16	1,35
2.Ücretimin adil olduğunu düşünüyorum	21	19,1	27	24,5	18	16,4	29	26,4	15	13,6	2,90	1,35
3. İş yükümün adil olduğu kanısındayım.	20	18,2	27	24,5	15	13,6	33	30,0	15	13,6	2,96	1,35
4. İşyerimden Elde ettiğim Kazanımların Adil olduğunu Düşünüyorum.	17	15,5	24	21,8	14	12,7	37	33,6	18	16,4	3,13	1,35
5. İş sorumlulukları- min adil olduğu kanısındayım	20	18,2	23	20,9	15	13,6	35	31,8	17	15,5	3,05	1,37
6. İşe ilişkin kararlar yöneticiler tarafından tarafsız	25	22,7	13	11,8	11	10,0	41	37,3	20	18,2	3,16	1,45

bir şekilde alınmaktadır												
7. Yöneticiler, işle ilgili kararları almadan önce bütün çalışanların görüşlerini alırlar.	29	26,4	35	31,8	14	12,7	24	21,8	8	7,3	2,51	1,29
8. Yöneticiler işle ilgili kararları vermeden önce doğru ve eksiksiz bilgi toplarlar.	26	23,6	16	14,5	24	21,8	29	26,4	15	13,6	2,91	1,38
9. Yöneticiler, alınan kararları çalışanlara açıklar ve istendiğinde ek bilgiler verirler.	14	12,7	26	23,6	21	19,1	37	33,6	12	10,9	3,06	1,23
10. İşle ilgili bütün kararlar, bunlardan etkilenen tüm çalışanlara ayırım gözetmeksizin uygulanır.	23	20,9	17	15,5	12	10,9	39	35,5	19	17,3	3,12	1,42
11. Çalışanlar, yöneticilerin işle ilgili kararlarına karşı çıkabilirler ya da bu kararların üst makamlarca yeniden görüşülmesini isteyebilirler.	21	19,1	32	29,1	16	14,5	31	28,2	10	9,1	2,79	1,29
12. İşimle ilgili kararlar alınırken yöneticilerim bana nazik ve ilgili davranırlar.	11	10,0	15	13,6	18	16,4	51	46,4	15	13,6	3,40	1,18
13. İşimle ilgili kararlar alınırken yöneticilerim bana saygılı davranırlar ve önem verirler	10	9,1	7	6,4	26	23,6	40	36,4	27	24,5	3,60	1,18
14. İşimle ilgili kararlar alınırken yöneticilerim kişisel ihtiyaçlarıma karşı duyarlıdır	13	11,8	13	11,8	24	21,8	48	43,6	12	10,9	3,30	1,17
15. İşimle ilgili kararlar alınırken yöneticilerim bana karşı dürüst ve samimidirler	13	11,8	11	10,0	26	23,6	33	30,0	27	24,5	3,45	1,28
16. İşimle ilgili kararlar alınırken yöneticilerim bir çalışan olarak haklarımı gözetirler	11	10,0	17	15,5	22	20,0	39	35,5	21	19,1	3,38	1,24

17. Yöneticilerim işimle ilgili kararların doğuracağı sonuçları benimle tartışırlar	18	16,4	16	14,5	19	17,3	40	36,4	17	15,5	3,20	1,32
18. Yöneticilerim işimle ilgili kararlar için uygun gerekçeler gösterirler.	15	13,6	18	16,4	20	18,2	47	42,7	10	9,1	3,17	1,21
19. İşimle ilgili kararlar alınırken yöneticilerim bana akla uygun açıklamalar yaparlar.	13	11,8	24	21,8	17	15,5	42	38,2	14	12,7	3,18	1,25
20. Yöneticilerim işimle ilgili her kararı bana net olarak açıklarlar.	14	12,7	31	28,2	24	21,8	27	24,5	14	12,7	2,96	1,24

Örgütsel adalet ölçeğinde 5'li likert modeli kullanılmıştır. Katılımcılar, “1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde sorulara yakınlık düzeylerini belirtmişlerdir. Sonuç "1"e ne kadar yakınsa, kurumsal dürüstlük derecesi o kadar düşük ve sonuç "5"e ne kadar yakınsa, kurumsal adalet derecesi o kadar yüksek olur. Örgütsel adalet açısından, 1-5 arasındaki sorular dağıtım adaleti, 6-11 arasındaki sorular prosedürel adalet ve 12-20 arasındaki sorular etkileşim adaleti ile ilgilidir ve hangi katılımcının adalet ölçüsünün en yakın olduğunu değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anket katılımcılarının dağıtımsal adalet boyutuna ilişkin soruların içerisinde, en fazla katıldıkları ifade dördüncü soru (AO=16.4, SS=3.35) (İşyerimden elde ettiğim kazanımların adil olduğunu düşünüyorum.), en az katılma gösterilen ifadenin ise 2.soru (AO=19.1, SS=1.35) (üretimim adil olduğunu düşünüyorum.), olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 3)

İşlemsel adaletin ölçümü hakkında soruların en çok üzerinde anlaşılan ifade Soru 6'dır (AO = 18.2, SS1.45) (İş kararları yöneticiler tarafından adil bir şekilde verilir). En az tercih edilen ifade Soru 9'dur (AO = 12.7, SS = 1.23) (Yöneticiler kararlarını çalışanlara açıklar ve istenirse ek bilgi verir). (Tablo 3)

Etkileşimsel adil boyutları ile ilgili soruların 13. soru (AO = 24.5, SS = 1.18) (Yöneticim işle ilgili kararlar alınırken bana saygılı ve onurlu davranır) ve 15. soru (AO = 24.5 SD = 1.28) iş) Yöneticilerim ilgili kararları verirken bana karşı sadık ve samimidir. En az tercih edilen sorunun 13. Soru (AO = 9.1, SS = 1.18) olduğu bulunmuştur (Yöneticim işim hakkında karar verirken bana saygı duyar ve değer verir). (Tablo 3)

5.3.3. Örgütsel Bağlılık Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılım gösteren çalışanların örgütsel bağlılık seviyelerine ait bilgileri içeren bulgular tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4: Örgütsel Bağlılık Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Örgütsel Bağlılık Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri													
Örgütsel Soruları	Bağlılık	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum		Ort	S.S
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1. Kariyerimin kalan kısmını bu şirkette geçirmekten mutlu olurum.		14	12,7	6	5,5	21	19,1	39	35,5	30	27,3	3,59	1,29
2. Bu şirketin problemlerini kendi problemlerim gibi hissediyorum.		13	11,8	17	15,5	14	12,7	44	40,0	22	20,0	3,40	1,29
3. Duygusal olarak kendimi bu şirkete ait hissediyorum.		13	11,8	11	10,0	13	11,8	46	41,8	27	24,5	3,57	1,28
4. Bu şirkete karşı güçlü bir bağlılık hissediyorum.		10	9,1	12	10,9	21	19,1	36	32,7	31	28,2	3,60	1,25
5. Bu şirkete kendimi "ailenin bir parçası" gibi hissediyorum.		13	11,8	11	10,0	16	14,5	41	37,3	29	26,4	3,56	1,30
6. Bu şirketin benim için kişisel anlamı büyüktür.		12	10,9	11	10,0	14	12,7	45	40,9	28	25,5	3,60	1,27
7. Bu şirketten söz etmekten çok hoşlanıyorum.		9	8,2	14	12,7	20	18,2	36	32,7	31	28,2	3,60	1,25
8. Bu şirketten başka bir şirkete bağlanabileceğimi sanmıyorum		20	18,2	22	20,0	26	23,6	26	23,6	16	14,5	2,96	1,32
9. Şu anda bu şirkete kalmam için; Bu bir arzu ve iradedir.		7	6,4	10	9,1	15	13,6	52	47,3	26	23,6	3,72	1,11
10. İstesem bile şu anda bu şirketten ayrılmak benim için çok zor olurdu.		10	9,1	18	16,4	15	13,6	39	35,5	28	25,5	3,51	1,28
11. Bu şirketten şimdi ayrılırsam hayatım daha da kötüye gidecekti.		15	13,6	31	28,2	23	20,9	24	21,8	17	15,5	2,97	1,29

12. Şu anda bu şirketten ayrılmayı düşünmek için çok az seçeneğim olduğunu hissediyorum.	16	14,5	26	23,6	19	17,3	35	31,8	14	12,7	3,04	1,28
13. Bu şirkete bu kadar emek vermeseydim, başka bir şirkette çalışmayı düşünebilirdim.	13	11,8	21	19,1	27	24,5	38	34,5	11	10,0	3,11	1,18
14. Bu şirketten ayrılmanın olumsuz sonuçlarından biri, başka seçeneklerin olmamasıdır.	11	10,0	27	24,5	23	20,9	32	29,1	17	15,5	3,15	1,24
15. Bu şirketten ayrılmanın maliyeti çok yüksek olurdu.	14	12,7	18	16,4	25	22,7	29	26,4	24	21,8	3,28	1,32
16. Sık sık şirket değiştirilmesini uygun bulmuyorum.	10	9,1	8	7,3	8	7,3	45	40,9	39	35,5	3,86	1,23
17. Benim için iyi ama bu şirketten ayrılmanın doğru olduğunu düşünmüyorum.	19	17,3	33	30,0	18	16,4	23	20,9	17	15,5	2,87	1,34
18. Diğer çalışanlara karşı sorumlu olduğum için şu anda bu şirketten ayrılamam.	14	12,7	30	27,3	31	28,2	27	24,5	8	7,3	2,86	1,14
19. Bu şirkete çok şey borçluyum.	11	10,0	19	17,3	18	16,4	45	40,9	17	15,5	3,34	1,22
20. Bu şirketten şimdi ayrılısam, kendimi suçlu hissederdim.	20	18,2	35	31,8	26	23,6	17	15,5	12	10,9	2,69	1,24
21. Daha iyi bir teklif alsam da bu şirketten ayrılamam.	24	21,8	42	38,2	23	20,9	6	5,5	15	13,6	2,50	1,27
22. Tek bir şirkette çalışmayı tercih ederim.	10	9,1	20	18,2	18	16,4	42	38,2	20	18,2	3,38	1,23
23. Şirkette kalmayı etik olarak zorunlu görüyorum.	18	16,4	28	25,5	11	10,0	37	33,6	16	14,5	3,04	1,35

Örgütsel bağlılık ölçeğinde 5'li Likert modeli, kuruluşun taahhüdünün bir parçası olarak kullanılmıştır. Katılımcılar "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum" sorusuna ne kadar yakın olduklarını belirtmişlerdir. Sonuç "1" değerine ne kadar yakınsa, katılımcıların örgütsel bağlılığı o kadar düşük ve değer "5" değerine ne kadar yakınsa, örgütsel bağlılık düzeyi o kadar yüksek olur. Bir organizasyonun bağlılık çizelgesi için 1-8 arası sorular duygusal bağlılık, 9-15 arası sorular süreklilik, 16-23 arası sorular normatif sorumluluklar ve hangi sorumluluk alanlarının katılımcıya en yakın olduğu hakkındadır. (Tablo 4)

Anket katılımcılarının duygusal bağlılık boyutuna ilişkin soruların içerisinden, en fazla katıldıkları ifade 4.soru (AO= 28.2, SS=1.25) (Bu şirkete karşı güçlü bir bağlılık hissediyorum),

en az katıldıkları ifadenin ise (AO=8.2, SS=1.25) 7.soru (Bu şirketten söz etmekten çok hoşlanıyorum) olduğu görülmüştür. (Tablo 4)

Devamlılık bağlılığı boyutu ile ilgili sorulan sorulardan en çok üzerinde uzlaşılan ifade 10. Soru (AO = 25.5, SD = 1.28) oldu (İstesem bile bu şirketten ayrılmak benim için çok zor olurdu doğru). En beğenilmeyen ifade Soru 9'dur (AO = 6.4, SD = 1.11) (Benim için şu anda bu şirkette kalmak bir arzu ve arzudur). (Tablo 4)

Normatif bağlılık boyutuna ilişkin sorulan soruların içerisinde en fazla katıldıkları 16. Soru (AO=35.5, SS=1.23) (Sık şirket değiştirilmesini uygun bulmuyorum)dur. En az tercih ettikleri ifade ise 16. ve 22. soru (AO=9.1, SS=1.23) (Tek bir şirkette çalışmayı tercih ederim) ifadesi olduğu görülmüştür. (Tablo 4)

5.3.4. Demografik Özellikler İle Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki

Örgütsel bütünlüğün demografik boyutu ile örgütün sorumluluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek için örgütün adalet kavramı ve örgütün bağlılık düzeyi açısından aşağıdaki analiz yapılmıştır. Frekans aralığı ($n \geq 30$) olduğu için bu analizde “bağımsız örneklem T testi” ve ANOVA testleri kullanılmıştır. T testini kullanmadaki koşul iki etmenin ortalamaları kıyaslanır ve arada fark tespit edildiğinde bu farkın istatistiki olarak anlamlı çıkıp çıkmadığına bakılır. Testlerde kullanılan analizler tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5: Demografik Özellikler Ve Uygulanan Test Modelleri

Demografik özellik	Uygulanan test modeli
Cinsiyet	İlişkisiz örneklem t testi
Yaş	Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)
Medeni durum	İlişkisiz örneklem t testi
Eğitim durumu	Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)
Pozisyon	Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)
Çalışma süresi	Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)
Gelir seviyesi	Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Cinsiyete ile örgütsel adalet algısını karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların örgütsel adalet ($t(108)=-0.39$, $p=0.69$) ve alt boyutları (DA: $t(108)=-0.72$, $p=0.46$; İA: $t(108)=0.06$, $p=0.95$; EA: $t(108)=-0.42$, $p=0.67$) puan ortalamalarında cinsiyete göre anlam ifade eden bir farklılığın olduğu saptanmıştır ($p>0.05$). Ortaya çıkan bulgulara göre cinsiyet olgusunun çalışanların adalet algılarını etkilemedikleri anlaşılmıştır. Cinsiyete ile örgütsel bağlılık algısını karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, örgütsel bağlılık (ÖB: $t(108)=-0.45$, $p=0.65$) ve alt boyutları (DyB: $t(108)=0.04$, $p=0.96$; DB: $t(108)=-0.71$, $p=0.47$; NB: $t(108)=-0.64$, $p=0.52$) arasında anlamlı olarak fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Katılımcıların duygusal bağlılık puanı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Yaş aralığı ile örgütsel adalet algısı arasındaki ilişkiye bakmak için Anova testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların örgütsel adalet ($F=1.40$, $p=0.22$) ve alt boyutları (DA: $F=0.95$, $p=0.44$, İA: $F=2.05$, $p=0.07$, EA: $F=1.11$, $p=0.35$) puan ortalamasının yaş grupları

arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Analiz sonucuna göre katılımcıların devamlılık bağlılığı ($F= 2.95, p=0.01$) ve toplam örgütsel bağlılık ($F=2.69, p=0.02$) puan ortalamalarında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0.05$).

Medeni durum ile örgütsel adalet algısını karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların örgütsel adalet seviyeleri ile örgütsel bağlılık seviyeleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($P>0,05$).

Eğitim seviyesine göre örgütsel bağlılık düzeyini karşılaştırmak için anova testi yapılmıştır. Analiz sonucuna bakıldığında katılımcıların örgütsel bağlılık ($F=0.14, p=0.96$) ve alt boyutları (DyB: $F=0.36, p=0.83$; DB: $F=0.18, p=0.94$; NB: $F=0.58, p=0.67$) puan ortalamalarında eğitim seviyelerine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Pozisyon durumlarına göre çalışanların örgütsel adalet algıları ile örgütsel bağlılık algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($P>0,05$).

Çalışma sürelerine göre örgütsel adalet algısını karşılaştırmak için anova testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların toplam örgütsel adalet ($F=0.50, p=0.73$) ve alt boyutları (DA: $F=0.85, p=0.49$, İA: $F=0.81, p=0.51$, EA: $F=0.67, p=0.60$) puan ortalamasında çalışma süresine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Çalışma sürelerine göre örgütsel bağlılık düzeylerini karşılaştırmak için anova testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, normatif bağlılık ($F=195, p=0.10$) puan ortalaması ile işte çalışma süresi arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Duygusal bağlılık ($F=3.10, p=0.01$), devamlılık bağlılığı ($F=3.41, p=0.01$), ve toplam örgütsel bağlılık ($F=3.89, p=0.00$) puan ortalamaları ile çalışma süresi arasında anlamlı fark vardır ($p<0.05$).

Bu analiz sonuçlarına göre; 21 yıl ve daha fazla aynı iş yerinde çalışmış olan bireylerin toplam örgütsel bağlılıklarının, devamlılık bağlılığının ve duygusal bağlılıklarının çok yüksek olduğu ifade edilebilir.

Gelir düzeyine göre örgütsel adalet algısını karşılaştırmak için anova testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, işlemsel adalet boyutu ($F=0.93, p=0.44$) ile gelir seviyesi arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Çalışanların gelir düzeyi ile dağıtımsal adalet ($F=3.96, p=0.00$), etkileşimsel adalet ($F=2.81, p=0.02$) ve toplam örgütsel adalet ($F=2.69, p=0.03$) boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Gelir düzeyine göre örgütsel bağlılık algısı karşılaştırmak için anova testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, çalışanların gelir düzeyi ile normatif bağlılık ($F=1.09, p=0.36$) arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Çalışanların gelir düzeyi ile duygusal bağlılık ($F=3.97, p=0.005$), devamlılık bağlılığı ($F=3.99, p=0.005$) ve toplam örgütsel bağlılık ($F=3.35, p=0.01$) boyutlarında alınan puan ortalamaları sonucunda anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Gelir düzeyi 5501 TL ve üzeri olan çalışanların hemen hemen bütün örgütsel bağlılık ve boyutlarında örgüte bağlılık seviyeleri yüksek çıkmıştır. Yani buradan çıkarılan sonuç gelir düzeyi arttıkça çalışanların örgüte bağlılıkları da artış göstermektedir.

Sektörler ile Örgütsel Adalet Algısının Karşılaştırılması için anova testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre örgütsel adalet ($F=3.97, p=0.02$) toplam puanı ile sektörler arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.05$). Sektörler ile örgütsel bağlılık algısının karşılaştırılması için anova testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre örgütsel bağlılık ($F=2.84, p=0.01$) ve devamlılık bağlılığı ($F=2.94, p=0.01$) alt boyutunun sektörler ile arasında anlamlı ilişki vardır ($p<0.05$). Ulaştırma

ve lojistik haberleşme bölümünde çalışanların diğer bölümlerde çalışanlara göre toplam bağlılık düzeyleri ve devamlılık bağlılık düzeyleri yüksektir. Duygusal bağlılık ($F=2.80$, $p=0.20$) ve Normatif bağlılık ($F=1.57$, $p=0.17$) alt boyutları ile sektörler arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0.05$).

5.3.5. Örgütsel Adalet Algısı ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki

Çalışanların örgütsel bütünlük ve örgütsel bağlılık düzeyini bulmak için örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık değerlerinden minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Elde edilen bu veriler aşağıdaki ölçek değerlendirme puanları dahilinde yorumlanmıştır.

Tablo 6 : Katılımcıların Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

	N	Min.	Max.	%	Ort/m	ss	Düzye
Dağıtımsal Adalet	110	5	25	15.22	0.52	5.51	Çok Düşük
İşlemsel Adalet	110	6	29	17.58	0.58	6.12	Çok Düşük
Etkileşimsel Adalet	110	9	45	29.66	0.91	9.56	Çok Düşük
Örgütsel Adalet	110	20	98	62.47	1.84	19.38	Düşük
Duygusal Bağlılık	110	8	40	27.90	0.83	8.74	Çok Düşük
Devamlılık Bağlılığı	110	8	40	26.68	0.67	7.09	Çok Düşük
Normatif Bağlılık	110	7	35	20.70	0.61	6.42	Çok Düşük
Örgütsel Bağlılık	110	23	113	75.29	1.83	19.26	Düşük

Ölçek değerlendirmesi puan aralıklarına göre yapılmış olan incelemeler katılım yapanların dağıtımsal olarak adalet algılarının çok düşük ($AO=0.52$, $SS=5.51$), işlemsel adalet algısının çok düşük ($AO=0.58$, $SS=6.12$), etkileşimsel adalet algısının çok düşük ($AO=0.91$, $SS=9.56$), genel örgütsel adalet algısının düşük ($AO=1.84$, $SS=19.38$) seviyede çıktığı belirlenmiştir. Katılımcıların örgütsel bağlılık alt boyutuna ilişkin değerlendirmeleri, çok düşük düzeyde duygusal sorumluluk ($AO = 0.83$, $SD = 8.74$), sürekli bağlılığı çok az anlama ($AO = 0.67$, $SD = 7.09$) ve çok düşük düzeyde normatif bağlılık göstermiştir. (AO).= 0.61 , $SD = 6.42$) ve genel örgütsel bağlılık seviyesi düşüktür ($AO = 1.83$, $SD = 19.26$).

Tablo 7: Örgütsel Adalet ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki

		1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dağıtımsal adalet	1							
2	İşlemsel adalet	,671**	1						
3	Etkileşimsel adalet	,687**	,840**	1					
4	Örgütsel adalet	,836**	,922	,954**	1				
5	Duygusal bağlılık	,496**	,512**	,583**	0.590*	1			
6	Devamlılık bağlılığı	,332**	,416**	,476**	0.461*	,551**	1		
7	Normatif bağlılık	,410**	,414**	,455**	0.472*	688**	,629**	1	
8	Örgütsel bağlılık	,484**	,524**	,592**	0.595**	886**	828**	,878**	1

Tablo 7’de örgütsel adalet ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi incelemek korelasyon testi yapılmıştır. Analizin sonuçları, 1.00’lük bir korelasyon katsayısının mükemmel bir pozitif ilişkiyi temsil ettiğini göstermektedir; -1.00 değeri mükemmel bir negatif ilişkiyi gösterir; 0,00 korelasyon olmadığını gösterir (Büyüköztürk, 2007:32). Eğer elde edilen değer 0,00-0,29 aralığında ise düşük seviyede ilişki, 0,30-0,69 aralığında ise orta seviyede ilişki, 0,70-1,00 aralığında ise yüksek seviyede ilişki olduğu belirtilebilir.

Tablo 7’deki sonuçlar, kurumsal bütünlük ile kuruluşun taahhüt programı arasında orta derecede pozitif bir korelasyon olduğunu göstermektedir ($r = 0,595$ $p < 0,01$). Dağıtım adaleti ile duygusal sorumluluk ölçeği arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r = ,496$ $p < 0,01$). Dağıtım adaleti ile sürekli bağlılık arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r = 0,332$ $p < 0,01$). Örgütsel adalet ile normatif bağlılık arasında orta derecede pozitif bir ilişki bulundu ($r = 0,410$ $p < 0,01$). İşlemsel adalet ile duygusal sorumluluk arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r = ,512$ $p < 0,01$). İşlemsel adalet ile devamlılık bağlılığı arasında orta düzeyde pozitif korelasyon ($r = 0,416$ $p < 0,01$); İşlemsel adalet ile normatif rol arasında orta derecede pozitif bir korelasyon bulundu ($r = 0,414$ $p < 0,01$). Adalet ve duygusal sorumluluk arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r = 0,583$ $p < 0,01$); Adalet ve sürekli bağlılık arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r = 0,476$ $p < 0,01$). İlişki adaleti ile normatif bağlılık arasında orta derecede pozitif bir ilişki bulundu ($r = 0,455$ $p < 0,01$).

6. Sonuç Ve Değerlendirme

Örgütsel adaletin doğru ve etkili kullanıldığı işletmelerde çalışanların verimleri yükselir, çalışanlar işlerini yaparken özveri gösterir, örgüte ve idarecilerine sadık olmaları ve örgüte sahip çıkmaları sağlanır. Bu sebeple adaletin olmadığı yerde güven olmaz, huzursuzluk baş gösterir. Çalışanların kendini bu durumdan alıkoyamadığı için örgüte ve işyerine karşı olumsuz düşünce ve davranışlara yönelmeleri ve işi bırakmaları kaçınılmaz olur. Aynı zamanda örgütsel bağlılıkta kişi için asıl olan patronun ya da önderin faydası değil örgütün fayda ve çıkarıdır. Zira örgütü meydana getiren kişiler örgüt için bulunur, örgütün amaç ve hedefleri için çaba gösterirler. Yönetenlerin çalışanlara karşı adil tutumlar sergilemesi, adil kararlar vermesi, çalışanın fikir ve görüşlerine ehemmiyet vermesi onların karar mekanizmalarına katılmasına, aidiyetlik duygusunun pekişmesine ve örgüte bağlılığın artmasına neden olur. Böylelikle çalışan örgüte ve kuruma sonsuz bağlılık duyar. Kurumdan ayrılmak istemez ve istekli bir şekilde örgütün başarısı için çalışır. Literatürde örgütsel adalet ve örgütsel bağlılıkla ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada genel alan üzerinde çalışanların örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık algıları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Sektörler bazında yapılan bu çalışmada örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık algıları arasındaki ilişki üzerinde durulmuş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Cinsiyetin çalışanların örgütsel adalet ve bağlılık algılarını etkilemediği saptanmıştır.
- Evli olan çalışanların bekâr çalışanlara oranla örgütsel adalet düzeyi yüksektir.
- 18-24 yaş aralığında olan çalışanların devamlılık bağlılıkları yüksektir. Katılımcıların 46-52 yaş aralığında olanların örgütsel bağlılıkları yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Lisans düzeyinde eğitim görmüş çalışanların örgütsel adalet algıları yüksektir. İlkokul mezunu çalışanların ise örgütsel bağlılık seviyeleri yüksek çıkmıştır. Eğitim seviyesi düşük çalışanların örgüte bağlılık seviyelerinin yüksek olmasının nedeni; işten ayrılmaları halinde alternatiflerinin az olması dolayısıyla örgüte devamlılık konusunda mecburiyet hissetmesi olabilir. Eğitim seviyesi yüksek çalışanların ise örgüte

- bağlılıklarının kısmen düşük olmasının nedeni; alternatiflerinin çok olması, belli bir konuda uzmanlaşmış olmalarından ötürü iş bulamama kaygısı yaşamamaları olabilir.
- e. Pozisyon seviyelerine göre örgütsel adalet algılarına bakıldığında yönetsel pozisyonda olan çalışanların yani müdür, müdür yardımcısı ve amir vasfında olmalarından dolayı karar mekanizmasında önemli rol oynamaları ve işyerinde olabilecek adaletsiz uygulamalara diğer çalışanlardan daha az maruz kalmalarından ötürü örgütsel adalet algıları yüksektir. Burada diğer pozisyonlarda çalışanların da örgütte adalet algılarının yükselebilmesi durumu, gördükleri tavır ve davranışlar ve alınan kararlar neticesinde örgüte ne derecede adil olunabildiği sonucuna bakılarak anlaşılabilir. Pozisyon seviyelerine göre çalışanlar örgütsel bağlılık algılarına bakıldığında yine yönetsel pozisyonda olan çalışanların bağlılıkları yüksektir. Burada iş yerinde iyi bir konumda olmaları ve alınan ücretin yeterli olması örgüte bağlılığı duygusal açıdan yükseltmektedir. Yani çalışanlar terfi aldıkça örgüte bağlılık düzeyleri de artacaktır.
  - f. Çalışma sürelerine göre çalışanların örgütsel adalet algılarına bakıldığında 0-5 yıl arasında çalışıyor olanların algıları kısmen diğerlerinden yüksektir. Burada işyerine yeni başlamış olan çalışanların kısa sürede amirlerden görülen adaletli yaklaşımlar kötü izlenim bıraksa bile bunların farkında olamamaları, aidiyetlik duygusunun yüksek olması veya çok az adaletsiz uygulamaya maruz kalması birer sebep olarak gösterilebilir. Çalışanların örgütsel bağlılık algılarına bakıldığında uzun yıllar örgütte faaliyet gösteren çalışanların örgüte bağlılıkları yüksek çıkmıştır. Bunun nedenleri; işyerini aile ortamı gibi görmesi, zor zamanlarda amirlerden iyi destek alması, yönetenlerin çalışanın fikrine değer vermesi dolayısıyla yeri geldiğinde onlardan gelen fikirlerin hayata geçirilmesi ve çalışanın hissettiği mutluluk olabilir.
  - g. Gelir seviyesine göre çalışanların örgütsel adalet algılarına bakıldığında özellikle yönetsel pozisyonda olan çalışanların adalet algıları yüksek olduğu görülmüştür. Buna sebep olarak bulunulan konum itibari ve uzmanlık bilgisi gibi etkenler etkili olabilir. Diğer taraftan alt kademe çalışanların iş yükünün fazla olmasına karşın alınan ücretin yetersiz olması, herkese eşit olunmaması gibi faktörler adalet algılarının düşük çıkmasına neden olduğu düşünülebilir. Çalışanların örgütsel bağlılık algılarını ölçen anketlerden çıkan sonuç gelir seviyesi arttıkça örgüte bağlılık artmaktadır. Literatürde yapılan birçok araştırmayla ulaşılan sonuç örtüşmektedir.

Örgütsel adalet ve bağlılığı yüksek tutabilmenin yolu yöneticilerin davranış ve tutumlarından geçmektedir. Buna göre;

- a. Yöneticiler çalışanlarına karşı samimi olmalı, onları dinlemeli, sorunlarına çözüm bulmalı bulamasa da bunun için çaba gösterdiğini çalışan bilmeli veya görmelidir.
- b. Yöneticiler çalışanların çalışma programını düzenlerken adil olmalı, iş yükünü hakkaniyete uygun dağıtmaya özen göstermelidir.
- c. Çalışanların fikir ve görüşlerinin alınması ve sorunların çözümünde yönetimle uygun hareket etmeleri için gerekli ortamlar hazırlanmalıdır.

“Farklı sektörlerde yer alan çalışanların örgütsel adalet algılarının örgütsel bağlılıklarını ne derecede etki ettiği ve iş kolları arasında farklılık olabilir.” hipotezine dayanarak yapılan bu araştırmada sektörlerin kendi aralarında örgütsel adalet ve bağlılık algılarının diğer demografik kriterlerden farklı olmadığı, sonuçların işletmeler bazında dikkate alınması gerektiği ve daha net, etkili sonuçlar elde etmek için daha farklı gruplar seçilerek çok yararlı ve farklı neticeler çıkabileceği konusunda planlama yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Allen, J., & Meyer, P. (1984). "A Three- Component Conceptualization of Organizational Commitment". *Human Resource Management Review*, 5 (13), 118-122.
- Arslantürk, G. & Şahan, S. (2012). Örgütsel Adalet ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin Manisa İl Emniyet Müdürlüğü Örneğinde İncelenmesi. *Kayseri: Polis Akademisi Kayseri Polis Meslek Yüksek Okulu, Polis Bilimleri Dergisi*. 14(1).
- Baysal, A. C. ve Paksoy, M. (1999). Mesleğe Ve Örgüte Bağlılığın Çok Yönlü İncelenmesinde Meyer- Allen Örgütsel Bağlılık Ölçeği. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*. (28), 7-15.
- Berber, N. C. & Sarı M. (2009). İş-Güç-Enerji Konusunun Öğretiminde Kavramsal Değişimin Gerçekleşmesine Pedagojik- Analogik Modellerin Etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (257-277).
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (7), 32.
- Cihangiroğlu, N. (2011). Askeri Doktorların Örgütsel Adalet Alguları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin Analizi. *Gülhane Tıp Dergisi*. 53.
- Çöp, S. (2008). Türkiye ve Polonya'da Turizm Sektörü Çalışanlarının Örgütsel Adalet ve Örgütsel Bağlılık Algularına İlişkin Bir Uygulama.Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitim Anabilim Dalı.45.
- Demir, N. (2007). 'Örgüt Kültürü Ve İş Tatmini: Plastik Sektöründe Bir Araştırma'.İstanbul: Türkmen Kitabevi.119.
- Güçlü, H. (2006). 'Turizm Sektöründe Durumsal Faktörlerin Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi'. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 25.
- Günce, S. (2013). 'İlköğretim Okullarında Örgütsel Adalet ile Örgütsel Bağlılık İlişkisi'. Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.(28).
- Işık, O. , Uğurluoğlu, M. ve Akbolat M. (2012). Sağlık Kuruluşlarında Örgütsel Adalet Algularının Örgütsel Bağlılığa Etkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*.13(2).
- İçerli, L. (2010). Örgütsel Adalet: Kuramsal Bir Yaklaşım . 5(1). *Journal of Entrepreneurship and Development*.
- İnce, M., & Gül, H. (2005). *Yönetimde Yeni Bir Paradigma: Örgütsel Bağlılık*. Konya: Çizgi kitapevi.3.
- Karavardar, G. (2015). Örgütsel Adaletin İş Tatmini, Örgütsel Bağlılık ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi . *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletmeDergisi*.15(26).

- Koyuncu, İ. (2019). Kamu Çalışanlarının Örgütsel Adalet Algılamalarının Örgütsel Bağlılıkları Üzerine Etkileri: Karaman Örneği. Yüksek Lisans Tezi.(2).
- Küçükeşmen, E. (2015). ‘Örgütsel Adalet Algısı Ve Örgütsel Bağlılığa Etkisi: Kamu Çalışanları Üstüne Bir Araştırma’. Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. 48.
- Öğüt, A. & Kaplan, M. (2011). ‘Otel İşletmelerinde Etiksel İklim Algılamaları İle Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin Analizi: Kapadokya Örneği’. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 30, 191-206.
- Özdamar, K. (2002). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Eskişehir: Kaan Kitabevi. 246-247.
- Özdevecioğlu, M. (2003). “Algılanan Örgütsel Destek ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”.Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 18(2).
- Özmen, M. (2017). ‘Örgütsel Adalet Algısı ve Örgütsel Sessizlik Nedenleri Arasındaki İlişkiler: Üniversite Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma’. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi.8(19),1-17.
- Perdeci, O. (2015). “Örgütsel Adalet, Örgütsel Bağlılık ve Motivasyon Arasındaki İlişki”. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.(11).
- Reichers, A. (1985). A Review And Reconceptualization Of Organizational Commitment. Academy Of Management Review. 10(3), 465-476.
- Skarlıckı, D. P., & Folger, R. (1997). ‘Retaliation in the Workplace: The Roles of Distributive, Procedural and Interactional Justice’. Journal of Applied Psychology.82(3), 434-443.
- Söyük, S. (2007). ‘Örgütsel Adaletin İş Tatmini Üzerine Etkisi Ve İstanbul İlindeki Özel Hastanelerde Çalışan Hemşirelere Yönelik Bir Çalışma’. İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 27.
- Tabak, Y. (2020). Sağlık Çalışanlarında Örgütsel Adalet Algısının Örgütsel Bağlılığa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi.İstanbul : Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi ABD.
- Tunçbiz, B.(2015). Örgütsel Adaletin Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi; Karabük Üniversitesi Akademik Personel Üzerinde Bir Araştırma.Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.14.
- Tutar, P. (2016). Örgütsel Davranış (Örgüt Teorileri ve Çağdaş Yaklaşımlar Açısından). 1, 77. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Uçar, P. (2016). ‘Örgütsel Adalet Algısı ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma’. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.12.
- Vural, M. (2016). ‘ Spor Federasyonları Personelinin Örgütsel Adalet Algıları İle Karar Verme Ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Araştırılması’. Doktora tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.13.
- Yalçın, D., & İplik, Ö. (2005). ‘Beş Yıldızlı Otellerde Çalışanların Demografik Özellikleri ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Adana İli Örneği’. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 398-399.
- Yeloğlu, D., & Paşamehmetoğlu, Y. (2013). Örgütsel Davranış. 134-172. İstanbul: Beta Basım.
- Yüksel, İ.G. (2018). ‘ Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin Gençlik Hizmetleri Ve Spor İl Müdürlükleri Örneğinde İncelenmesi’. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.11.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)
2022, Cilt 8, Sayı 12

EXAMINATION OF THE PSYCHOLOGICAL RESILIENCE, FAMILY RESILIENCE AND LIFE SATISFACTION OF THE PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS AND THE PARENTS OF CHILDREN WITH NORMAL DEVELOPMENT¹

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İLE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK, YILMAZLIK VE YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ

Aysu Emre İNAL²
Altan İltan AKTÜRK³

Abstract

The aim of this study is to compare the psychological resilience, family resilience and life satisfaction of parents of children with special needs and children with normal development and to examine the relationships between these variables. A total of 403 parents, including 198 parents with children with special needs and 205 parents with children with normal development, participated in the study. Personal information form, Adult Resilience Scale, Family Resilience Scale and Life Satisfaction Scale were used as data collection tools in the study. As a result of the research, it was determined that the level of psychological resilience and family resilience of parents with children with normal development was significantly higher than the level of resilience and family resilience of parents with children with special needs. Similarly, it was determined that the life satisfaction of parents with children with normal development was significantly higher than those of parents with children with special needs. In addition, it was concluded that the relationship between psychological resilience and family resilience is stronger in parents with children with special needs than in parents with children with normal development. In addition, it was determined that among the parents with children with special needs, those with high psychological resilience also had higher life satisfaction, but there was no such relationship in parents with children with normal development. Finally, it was concluded that there is a significant relationship between family resilience and life satisfaction in both parents with children with special needs and parents with children with normal development, but this relationship is stronger in families with children with special needs.

Key Words: Special needs, parents, psychological resilience, family resilience, life satisfaction

Özet

Bu araştırmanın amacı özel gereksinimli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin psikolojik dayanıklılık, yılmazlık ve yaşam doyumlarının karşılaştırılması ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırmaya özel gereksinimli çocuğa sahip 198 ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip 205 ebeveyn olmak üzere toplam 403 ebeveyn katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık

¹ Bu çalışma Business University of Costa Rica bünyesinde yapılan Aysu Emre İnal'ın doktora tezinden türetilmiştir.

² Dr., Final International University, aysu.inal@final.edu.tr, Orcid; 0000-0001-8345-6676

³ Dr., altayakturk@gmail.com

Ölçeği, Aile Yılmazlık Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık ve yılmazlık düzeyinin özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık ve yılmazlık düzeyinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumunun özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumundan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, psikolojik dayanıklılık ve yılmazlık arasındaki ilişkinin özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerde normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre daha güçlü olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerden psikolojik dayanıklılığı yüksek olanların yaşam doyumunun da yüksek olduğu fakat normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerde bu şekilde bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Son olarak, hem özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerde hem de normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerde yılmazlık ve yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu fakat özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerde bu ilişkinin daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinim, ebeveyn, psikolojik dayanıklılık, aile yılmazlığı, yaşam doyumunu

Introduction

Becoming a mother and father is an important event that allows both a new and a different life scenario to be successfully played out. All the scenarios created in this direction in the parents are that the child will be born healthy. However, in contrary to the expectations, at first the birth of a child may cause a feeling in a different way, like “shock” and then economic, social, and psychological problems to arise over time. Parents who are stressed by this situation even find it difficult to fulfill the requirements of everyday life (Küçükler, 2001). The inadequacy of the family economically, the experience of changes in the roles of family members, the lack of knowledge and the public's view of children who require special care also increase this stress level (Bilal & Dağ, 2005).

People strive to make their lives more meaningful and have a better life. This situation sometimes occurs as an embrace with nature and sometimes as an individual's dedication to art (Aydın, Kaya & Peker, 2015). Having children and having dreams about their children is also one of the ways parents add meaning to their lives. In parents who have a child with special care requirements, meaning addition may show changes compared to other people. At the heart of this situation is that the difficulties caused by the disability in the child weaken the spiritual resilience of the parents (Aydın, 2019).

Psychological resilience is defined as the way an individual faces this in situations where uncertainty prevails and assumes responsibility, gives the necessary struggle and has the self-confidence to fight (Açar, 2018). Öz and Bahadır-Yılmaz (2009) list the characteristics of individuals who are more psychologically resilient as follows: the ability to fight more actively in the face of stressful events and situations, high interpersonal communication skills and the ability to solve problems effectively.

Success can be defined as psychological adaptation or resilience; tragedy, trauma, or family problems in relationships refers to the ability to adapt in the face of such great sources of stress (Hunter, 2001; Tusaie & Dyer, 2004). An individual with high psychological resilience is

stronger in terms of being able to recover in the face of vital experiences and can successfully overcome disasters (Wagnild & Young, 1993).

There is a strong link between the psychological resilience of the parents with children who has special needs and their decency in parenting roles, investments in the child and the organization of child-parent roles. Based on this, it is possible to say that parents who can find the meaning of life, communicate more effectively with their children and balance their parenting roles will have higher psychological resilience in the face of their children's problems (Aydın, 2019). In parents who are far from these qualities, having a child who needs special care has a decreasing effect on psychological resilience.

Another psychological structure that is important for families with children with special needs to cope with the difficulties they are experiencing is family resilience. Resilience is a concept used to explain the methods of adults to combat unexpected or difficult events related to life. The capacity of a community or a person to overcome, prevent or minimize the damages caused by a difficulty or distress is expressed in the form of resilience (Masten & Tellegen, 2012; Newman & Blackburn, 2003). Family resilience, on the other hand, is considered as the strength of the family system in successfully keeping up with the difficulties and risks of life and developing or maintaining healthy family functioning (Patterson, 2002). It has been stated by McCubbin, McCubbin and Thompson (1993) that there are family schemes covering the expectations, priorities, standards and beliefs shared on behalf of the management of the situation of the families who are faced with a crisis. Families who have children with special needs often there is a crisis and this crisis moments of individual family members and stay in compliance and durable against the boy from a psychological angle depends on both collectively yilmazlig family yilmazlig (Caner, Bayraklı & Güzeller, 2011).

Parents who have a child who needs special care their child's treatment, care, education and training in issues such as problems, has a negative impact on the life satisfaction of parents (Aktan, Orakcı & Durnalı, 2020; Misura & Memisevic, 2017). Life satisfaction; the situation or result obtained as a result of comparing the expectations of the individual with those in his hands can be defined as the positive attitude of the individual to the whole life in accordance with the criteria determined by him and the sum of the beliefs and evaluations of the individual about life or the general attitude of the individual about his life (Rice, Frone & McFarlin, 1992). Shin and Johnson (1978), on the other hand, express this concept as an assessment of the quality of life of an individual according to the criteria determined by him. At the same time, life satisfaction can be explained as the degree of positive development recorded in the quality of life as a whole. In order to achieve life satisfaction, it is necessary that the expectations of the individual with what they have are compatible or that the difference between them dec be small. The difficulties experienced by parents with special needs children prevent them from accessing their expectations. Therefore, the life satisfaction of parents with a child who needs special care is lower when compared with parents with a child whose development course is normal (Cengiz, Yıldız & Peker, 2021).

The literature is examined resilience in families who have children with special needs, family, and life satisfaction yilmazlig studies that examined individually, though, the three variables are examined together, the families who have children with normal development and children with special needs and the families of these variables were compared in terms of study where there isn't. Therefore, the problem of this study is to compare the psychological resilience, family resilience and life satisfaction of children with special needs and the parents of children with normal development.

1. Literature Review

1.1. Special Needs

Each individual has different characteristics that distinguish him from other individuals. These features make it necessary to take some measures to live more comfortably in society and increase the need for social support. Individuals who are in this situation are expressed as having special needs. In other words, individuals whose developmental courses are lower than normal individuals or who do not receive any benefit from this despite receiving education in the same facilities as normal individuals are individuals who need special care (Eldeniz-Çetin, 2017). A special requirement is that there are difficulties with some activities that normal people can do, and a supporter is usually needed. This situation is related to the fact that individuals with special needs are lagging behind their peers in terms of mental and physical development (Çetin & Kurnaz, 2017).

The characteristics of individuals with special needs cause them to have conflicts with their peers, communication breakdowns, arguments, inability to make eye contact, game skills are not developed enough, and language problems. In order to overcome these problems, there are currently educational programs developed for children with special needs (Ergin, 2012; Meral & Cavkaytar, 2014).

The problems that a child with special needs has to face in relation to his disability affect the child and the family. All negative and positive things related to the development of the child play a decisive role on the behavior and attitudes of family members, and the attitude of family members is also reflected in the child (Yazıcı & Durmuşoğlu, 2017). The adaptation of the family to the given situation is directly related to the attitude, environment and conditions exhibited when informing about the situation of their children. The correct information of parents about their children's disability status plays a decisive role in the adaptation of families who are at the beginning of a long road to a situation they are not ready for and do not expect (Akkök, 1997).

Having children, in addition to their current role for families, also brings with it the role of being parents. The individual attention of parents is focused on the child, which is a common being that they produce together, and their lives are shaped to meet the needs of their children (Özgüven, 2000). The main responsibility of a parent is to raise a mentally, psychologically and

physically healthy baby (Şendil & Balkan, 2005). However, expectations may change if the child does not show normal development. Since the role of being the parent of a child with different characteristics than usual is not a role determined by the parents themselves, they are not prepared for this role (Akkök, Aşkar & Karancı, 1992). Therefore, the joy and happiness expected to occur with the birth of a child is replaced by sadness; the psychology of the family becomes complicated (Özsoy, Özyürek & Eripek, 1998). From this point of view, it can be stated that role dissatisfaction is an important challenge faced by parents who have a child with special needs. It has been noted that parents who have a child with normal development feel good as parents and receive satisfaction from the parenting role with the birth of their child (Hyun, 2000). This situation cannot be realized enough by parents who have a child with special needs (Duygun, 2001, Myers et al., 2009). Therefore, families of children with special needs need attention and motivation.

If a child born with special needs cannot fully fulfill his role in the family, adaptation problems occur in the family. The inability of a person with disabilities to adapt to life due to his inability to play the roles that he should perform due to cultural, social, gender and age differences can lead to problems of adaptation in the family (Özsoy, Özyürek & Eripek, 1998). The constant or temporary illness of one or more family members, special needs (mental, hearing, visual or physical special needs, etc.) affects the harmony of all family members, reduces their motivation and can upset the balance of even the most robust families (Yörükoğlu, 1998).

Having a child with special needs can cause parents to experience stress with environmental adaptation problems (Selimoğlu et al., 2014). In the study conducted by Gülaldı (2010), it was concluded that especially the stress levels of the parents who have a child with SP are higher and the feeling of inadequacy is experienced in the parents. In another study, it was found that the lack of social communication observed in children with OSB also negatively affects the child-parent relationship, and the difficult-to-control behavior of children creates an atmosphere of chaos in the family (Myers et al., 2009; Wing, 2012). A study conducted by Hayes and Watson (2013) found that anxiety levels were higher in parents with children with OIZ than in different parents with children with special needs, and parenting stress was higher.

Many cited the difficulty of having a child with special needs for parents that are different and sometimes the parents themselves feel privileged to Entertainment for children, such as patience and empathy may lead to some positive gains gain (Myers et al., 2009).

1.2. Psychological Resilience

Traumatic experiences and stressful situations that are faced throughout life can have a different effect on each person. While some individuals can overcome negativity more easily, the opposite may be the case for others. This condition is referred to as “psychological resilience” in the psychology literature (Doğan, 2015). Açı (2018) defined this term as the ability of an individual to face this in situations where uncertainty prevails and to show the necessary struggle by taking responsibility in a confident way. Öz and Bahadır-Yılmaz (2009) list the qualities of individuals with high levels of psychological resilience as follows: having the

ability to solve effective problems, being able to successfully fight against stressful events and having a high level of interpersonal communication skills.

All kinds of negative events or situations encountered in everyday life (terror, loss or harm of a loved one, dismissal from work...) also bring a difficult life experience. At some times, individuals experience a flood of emotions, and sometimes different reactions may be shown. Although these events are evaluated negatively at first, they become compatible with the lives of individuals thanks to the taking of some steps. Psychological resilience has an important place in achieving this harmony as a reflection of time, effort and an ongoing process (Garmezy 1991, Luthar 1991; Masten 2001).

The success or identifiable psychological adaptation in the form of resilience; tragedy, trauma, problems with the means to adapt to stressful situations or familial relations (Hunter, 2001; Tusaie & Dyer, 2004). Individuals with high psychological resilience are able to collect themselves more easily in the face of negative life experiences and overcome disasters more easily (Wagnild & Young, 1993).

Having a child who needs special care brings with it a number of responsibilities related to the care of the child, as well as the classic maternal role (Varghese & Venkatesan, 2013). Mothers often blame themselves for the fact that their children are disabled, and therefore they may exhibit negative behaviors from time to time. Various problems can also be observed in the marriages of such individuals. Therefore, such individuals are more likely to be depressed (Johnson, 2000; Lenhard et al., 2005).

Mothers who have children with special needs to be able to struggle against the difficulties of life and positions themselves frustrated due at the point of exhaustion, both physical and emotional (Kuhn & Carter, 2006).

According to Becvar (2013), the psychological resilience of parents has the capacity to cope more strongly and firmly with situations that have been tried to be tackled before and to renew itself. Psychological resilience in parents with special needs children acts as a protective shield against stress-related depression and anxiety and supports the more effective performance of family functions (Bitsika et al., 2013; Bekhet et al., 2012; Migerode et al., 2012).

Psychological resilience in parents with children with special needs manifests itself in the form of meeting all the requirements of family members and fully fulfilling their parental roles in the point of acceptance of the child's disability and combating the difficulties that arise along with the obstacle. However, psychological resilience is of great importance for parents to adapt to the current situation and to review the rest of life, more simply, to determine how to best ensure the meaning of life for the child (Aydın, 2019).

1.3. Family Resilience

Family resilience is considered as the strength of the family system in successfully adapting to life's difficulties and risks and in developing or maintaining healthy family functioning

(Patterson, 2002). It was stated by McCubbin, McCubbin, and Thompson (1993) that families who have to face a crisis have a family schema that includes shared expectations, priorities, standards and beliefs for the management of the situation in question. The mentioned family chart helps the family to evaluate the crisis situation.

Stress, Adaptation and Adaptive Resilience Model was developed by McCubbin, Thompson and McCubbin (1996) to explain family resilience. The basic assumption within the scope of the model in question; stress is a natural component of life that contributes to the development of family unity as a whole and supports the family's abilities. Families try to reorganize their lives in this crisis period. the family's ability to adapt to stressful life events and its normative transitions are under the influence of the following four factors in all periods of the life cycle (McCubbin & McCubbin, 1988);

- Strategies developed by the family for coping, problem solving methods and maintaining family integrity
- Social support from family, friends and society/wider groups,
- The cultural heritage of the family, its belief system, the meaning they attribute to the challenge
- Individual sources of resilience of family members (such as self-resilience and positive self-esteem).

Walsh (1998) stated that family resilience is related to family harmony in the form of a functional unity and the family's coping process, and it has been suggested that it has three dimensions: communication processes, management styles and family belief systems.

The inclusion of a child with special needs in the family causes changes in the life of the family, can cause traumatic effects and negatively affect the current order of the family. Studies conducted on the subject reveal that families with children with special needs are more stressed and worried more than families with children with normal development (Metin, 2012). The failure of the expectation of a healthy child and the difficulty that the family has to face in explaining the child's condition to the people around, overcoming the emotional crisis and accepting the child; insufficient knowledge of the child's characteristics and situation; Efforts to combat health problems caused by insufficient knowledge are the main stressors. In addition to these, the anxiety about the future of the child, the distant attitudes of the close people in their relations with the family, and the negative behaviors of the environment towards the child are among the main factors that increase the stress (Cavkaytar & Özen, 2010).

Within the scope of the study carried out by Hardman, Drew, and Egan (1996), the fact that children with special needs are dependent on their parents while they continue their lives, the expenditures made for the treatment of the child create an additional burden on the family budget, and the frequent visits to the hospitals during the treatment period. It is argued that the inability to find the time, the decrease in social relations, the allocation of a significant part of the time to the child are the main factors that increase the level of stress in the family. While some of the families have difficulty in keeping up with the stressful situation that starts with

the birth of the child with special needs, some of them are relieved of the stressful situation and attain calmness by making use of effective fighting methods. In other words, they successfully struggle with this difficult situation caused by inadequacy by continuing their lives despite all the difficulties they face (Patterson, 2002).

Although there are some difficulties in raising a child with special needs, being the parent and sibling of such a child can help them re-evaluate themselves and reveal aspects they have not discovered before. In other words, it offers family members the opportunity to see what they can and cannot achieve, what they can do and what they cannot do, and realize how indomitable they are (Akkök, 2003).

Resilience is the ability of a person to develop and adapt positively and to continue his struggle, despite facing the experiences and situations that lead to negative consequences (Masten et al.; 2002). Rutter (1985) defines resilience as the ability to cope with and recover from situations that are faced despite very difficult conditions. Parents with children with special needs have to face more stress in their family, work and social lives compared to other families (Kaner et al., 2011).

The social support that will be provided for the families in question to cope with this situation in which they have to face coping strategies that enable them to resist stressful situations and events will increase their resilience levels, and beyond that, it will help them to hold on to life with more hope.

1.4. Life Satisfaction

The concept of life satisfaction was first defined by Neugarten in 1961 as “the result of comparing the expectations of an individual with what they have” (Karabulut & Ozer, 2003). In other dec, life satisfaction is the relationship between what an individual wants to have and what they have. The closer an individual's desire to have and what they have are to each other, the higher their life satisfaction is. The concept of life satisfaction was expressed by Pavot and Diener (1993) as the assessments of individuals about their own lives. This concept covers not only one moment of life, but the whole one. There are more than one factor affecting life satisfaction. Positive relationships that an individual establishes with his environment, happiness that he achieves in everyday life, feeling good in a physical sense, achieving his goals and economic competence are some of them (Recepoğlu, 2013).

Life satisfaction is the cognitive dimension of the concept of subjective well-being (Diener, Lucas & Oishi, 2002). In the literature, usually used in the same sense with the concept of life satisfaction, life satisfaction from different aspects of the individual's own life is close to ideal, to see the living conditions are excellent and most of what they want us to think about life consists of cognitive assessments like to hear the request to change almost anything.

The life satisfaction of parents with special needs children decreases due to the problems arising in matters such as education, care, improvement and treatment of children (Aktan, Orakci & Durnali, 2020; Misura & Memisevic, 2017). Life satisfaction is a cognitive judgment based on

the comparison of expectations and opportunities for a person's life circumstances (Cho & Hong, 2013). The social comparison theory put forward to measure life satisfaction reveals that parents who judge themselves better have more life satisfaction than others (Kaner, 2004). Negative emotions that arise due to stressful transitions in the roles that parents with special needs children are responsible for and the forced change of living conditions negatively affect their perception of satisfaction with living (Darling, Senatore and Strachan, 2017). Parents, whose social support is reduced due to their ability to cope with different problems and negative emotions, often have difficulty developing a positive attitude to negative perceptions in their lives. The satisfaction level of parents who do not receive enough support from the close environment related to their child's special situation and whose ability to cope with emotional problems decreases is quite low (Altug-Özsoy, Özkahraman & Çallı, 2006). Fung and Rogge (2007) stated that the marital satisfaction of couples whose social and emotional life satisfaction is weakened in connection with the special situation of their children is also low. Likewise, Wang, Huang and Kong (2017) suggested that the deceleration of the ability to solve both individual and common problems in these families causes unhappiness among couples.

2. Method

2.1 The Model of the Research

This study is a research in relational screening model in terms of comparing the psychological resilience, family resilience and life satisfaction of children with special needs and parents of children with normal development and determining the relationship between these variables. The relational screening model is defined as the screening approach in which it is aimed to determine the existence of co-variance among multiple variables. In the relational screening model, whether the variables change together; If there is a change, it is tried to determine in which direction it is (Karasar, 2014).

2.2 Purpose and Hypotheses of the Research

The main purpose of this research is to compare the psychological resilience, family resilience and life satisfaction of parents of children with special needs and children with normal development. In line with the main purpose of the research, answers were sought for the following hypotheses.

H1: The psychological resilience level of of parents of children with normal development is significantly higher than the level of psychological resilience of parents of children with special needs.

H2: The family resilience level of parents of children with normal development is significantly higher than the level of family resilience of parents of children with special needs

H3: The life satisfaction of parents of children with normal development is significantly higher than the life satisfaction of parents of children with special needs.

H4: The relationship between psychological resilience and family resilience is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.

H5: The relationship between psychological resilience and life satisfaction is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.

H6: The relationship between family resilience and life satisfaction is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.

2.3 Research Group

The research group of this study consists of a total of 403 parents, including 198 children with special needs and 205 individuals with children with normal development. The participants were reached via Whatsapp, Instagram, Facebook and Twitter social media platforms and an online questionnaire prepared on the Google Forms platform was applied. It can be stated that the objective sampling method is used as a sampling method because parents with special needs children should be reached specifically for the survey application. In objective sampling, which is a non-selective sampling approach, the sampled individuals are selected consciously depending on the purpose of the study (Balci, 2018). As a result of this process, the research sample consisted of 403 people. 47.89% (n=193) of the participants were female and 52.11% (n=210) were male. 75.19% (n=303) of the participants were married, 24.81% (n=100) were divorced. The education level of 24.56% (n=99) of the participants is primary school graduate and below, 27.05% (n=109) of the participants is middle school graduate, 26.80% (n=108) of them is high school graduate and 21.59% (n=87) of them is university graduate. Income level of 17.87% (n=72) of the participants is between 0-1500 ₺, income level of 31.02% (n=125) is between 1501-3000 TL, income level of 17.62% (n=171) is 3001-4500 TL The income level of 21.34% (n=86) was between 4501-6000 TL and the income level of 12.16% (n=72) was 6001 TL and above.

2.4 Data Collection Tools

Personal information form created by the researcher, Resilience Scale for Adults (RSA), developed by Friborg, Hjemdal, Rosenvinge, and Martinussen (2003) and adapted into Turkish by Basım and Çetin (2011), Family Resilience Scale (FRS) developed by Kaner and Bayraklı (2010) and the Life Satisfaction Scale (LSS) developed by Diener, Emmons, Larsen, and Griffin (1985) and adapted into Turkish by Dağlı and Baysal (2016) were used in order to collect data in this study.

2.4.1 Personal Information Form

In order to determine the demographic characteristics of the participants, a personal information form consisting of four questions was used by the researcher. The participants in the study answered the questions that will determine their gender, marital status, education level and income level in the personal information form.

2.4.2. Resilience Scale for Adults

RSA was developed by Friberg et al. (2003), and includes the dimensions of 'personal strength', 'structural style', social competence', 'family cohesion' and 'social resources'. A later study (Friberg et al., 2005) shows that the six-dimensional structure of the scale better explains the resilience model. In the study of Friberg et al. (2005), the 'personal power' dimension was divided into two as 'self-perception' and 'perception of the future' and a total of six dimensions emerged. In the scale, 'structural style' (3,9,15,21) and 'perception of the future' (2,8,14,20) have 4 items; 'family adjustment' (5,11,17,23,26,32), 'self-perception' (1,7,13,19,28,31) and 'social competence' (4,10,16,22,25) ,29) 6 items each, and 'social resources' (6,12,18,24,27,30,33) are measured with 7 items (Basım & Çetin, 2011).

Basım and Çetin (2011) found that the internal consistency coefficients of the sub-dimensions of the scale ranged between 0.66 and 0.81, and the test-retest reliability ranged between 0.68 and 0.81. The total score that the participants can get from the scale is 165. It was accepted that the participants with high scores had high psychological resilience, and the participants with low scores had low psychological resilience.

2.4.3. Family Resilience Scale

The FRS, developed by Kaner and Bayraklı (2010), aims to measure parents' perceptions of resilience. As a result of the analyzes made by Kaner and Bayraklı (2010), it was designed as 84 items. As a result of the analyzes of the scale in different dimensions, it was organized by reducing it to 37 items with 4 sub-dimensions as "Struggle-Challenge, Self-Efficacy, Commitment to Life and Control" (Kaner & Bayraklı, 2010). In the form prepared as a 5-point Likert-type scale, participants are asked to mark the option that describes them (describes me very well = 5 points, describes me well = 4 points, describes me moderately = 3 points, describes me a little = 2 points, does not describe me at all = 1 point). The level of family resilience is evaluated with the scores obtained from all items of the scale and from each sub-scale. It is seen that all items of the scale were prepared in a positive structure. Getting a high score from the scale indicates that the individual's perception of resilience is high. The internal consistency reliability coefficient of the scale was found to be between 0.53 and 0.87 when the subscales were examined (Kaner & Bayraklı, 2010).

2.4.4. Life Satisfaction Scale

The validity and reliability of the scale developed by Diener et al. (1985) were examined on 200 participants consisting of Turkish primary school teachers. The aim of the scale is to measure the perceptions of primary school teachers about life satisfaction (Diener et al., 1985). English version of the original scale, which consists of one sub-dimension and 5 items, was translated into Turkish and then back into English for the adaptation study. After comparing the translated scale items with the original scale items, the necessary arrangements were made and the final Turkish form was reached. Turkish English form is the same as the English form and it is aimed to determine whether it has the same meaning in practice. The translated Turkish

form and the original scale were applied to a group of teachers with an interval of two weeks. It was observed that there was a high level of positive and significant correlation between the correlation coefficient between the scores obtained from the two applications and the forms ($r=0.92$; $p=0.000$). Therefore, it was accepted that the Turkish version of the scale provided linguistic equivalence with the original scale. In order to determine the reliability of the scale, Cronbach Alpha internal consistency coefficient and test-retest technique were used. The consistency coefficient for the whole scale was calculated as $r=0.88$. According to the results obtained, the scale has a high degree of internal consistency. In order to test the test-retest reliability of the scale, the Turkish forms were administered to a group of 47 teachers working in public primary schools in Diyarbakır city center with an interval of two weeks, and the correlation coefficient between the two applications was determined as $r=0.97$ ($p=0.000$). According to this result, it can be said that the test-retest reliability coefficient of the SBS is sufficient. Confirmatory factor analysis (CFA) was performed to examine the construct validity of the scale. It was determined that the distribution of the items forming the scale was the same as the distribution in the original scale as a result of CFA. As a result of the research, a valid and reliable scale consisting of 5 single-dimensional items and a 5-point Likert scale that can be used to determine life satisfaction in schools was produced (Dağlı & Baysal, 2016).

3.5. Statistical Analysis of Data

SPSS (Statistics Program for Social Sciences) 20.0 program was used to analyze the data obtained from the demographic information form and scales used in the study. Descriptive statistics were used to describe the personal characteristics of the participants and the scores they got from ARS, FRS and LSS.

Before deciding on the statistical tests to be used in the analysis, it was checked whether the data provided the assumption of normal distribution and homogeneity. In order to evaluate the normal distribution, skewness and kurtosis values were checked and it was seen that the data met the normal distribution assumption as a result of the skewness and kurtosis values of the data being in the range of $[-1,1]$. In addition, Levene's test was performed for the homogeneity assumption and it was understood that the data also met this assumption. Due to the fact that the normal distribution and homogeneity of variance assumptions were provided, it was decided to apply parametric tests such as the independent sample t test and the Pearson correlation test within the scope of this research. In this context, whether the scores obtained by the participants from the ARS, FRS and LSS showed a significant difference according to the type of child owned was determined by the independent sample t test and the relationships between the scores obtained from the scales were determined by the Pearson correlation test.

3. Results

The findings of the independent sample t-test, which was carried out to determine whether the psychological resilience of the parents of children with special needs and children with normal development show a significant difference, are presented in Table 1.

Table 1. Comparison of parents' psychological resilience according to the child's developmental status

	Child Developmental Status	n	$\bar{x}$	sd	df	t	p	Effect Size
Structural Style	Child with special needs	198	8.76	2.66	401	-0.13	0.899	-
	Child with normal development	205	8.79	2.46				
Perception of Future	Child with special needs	198	11.41	3.13	401	-4.04	0.000*	0.04
	Child with normal development	205	12.64	2.98				
Family Cohesion	Child with special needs	198	17.51	3.38	401	-1.51	0.131	-
	Child with normal development	205	18.00	3.24				
Perception of Self	Child with special needs	198	18.89	2.80	401	-2.48	0.013*	0.02
	Child with normal development	205	19.59	2.82				
Social Competence	Child with special needs	198	19.21	2.94	401	-3.32	0.001*	0.03
	Child with normal development	205	20.20	3.02				
Social Resources	Child with special needs	198	14.10	6.62	401	-2.18	0.030*	0.01
	Child with normal development	205	15.55	6.70				
Resilience	Child with special needs	198	89.89	9.53	401	-5.20	0.000*	0.06
	Child with normal development	205	94.79	9.37				

* $p \leq 0.05$

According to Table 1, it was determined that the scores obtained by the participants from the structural style and family cohesion factors did not differ significantly according to the child's developmental status ($p > 0.05$). It was determined that the scores of the participants on the factors of perception of future, perception of self, social competence and social resources differed significantly according to the child's developmental status ($p \leq 0.05$). Accordingly, it can be said that the scores obtained from the factors of perception of future, perception of self, social competence and social resources of parents with children with normal development are significantly higher than the scores obtained from the factors of perception of future, perception of self, social competence and social resources of parents with children with special needs. . In addition, it was determined that the total scores of the individuals included in the study obtained from ARS differed significantly according to the developmental status of the child ($p \leq 0.05$). Accordingly, it can be stated that the total scores of parents with children with normal

development in ARS are significantly higher than the total scores of parents with children with special needs from ARS.

The findings of the independent sample t-test, which was carried out to determine whether the family resilience of the parents of children with special needs and children with normal development show a significant difference or not, are presented in Table 2.

Table 2. Comparison of parents' family resilience according to the child's developmental status

	Child Developmental Status	n	$\bar{x}$	sd	df	t	p	Effect Size
Challenge	Child with special needs	198	45.40	4.63	401	-4.67	0.000*	0.05
	Child with normal development	205	47.58	4.68				
Self Efficacy	Child with special needs	198	28.32	3.98	401	-4.12	0.000*	0.04
	Child with normal development	205	29.96	4.02				
Self Control	Child with special needs	198	9.96	1.52	401	-3.30	0.001*	0.03
	Child with normal development	205	10.46	1.54				
Commitment of Life	Child with special needs	198	20.39	3.70	401	-3.27	0.001*	0.03
	Child with normal development	205	21.57	3.54				
Family Resilience	Child with special needs	198	105.26	6.46	401	-4.83	0.000*	0.05
	Child with normal development	205	108.40	6.56				

* $p \leq 0.05$

According to Table 2, it has been determined that the scores of the participants on the factors of challenge, self-efficacy, self-control and commitment to life of the FRS differ significantly according to the developmental status of the child ($p \leq 0.05$). Accordingly, it can be said that the scores of parents with children with special needs on the factors of challenge, self-efficacy, self-control and commitment to life are significantly lower than the scores of parents with children with normal development on the factors of challenge, self-competence, self-control and commitment to life. In addition, it was determined that the total scores of the individuals included in the study differed significantly according to the developmental status of the child ($p \leq 0.05$). Accordingly, it can be stated that the total scores of the parents with children with special needs on the FRS are significantly lower than the total scores of the parents with children with normal development.

The findings of the independent sample t-test, which was carried out to determine whether the life satisfaction of the parents of children with special needs and children with normal development show a significant difference or not, are presented in Table 3.

Table 3. Comparison of parents' life satisfaction according to the child's developmental status

	Child Developmental Status	n	$\bar{x}$	sd	df	t	p	Effect Size
Life Satisfaction	Child with special needs	198	18.51	5.69	401	-2.85	0.005*	0.02
	Child with normal development	205	20.05	5.18				

* $p \leq 0.05$

According to Table 3, it was determined that the total scores of the participants in the LSS differed significantly according to the child's developmental status ($p \leq 0.05$). Accordingly, it can be stated that the total scores of the parents of children with special needs in the LSS are significantly lower than the total scores of the parents of the children with normal development.

The findings of the Pearson correlation test, which was applied to determine whether the relationship between psychological resilience and family resilience differs according to the developmental status of the child, is presented in Table 4.

Table 4. Comparison of the relationship between psychological resilience and family resilience according to the developmental status of the child

	Child Developmental Status		Family Resilience
Psychological Resilience	Child with special needs	r	0.741
		p	0.000
	Child with normal development	r	0.548
		p	0.000

According to Table 4, while there is a highly significant positive correlation between psychological resilience and family resilience in parents with children with special needs ($r=0.741$, $p < 0.05$), there is a moderately significant positive correlation between psychological resilience and family resilience in parents with children with normal development ($r=0.548$, $p < 0.05$). Accordingly, it can be stated that the relationship between psychological resilience and family resilience is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.

The findings of the Pearson correlation test, which was applied to determine whether the relationship between resilience and life satisfaction differs according to the developmental status of the child, is presented in Table 5.

Table 5. Comparison of the relationship between psychological resilience and life satisfaction according to the developmental status of the child

	Child Developmental Status		Life Satisfaction
Psychological Resilience	Child with special needs	r	0.425
		p	0.000
	Child with normal development	r	0.009
		p	0.657

According to Table 5, while there is a moderately significant positive relationship between resilience and life satisfaction in parents with children with special needs ($r=0.425$, $p<0.05$), there is not significant relationship between psychological resilience and life satisfaction in parents with children with normal development ($p>0.05$).

The findings of the Pearson correlation test, which was applied to determine whether the relationship between family resilience and life satisfaction differs according to the developmental status of the child, are presented in Table 6.

Table 6. Comparison of the relationship between family resilience and life satisfaction according to the developmental status of the child

	Child Developmental Status		Life Satisfaction
Family Resilience	Child with special needs	r	0.531
		p	0.000
	Child with normal development	r	0.245
		p	0.000

According to Table 6, while there is a moderately significant positive correlation between family resilience and life satisfaction in parents with children with special needs ($r=0.531$, $p<0.05$), there is a low positive correlation between family resilience and life satisfaction in parents with children with normal development ($r=0.245$, $p<0.05$). Accordingly, it can be stated that the relationship between family resilience and life satisfaction is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.

Information on the rejection and acceptance status of the hypotheses of the study is presented in Table 7.

Table 7. Information on the rejection and acceptance status of the hypotheses of the study

Hypothesis	Rejection/Acceptance Status
H1: The psychological resilience level of of parents of children with normal development is significantly higher than the level of psychological resilience of parents of children with special needs.	Partially Accepted
H2: The family resilience level of parents of children with normal development is significantly higher than the level of family resilience of parents of children with special needs.	Accepted
H3: The life satisfaction of parents of children with normal development is significantly higher than the life satisfaction of parents of children with special needs.	Accepted
H4: The relationship between psychological resilience and family resilience is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.	Accepted
H5: The relationship between psychological resilience and life satisfaction is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.	Accepted
H6: The relationship between family resilience and life satisfaction is higher in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.	Accepted

According to Table 7, all hypotheses of the study were accepted except for the H1 hypothesis. In the H1 hypothesis, however, the H1 hypothesis was partially accepted, since the structural style and family cohesion factors did not show a significant difference according to the child's developmental status.

4. Discussion and Conclusion

Acting with the view that the protection of individuals' mental health will ensure that the society is also healthy, it is concluded that the results obtained from this research will contribute to the work to be done for the parents of children with special needs, and to determine the form of the measures to be taken or the activities to be presented. Therefore, determining the relationships between individuals' psychological resilience, family resilience and life satisfaction is important in terms of contributing to the suggestions to be made about individual/group education activities for parents of children with special needs. In addition, when the literature is examined, it is seen that there are studies in which the variables of psychological resilience, family resilience and life satisfaction, which are discussed in this research, are examined separately, but there are no studies in which the three variables are considered together and their relations with each other. Therefore, this research is also important in terms of its contribution to the literature with the results obtained.

This research is limited to 198 parents with special needs children and 205 parents with normal development children living in Turkey, whom the researcher can reach through social media platforms. The variables of psychological resilience, family resilience and life satisfaction that are wanted to be measured in the study are limited to the qualities measured by the scales used. All the results obtained within the scope of this study are limited to the students' responses to the scales.

In this study, psychological resilience, family resilience and life satisfaction of parents of children with special needs and children with normal development were compared and the relationship of these variables with each other was determined.

As a result of the research, it was determined that there was no significant difference between the scores obtained from the structural style and family cohesion factors of the parents of children with special needs and children with normal development. It has been determined that the scores of the participants on the factors of perception of future, perception of self, social competence and social resources differ significantly according to the child's developmental status. In addition, it was determined that the total scores of parents with children with special needs in ARS were significantly lower than the total scores of parents with children with normal development. When the findings of the ARS and its sub-factors were evaluated together, it was concluded that the psychological resilience level of parents with children with special needs was higher than the level of psychological resilience of parents with children with normal development. In the literature, it is stated that mothers with children with special needs face more mental problems than mothers with children with normal development, but the level of psychological resilience varies from mother to mother (Eroğlu, Özcan, & Peker, 2015; Kronenbeger, & Thompson, 1992). In some studies, it is stated that mothers with children with special needs are under more stress and experience mental problems (Esdaile et al., 2003, Helff & Glidden 1998; Macias et al., 2003; Seltzer, 2001). However, in some studies (Hastings, Allen, McDermott & Still, 2002; Scorgie, Wilgosh, & Sobsey, 2004) children with special needs mothers who have a positive outlook in spite of their difficulties, they have transformed them in a positive direction in terms of this challenge and it is stated that psychological resilience.

As a result of the research, it was determined that the scores obtained by parents of children with special needs and children with normal development from the factors of challenge, self-efficacy, self-control and commitment to life of FRS differed significantly according to the child's developmental status. It was determined that the scores of parents with children with special needs on the factors of challenge, self-efficacy and self-control were significantly higher than the scores of parents with children with normal development on the factors of challenge, self-efficacy, self-control and commitment to life. In addition, it was observed that the total scores obtained by the parents of children with special needs on the FRS were lower than the total scores of the parents with children with normal development. When the findings were evaluated together, it was concluded that the level of family resilience of parents with children with special needs was lower. When the literature is examined, it is seen that there are studies (Fereidouni, 2021; Keniş-Coşkun et al., 2019) in which findings similar to the findings obtained

from this study were obtained. The inclusion of a child with special needs in the family causes changes in the life of the family, can cause traumatic effects and negatively affect the current order of the family. Studies conducted on the subject reveal that families with children with special needs experience more stress and worry more than families with children with normal development (Metin, 2012). The failure of the expectation of a healthy child and the difficulty that the family has to face in explaining the child's condition to the people around, overcoming the emotional crisis and accepting the child; insufficient knowledge of the child's characteristics and situation; Efforts to combat health problems caused by insufficient knowledge are the main stressors. In addition to these, the anxiety about the future of the child, the distant attitudes of the close people in their relations with the family, and the negative behaviors of the environment towards the child are among the main factors that increase the stress (Cavkaytar & Özen, 2010). All these reasons show that the family resilience level of parents with children with special needs is lower than the level of family resilience of parents with children with normal development.

As a result of the research, it was determined that the total scores of the parents of children with special needs and children with normal development differed significantly according to the developmental status of the child. It was determined that the total scores of the parents of children with special needs in LSS were significantly lower than the total scores of the parents of children with normal development. Accordingly, it can be stated that the life satisfaction of parents with children with special needs is lower than those of parents with children with normal development. When the literature is examined, it is seen that there are many studies that support the findings obtained from this research (Say, 2020; Yavuz, 2016). The difficulties experienced by parents with children with special needs and the inability to spare time for their own hobbies due to the time they spend with their children can be seen as the reason for their low life satisfaction.

As a result of the research, it was determined that while there was a positive and high level of significant relationship between psychological resilience and family resilience in parents with children with special needs, there was a moderately significant positive relationship between psychological resilience and family resilience in parents with children with normal development. Accordingly, it can be stated that the relationship between psychological resilience and family resilience is stronger in parents with children with special needs than in parents with children with normal development.

As a result of the research, it was determined that there is a moderately significant positive relationship between psychological resilience and life satisfaction in parents with children with special needs, but there is no significant relationship between psychological resilience and life satisfaction in parents with children with normal development. Accordingly, it can be stated that among the parents with children with special needs, those with high psychological resilience also have high life satisfaction, but there is no such relationship in parents with children with normal development.

As a result of the research, it has been determined that there is a positive moderate and significant relationship between family resilience and life satisfaction in parents with children with special needs, but a low and significant positive relationship between family resilience and life satisfaction in parents with children with normal development. Accordingly, it can be stated that there is a significant relationship between family resilience and life satisfaction in both parents with children with special needs and parents with children with normal development, but this relationship is stronger in parents with children with special needs.

In line with the results reached within the scope of the research, the suggestions that can be given to those who are interested in the subject of children with special needs, parents, those who plan to do research on this subject and psychologists are listed below.

- Education programs that aim to provide parents with problem-solving skills and result-oriented approach qualities can be recommended in order to cope with the difficulties they experience in a healthy way due to the fact that they have a child with special needs. It is expected that the psychological resilience, family resilience and life satisfaction of parents who participate in this program and start to cope with problems will be positively affected. These training programs will also be very useful as they will give parents the chance to observe other parents with similar situations within the scope of social support.
- Since the ability of parents to be psychologically resilient depends not only on their individual characteristics such as temperament, but also on their family and social environment, it can be recommended to raise awareness of the social environment of parents with children with special needs.
- Programs should be established and supported so that parents with special needs children can cope with both their personal development and daily problems related to the care of the child. These educational programs should be available to parents whose child has received the relevant diagnoses.
- Counseling and psychological support programs should be provided to parents in order to cope with the shock and deep grief when they first learn that they have a child with special needs.
- Children with special needs should be supported to follow their education and participate in education programs to support their development.
- Parents with a child with special needs should be provided with information about the existence and functionality of rehabilitation and special educational institutions that are in their immediate vicinity.
- It may be suggested to clinical psychologists who have clients with special needs children that the relationship between psychological resilience, family resilience and life satisfaction is stronger than clients with children with normal development, and therefore, clients with special needs children should consider low psychological aspects as a risk factor.
- Researchers who plan to conduct a study on the subject may be advised to examine the psychological, family resilience and life satisfaction of parents with children with special needs and normally developing children according to demographic variables such as gender, education level, income level.

References

- Açar, F. (2018). Investigation of psychological resilience and burnout levels in mothers of autistic children. Unpublished Master's Thesis, Istanbul Gelisim University, Istanbul.
- Akkök, F. (1997). *Bayan perşembeler*. Ankara: Epsilon Yayınları.
- Akkök, F. (2003). Farklı Özelliğe Sahip Çocuk Aileleri ve Ailelerle Yapılan Çalışmalar. A. Ataman (Ed.) *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Akkök, F., Aşkar, P., & Karancı N. (1992). The Prediction of Stress in Parents with a Disabled Child. *Journal of Special Education*, 1(2), 6-12.
- Aktan, O., Orakcı, Ş., & Durnalı, M. (2020). Investigation of the relationship between burnout, life satisfaction and quality of life in parents of children with disabilities. *European Journal of Special Needs Education*, 1-17.
- Altuğ-Özsoy, S., & Özkahraman, Ş. ve Çallı, F. (2006). Examining the difficulties experienced by families with mentally retarded children. *Journal of Family and Society*, 3(9), 69-79.
- Aydın, A. (2019). The relationship of parents of children with special needs with the psychological bases of meaning and self-perceptions in life. *Trakya Journal of Education*, 9(3), 487-505.
- Aydın, C., Kaya, M., & Peker, H. (2015). Meaning and Purpose of Life Scale: Validity and Reliability Study. *Journal of Ondokuz Mayıs University Faculty of Theology*, 38, 39-55.
- Basım, H. J., & Çetin, F. (2011). The study of the safety and transition of the scale of psychological resilience for adults. *Turkish Journal of Psychology*, 2(2), 104-14.
- Bekhet, A. K., Johnson, N. L., & Zauszniewski, J. A. (2012). Flexibility in the Family Members of People with Autism Spectrum Disorders: A Review of the Literature. *Problems in Mental Health Nursing*, 33(10), 650-656. doi:10.3109/01612840.2012.671441
- Bilal, E., & Dağ, I. (2005). Confronting stress, coping with stress, and locus of control in mothers of children with and without educable mental disabilities. *Journal of Child and Youth Mental Health*, (2), 12-25.
- Bitsika, V., Sharpley, C. F., & Bell, R. (2013). The Buffering Effect of Resistance on Stress, Anxiety and Depression in the Parents of a Child with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 25(5), 533-543. doi: 10.1007/s10882-013-9333-5
- Caner, P., Bayraklı, H., & Güzeller, C.O. (2011). An investigation of parents' perceptions of resilience from the opening of the base values. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 12(2) 63-78.
- Cengiz, S., Yıldız, M. N., & Peker, A. (2021). It is Typical for Parents with Special Needs Children with examination of the Stress and Life Satisfaction Levels of Parents with Developing Children. *Journal of International Community Studies*, 17(36), 2940-2956. doi: 10.26466/opus.832440
- Cho, K. S., & Hong, E. J. (2013). Path analysis of variables related to the quality of life of mothers with children with disabilities in Korea. *Stress and Health*, 29, 229-239.

- Çavkaytar, A. & Özen, A. (2010). Aile katılımı ve eğitim. G. Akçamete (Ed.) *Özel Eğitim* (s. 169-202). Ankara: Kök Yayınları.
- Çetin, K., & Kurnaz, A. (2017). A Review of the Ability and Preferences of Students with Special Needs to Wear Based on the Opinions of Parents and Teachers, *Journal of Research and Review*, 2(2), 79-98.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2016). Adaptation of the life satisfaction scale to Turkish: Transition and security study. *Journal of Electronic Social Sciences*, 15(59), 1250-1262.
- Darling, C. A., Senatore, N., & Strachan, J. (2012). Fathers of children with disabilities: Stress and life satisfaction. *Stress and Health*, 28, 269-278.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, P. (2002). Subjective well-being: the science of happiness and life satisfaction. C. R. Snyder and S. J. In Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology*. 63–73. New York: Oxford University Press.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102. doi:10.1542/peds.2006-2089q
- Duygun, T. (2001). The effect of stress symptoms, stress coping styles and perceived social support on burnout level in mentally disabled and healthy child mothers. Unpublished Master's Thesis, Ankara University, Ankara.
- Eldeniz-Çetin, M. (2017). Evaluation of the Preferences of Individuals with Special Needs. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 18(2), 309-328.
- Ergin, B. (2012). An investigation of the relationship between language development levels and social ability dec of 5-6 Year olds. Unpublished Master's Thesis, Selcuk University Institute of Educational Sciences, Konya.
- Esdaille, P. A., & Greenwood, K. M. (2003). Comparison of mothers' and fathers' experiences with parenting stress and citations for parent–child interaction outcomes. *Occupational Therapy International*, 10(2), 115-126. doi:10.1002/oti.180
- Fereiduni, Z., Kamyab, A. H., Dehghan, A., Khiyali, Z., Ziapour, A., Mehedi, N. & Togholi, R. (2021). A comparative study on the quality of life and resilience of mothers with disabilities and neurotypically developing children in Iran. *Helion*, 7(6), e07285. doi: 10.1016/j.helion.2021.e07285
- Garnezy, N. (1993). Fragility and durability. D. C. Funder, R. D. Parke, C. Tomlinson-Keasey and K. In Widaman (Eds.), *Studying lives over time: Personality and development* (p. 377-398). American Psychological Association. doi: 10.1037/10127-032
- Hardman, M. L., Drew, C. J., & Egan, M. W. (1996). *Exceptionalism and family human exclusion* (5. Ed.). USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Hastings, R. P., & Alay, H. M. (2002). Positive Perceptions of Children with Developmental Disabilities in Their Families. *American Journal of Mental Retardation*, 107(2), 116. doi:10.1352/0895-8017(2002)107<0116: ppifoc>2.0.co ;2
- Helff, C. M. & Glidden, L. M. (1998). Is it More Positive or Less Negative? Trends in Adaptation Research of Families Raising Children with Developmental Disabilities. *Mental Retardation*, 36(6), 457-464.

- Hunter, A. J. (2001). A Cross-cultural comparison of resilience in adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 16(3), 172-179.
- Hyun, O. K. (2000). Parental role satisfaction among Korean mothers. I. *International Journal of Human Ecology*, 1(1), 1-14.
- Johnson, B.S. (2000). Mothers' Perceptions of Parenting of Children with Disabilities. *American Journal of Maternal Child Nursing*, 25(3), 127-132. doi: 10.1097/00005721-200005000-00005.
- Kaner, P., & Bayrakli, H. (2010). Measurement of family resilience: its development, transition and safety. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 11(2), 47-62.
- Karabulut, D. O. & Özer, M. (2003). Life satisfaction in the elderly. *Geriatrics*, 6(2), 72-74.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yönü*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kronenberger, W. G. & Thompson, R. J. (1992). Psychological Adaptation of Mothers of Children with Spina Bifida: The Relationship with the Dimensions of Social Relations. *Journal of Pediatric Psychology*, 17(1), 1-14. doi: 10.1093/jpepsy/17.1.1
- Kuhn, J.C. & Carter, A.S. (2006). Among the cognitions of maternal self-efficacy and de parenting. *Am J Orthopsychiatry*, 76(4), 564-75.
- Küçüker, P. (1997). The effectiveness of the informative psychological counseling program on the level of knowledge of mentally retarded children about disability and the attitude of siblings with disabilities towards disability. Unpublished Doctoral Dissertation, Ankara University, Ankara.
- Lenhard, W., Breitenbach, E., Ebert, H., Schindelbauer-Deutscher, H. J. and Henn, W. (2005). The psychological benefit of diagnostic certainty for mothers of children with disabilities: lessons from Down syndrome. *American Journal of Medical Genetics Part A*, 133A(2), 170-175. doi: 10.1002/ajmg.a.30571
- Luthar, S. S. (1991). Vulnerability and Resilience: A Study of High-Risk Adolescents. *Child Development*, 62(3), 600-616. doi:10.1111/j.1467-8624.1991.tb01555.x
- Macias, M. M., Saylor, C. F., Rowe, B. P., & Bell, N. L. (2003). Age-Related Parenting Stress Differences in Mothers of Children with Spina Bifida. *Psychological Reports*, 93(3), 1223–1232. doi:10.2466/pr0.2003.93.3f.1223
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. doi:10.1037/0003-066x.56.3.227
- Masten, A. S., & Tellegen, A. (2012). Resilience in developmental psychopathology: Contributions of the Project Competence Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*, 24(02), 345-361. doi:10.1017/s095457941200003x
- McCubbin, H. I., McCubbin, M. A., & Thompson, A. I. (1993). Resiliency in families: The role of family schema and appraisal in family adaptation to crisis. In T. H. Brubaker (Ed.), *Family relations: Challenges for the future* (pp:153-177). Newbury Park, CA: Sage.
- Meral, B., & Cavkaytar, A. (2014). Family life quality perceptions of families of children with autism. *Kastamonu University Journal of Kastamonu Education*, 23(3), 1363-1380.
- Metin, E. N. (2012). Özel gereksinimli çocuğun aileye katılımı. E. N. Metin (Ed.) *Özel gereksinimli çocuklar içinde*. Ankara: Maya Akademi.

- Migerode, F., Maes, B., Buysse, A., & Brondeel, R. (2012). Quality of Life in Adolescents with a Disability and Their Parents: The Mediating Role of Social Support and Resilience. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 24(5), 487-503. doi:10.1007/s10882-012-9285-1
- Misura, A. K., & Memisevic, H. (2017). Quality of life of parents of children with intellectual disabilities in Croatia. *Journal of Educational and Social Research*, 7(2), 43-48. doi: 10.5901/jesr.2017.v7n2p43
- Myers, B. J., Mackintosh, V. H., & Goin-Kochel, R. P. (2009). "My greatest joy and my greatest heart ache:" Parents' own words on how having a child in the autism spectrum has affected their lives and their families' lives. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 3(3), 670-684. doi:10.1016/j.rasd.2009.01.004
- Newman, T., & Blackburn S. (2003). Transitions in the lives of children and young people: Resilience factors. *Edinburg: ERIC*.1: 1-16.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek S. (1998). *Özel Eğitime Giriş (9. Baskı)*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Patterson, J. (2002). Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and Family*, 64, 349-360.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). The affective and cognitive context of self reported measures of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 28, 1-20. doi :10.1007/BF01086714
- Recepoğlu, E. (2013). Examination of the relationship between teacher candidates' life satisfaction and their attitudes towards the teaching profession. *Journal of Hacettepe University Faculty of Education*, 311-326.
- Rice, R. W., Frone, M. R., & McFarlin, D. B. (1992). Work-nonwork conflict and the perceived quality of life. *Journal of Organizational Behavior*, 13(2), 155-168. doi:10.1002/job.4030130205
- Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity. Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 147(6), 598-611. doi:10.1192/bjp.147.6.598
- Say, H. (2020). Investigation of hopelessness levels and life satisfaction of parents who have children with special needs and parents who do not have children with special needs. Unpublished Master Thesis, Istanbul Gelisim University, Istanbul.
- Scorgie, K., Wilgosh, L., & Sobsey, D. (2004). The experience of transformation in parents of children with disabilities: Theoretical considerations. *Developmental Disabilities Bulletin*, 32(1), 84-110.
- Selimoğlu, Ö.G., Özdemir, S., Töret, G., & Özkubat, U. (2014). Examining the Views of Parents of Children with Autism Regarding Their Experiences During and After the Diagnosis of Autism. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 5(2), 129-161. doi: 10.20489/intjecse.107930

- Seltzer, M., Greenberg, J. S., Floyd, F. J., Pettee, Y., & Hong, J. (2001). Life Course Impacts of Parenting a Child With a Disability. *American Journal on Mental Retardation*, 106(3), 265. doi:10.1352/0895-8017(2001)106<0265:lciopa>2.0.co;2
- Shin, D. C., & Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492.
- Tusaie, K., & Dyer, J. (2004). Resilience: A historical review of the construct. *Holistic Nursing Practice*, 18(1), 3-8.
- Varghese, R.T., & Venkatesan, S. (2013). A comparative study of maternal burnout in autism and hearing impairment. *International Journal of Psychology and Psychiatry*, 1(2), 101-108.
- Wagnild, G. M., & Young, H. M. (1993). Development and psychometric evaluation of the resilience scale. *Development and psychometric evaluation of the resilience scale. Journal of Nursing Measurement*, 1(2), 165-178.
- Walsh, F. (1998). *Strengthening family resilience*. New York, NY: Guilford Press.
- Wing, L. (2012). *Otizm el rehberi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yavuz, S. (2016). *Investigation of Marriage Adjustment and Life Satisfaction Levels of Parents with Normally Developing Children and Parents with Mentally Handicapped Children*. Unpublished Master's Thesis, Halic University, İstanbul.
- YAZICI, D. N., & Durmusoglu, M. C. (2017). Examining the Problems and Expectations of Families with Special Needs Children. *Journal of the Faculty of Education* 30(2), 657-681.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı* (22. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)
2022, Cilt 8, Sayı 12

TURİSTİK MARKA ŞEHİRLER ÜZERİNE BİR SAHA ARAŞTIRMASI¹

A FIELD RESEARCH ON TOURISTIC BRAND CITIES

İlay DEMİRER²

Serkan AKGÜN³

Özet

Bu araştırmanın temel amacı turizm türlerinin turistik şehir markalaşması üzerindeki rolünü tespit etmek olarak belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında incelenmek üzere 17 farklı turizm türüne ait turistik şehir seçilmiş ve anket yöntemi ile veriler tüketicilerden toplanmıştır. Aynı soru formu seçilen 17 farklı şehir için de uygulanmıştır. Anket üç bölüm şeklinde oluşturulmuştur. Anketin ilk bölümünün oluşturulmasında Davras (2019) tarafından “Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Modellemesi: Isparta Destinasyonu Örneği” çalışmasında uygulanan ölçek kullanılmıştır. Anketin ikinci bölümde ise Kocaman (2012) tarafından Delfi yöntemi ile oluşturulmuş Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu soru formu kullanılmıştır. Anketin son bölümünde ise katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 4 soru belirlenmiştir (Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum ve Çalışma Durumu). Bu çalışma kapsamında elde edilen demografik bilgiler sadece katılımcılar hakkında genel bilgi vermek amaçlı kullanılmıştır. Anket İstanbul ilinde gerçekleştirilmiş olup her şehir için o şehirde daha önce tatil yapmış 150 kişi ile anket yapılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki turizm marka değeri turizm çeşitlerine göre farklılaşmaktadır. Turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu alt boyutlarının destinasyon marka değeri alt boyutlarına etkilerini ortaya koymak için yapılan regresyon analizleri sonuçları göstermiştir ki “destinasyondaki çekicilikler” ve “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutlarının destinasyon marka değeri ölçeği alt boyutlarının tamamına pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı etkisi bulunmaktadır. Bunun yanında destinasyonda bulunan diğer ticari işletmeler marka farkındalığını pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı; destinasyondaki yerel yönetimler ise destinasyon memnuniyeti üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizm Türleri, Turistik Şehir Markalaşması

Abstract

The main purpose of this research is to determine the role of tourism types on touristic city branding. Within the scope of this research, touristic cities belonging to 17 different types of tourism were selected to be examined and data were collected from consumers by survey method. The same questionnaire was applied to 17 different cities selected. The questionnaire was formed in three parts. In the creation of the first part of the questionnaire, the scale applied by Davras (2019) in the study "Consumer Based Destination Brand Equity Modeling: Isparta Destination Example" was used. In the second part of the questionnaire, the Questionnaire of the Current Status of Touristic Resources and Activities, which was created by Kocaman (2012) with the Delphi method, was used. In the last part of the questionnaire, 4 questions were determined to determine the demographic characteristics of the participants (Gender, Age, Marital Status and Employment Status). Demographic information obtained within the scope of this study was used only to give general information about the participants. The survey was carried out in the province of Istanbul and for each city, a survey was conducted with 150 people who had a holiday in that city before. The results showed that tourism

¹ Bu çalışma Nişantaşı Üniversitesi bünyesinde yapılan doktora tezinden türetilmiştir.

² Nişantaşı Üniversitesi, Doktora Öğrencisi ilaydemirer@gmail.com

³ İstanbul Kent Üniversitesi, Dr. Öğr. Üyesi, serkan.akgun@kent.edu.tr

brand value differs according to tourism types. The results of the regression analyses carried out to reveal the effects of the sub-dimensions of the current state of touristic resources and activities on the sub-dimensions of destination brand value showed that the sub-dimensions of "attractions in the destination" and "tourism businesses in the destination" have a positive and statistically significant effect on all sub-dimensions of the destination brand value scale. In addition, other commercial enterprises in the destination have positive and statistically significant brand awareness; It has been concluded that local governments in the destination have a positive and statistically significant effect on destination satisfaction.

Key Words: Tourism, Types of Tourism, Touristic City Branding

Giriş

Günümüz koşullarında rekabet her alanda artış gösterdiği gibi marka ve turizmde de artmış ülke sınırları içinde yer alan bazı bölge veya şehirler turizm sektörü için ayrı bir önem kazanmıştır. Destinasyonların veya şehirlerin markalaşması da ülkelere katma değer sağlamaktadır. Bazı şehirler; kuruluş hikâyesinden, konumundan, doğal güzelliklerinden, ülke/şehir ekonomisi gibi ayırt edici veya gelişmiş özellikleri ile fark yaratabilmekte diğer şehir ve destinasyonlar arasından kendisini öne çıkarabilmektedir. Hatta bazen şehirler, ülkelerinden önce akla gelmekte ve telaffuz edilmektedir.

Turizmin hedef kitlesi turistler, gezginler ve günübirlikçilerdir. Turizmciler için turistleri kente çekmek ve turizm gelirlerini artırmak ana amaçtır. Bu bağlamda turizm alanındaki çalışmalar kültür, miras ve turizm imajı eksenindedir (Akturan ve Oğuztimur, 2016: 127). Bunun yanında turizm bölgelerarası ekonomik dengenin sağlanmasına, yeni istihdam alanları açmasıyla işsizliğin azalmasına, tarım, ulaştırma ve diğer hizmetlerle ticari faaliyetlerin büyümesine doğrudan ya da dolaylı olarak etki etmektedir (Özcan, 2016: 11).

Turizmin ekonomik etkisi, sosyal, siyasi ve çevresel etkilerinden daha fazladır. Bunun yanında şehirliğin ihtiyaçları ve istekleri de farklılaşmaktadır. Şehir yaşamı, içerisinde kültür, tarih, kongre, spor, yeme içme, gece hayatı, alışveriş gibi farklı etkinlikleri barındırmaktadır (Emekli, 2013, s. 387-388). Şehirlerin turistleri çekebilmesi için adlarını bilinir kılmaları önemlidir. Bunu da sahip olduğu doğal güzellikleri veya sonradan kendisine yüklediği özellikleri ile markalaşarak sağlayabilir. Bir şehrin markalaşması içinse o şehre ait değerler oluşturulmalıdır. Şehrin markası; şehirde yaşayanların görünüşü, yaşayanların deneyimleri, inançları ve davranışlarını içermektedir (Özdemir ve Karaca, 2009: 116).

Makale kapsamında incelenen turistik şehirler başta olmak üzere Türkiye sahip olduğu merkezi coğrafi konumu, doğal güzellikleri, köklü tarihi ve farklı mevsimleri aynı anda ziyaretçilerine yaşatabilmesiyle turizm sektöründe önde gelen bir ülkedir. Makale kapsamında ülkenin belirlenen şehirlerinin öne çıkan turizm türleri bu özellikleri ortaya konmaya çalışacaktır.

1. Yöntem

Turizm ürününün alıcısı turistler, bir başka deyişle “tüketicilerdir”. Bu anlamda turistik şehir markasının ölçülmesi de tüketici gözünden yapılmalıdır. Bu noktadan hareketle bu araştırma kapsamında kullanılan veriler anket yöntemi ile tüketicilerden toplanmıştır. Araştırmanın temel amacı turizm türlerinin turistik şehir markalaşması üzerindeki rolünü tespit etmek olarak belirlendiği için bu araştırma kapsamında incelenmek üzere 17 farklı turizm türüne ait turistik

şehir seçilmiş ve aynı soru formu seçilen 17 farklı şehir için de uygulanmıştır. Seçilen şehirler ve temsil ettikleri turizm türleri aşağıda verilmiştir:

Tablo 1: Araştırmada İncelenen Şehirler

Konya	İnanç Turizmi
Gaziantep	Gastronomi Turizmi
Afyon	Sağlık Turizmi ve Termal Turizm
Bursa	Kış Sporları Turizmi
İzmir	Deniz Kumsal Turizmi
Artvin	Yayla Turizmi
İçel	Botanik Turizmi
Rize	Akarsu Turizmi
Ağrı	Dağcılık
Antalya	Golf Turizmi
Nevşehir	Hava Sporları
Malatya	İpek Yolu
İstanbul	Kongre Turizmi
Balıkesir	Kuş Gözlemciliği
Isparta	Mağara Turizmi
Çanakkale	Su Altı Dalış
Muğla	Yat Turizmi

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünün oluşturulmasında Davras (2019) tarafından “Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Modellemesi: Isparta Destinasyonu Örneği” çalışmasında uygulanan ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek katılımcıların destinasyon marka değeri algısını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış dört boyut ve 17 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek destinasyon marka değerini ölçmektedir. Bu ölçekte yer alan destinasyon farkındalık boyutuna ait maddeler Boo vd. (2009); destinasyon imajına ait maddeler Martin vd. (2018); destinasyondan algılanan kalite boyutuna ait maddeler Boo vd. (2009) ile Yağmur ve Kolukısa (2016); destinasyon sadakati boyutuna ait maddeler Kocaman ve Güngör (2012) ile Yang vd. (2015) çalışmalarında kullandıkları ölçeklerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Destinasyon memnuniyetinin ölçülmesinde ise Martin vd.’nin (2018) dört maddeden oluşan önermeleri kullanılmıştır. Bu bölümde katılımcıların destinasyon marka değeri ve destinasyon memnuniyetini belirlemeye yönelik oluşturulan maddeler 5’li Likert tipi (1: Kesinlikle katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle katılıyorum) ölçekle ölçülmüştür.

Anketin ikinci bölümde ise Kocaman (2012) tarafından Delfi yöntemi ile oluşturulmuş Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu soru formu kullanılmıştır. Kocaman (2012) turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu kapsamında; 12 adet çekicilikleri, 9 adet ulaşılabilirliği, 10 adet turizm işletmelerini, 9 adet rekreasyon faaliyetlerini, 10 adet destinasyon imajını, 12 adet yerel halkı, 12 adet yerel yönetimi, 7 adet sektörel sivil toplum kuruluşlarını, 5 adet ticaret ve meslek odalarını ve 4 adet diğer ticari işletmeleri kapsayan toplam 90 önermeye yer vermiştir. Ancak bu çalışma kapsamında anketin birinci bölümünde destinasyon imajı alt boyutuna ilişkin sorular bulunduğu için Kocaman (2012) tarafından oluşturulmuş olan soru formundan 10 adet destinasyon imajı sorusu anketten çıkarılmıştır. Böylece bu araştırma kapsamında kullanılan soru sayısı 80 olmuştur. Ölçek değerlendirilmesinde 5’li Likert yöntemi kullanılmıştır. Destinasyonlardaki durumunu tespit etmeye yönelik olarak (1) “Çok Yeterli”, (2) “Yeterli”, (3) “Fikrim Yok”, (4) “Yeterli Değil” ve (5) “Hiç Yok” olarak 5’li ölçek kullanılmıştır.

Anketin son bölümünde ise katılımcıların demografik özelliklerini belirleye yönelik 4 soru belirlenmiştir (Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum ve Çalışma Durumu). Bu çalışma kapsamında elde edilen demografik bilgiler sadece katılımcılar hakkında genel bilgi verilmek amaçlı kullanılmıştır.

Tablo 2: Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Destinasyon Farkındalığı					
..... ünlü bir destinasyondur.					
.....denildiğinde aklıma hemen ..... gelir.					
..... iyi bir isme ve şöhrete (üne) sahiptir					
.....'nın özellikleri hemen aklıma gelir					
Destinasyon İmajı					
..... tarihi ve doğal güzelliklere sahiptir					
.....'nın eğlence ve gece hayatı çeşitli ve renklidir					
..... keyifli bir destinasyondur					
.....eğlenceli bir destinasyondur					
.....inanılmaz bir destinasyondur					
Algılanan Kalite					
.....'da sunulan turistik ürünler mükemmeldir.					
.....'da sunulan ürünler kalitelidir					
.....'nın konaklama olanakları iyidir.					
.....yüksek kalitede altyapıya sahiptir					
Destinasyon Sadakati					
Aileme ve arkadaşlarıma .....'yı tavsiye ederim					
Fikrimi soranlara kesinlikle .....'yı önereceğim					
.....başka yerlerle kıyasladığımda ilk tercihim olur					
Gelecekte .....'ya tekrar gitmek isterim					
Destinasyon Memnuniyeti					
.....'dan büyük keyif aldım					
.....'yı tercih ettiğim için memnunum					
.....'daki tatil deneyimimden memnun kaldım					
.....'da sunulan hizmetler beklentilerimi karşıladı					

Tablo 3: Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu Soru Formu

Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu	Çok Yeterli	Yeterli	Fikrim Yok	Yetersiz	Hiç Yok
Çekicilikler					
Destinasyonda kültürel özelliklerinin olması					
Destinasyonun farklı kültürlere ait birçok tarihi eser barındırıyor olması					
Destinasyonun kendine özgü sembol bir yapısının varlığı					
Destinasyonda doğal çekiciliklerin varlığı (kanyon, nehir, vadi, yayla vb.)					
Destinasyonda deniz ve kumsalların varlığı					
Destinasyonda turizme elverişli bir iklimin varlığı					

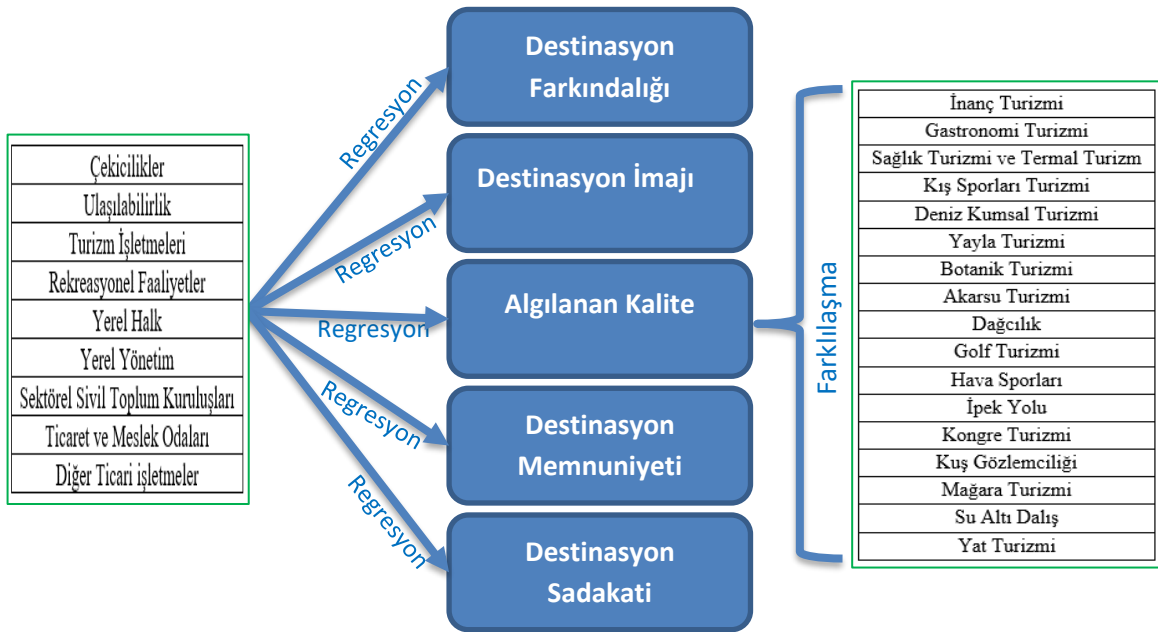
Destinasyonun bilinen bir yer olması					
Destinasyonda turizme açılmış mağaraların varlığı					
Yöresel etkinlik, festival ve şenliklerin varlığı					
Destinasyonda kongre ve etkinlik turizmleri için imkanların varlığı					
Destinasyonda sanatsal faaliyetlerin ve organizasyonların varlığı					
Ulaşılabilirlik					
Rahat ulaşım sağlayan karayolu imkanları					
Rahat ulaşım sağlayan denizyolu imkanları					
Rahat ulaşım sağlayan havayolu imkanları					
Avrupa'daki bir çok şehirden ulaşım maliyetinin elverişliliği					
Turist gönderen hedef bölgelere mesafe olarak yakınlığı					
Konumu itibari ile çevre destinasyonlara ulaşım süresinin kısalığı					
Destinasyon bölgesi içerisindeki ulaşım imkanlarının yeterliliği					
Destinasyon bölgesi içerisindeki ulaşım imkanlarının hizmet kalitesi					
Destinasyona özgü alternatif ulaşım şekillerinin varlığı					
Turizm İşletmeleri					
Destinasyonda yeterli sayıda konaklama tesisinin varlığı					
Destinasyondaki konaklama tesislerinde hizmet kalitesi					
Destinasyondaki konaklama tesislerinin ulusal ve uluslararası kongre, sempozyum vb. etkinliklere ev sahipliği yapabilme imkanları					
Destinasyonda uluslararası alanda destinasyonun tanıtımına katkı sağlayacak yeterli sayıda tur operatörünün varlığı					
Yöresel ve dünya mutfaklarından tatlar sunan yiyecek içecek işletmelerinin varlığı					
Alternatif tur programları oluşturarak farklı turist profillerine yönelik ürün çeşitliliği sunan seyahat acentaları ve tur operatörlerinin varlığı					
Turizm sektöründe çalışan yeterli mesleki bilgi, beceri ve yabancı dile sahip personel					
Alternatif konaklama tesislerinin varlığı					
Çeşitli alternatif rekreasyon işletmelerinin varlığı					
Turizm işletmelerinde sunulan hizmetlerin çeşitliliği ve kalitesi (aktiviteler, spa-wellness, animasyon vb.)					
Rekreasyonel Faaliyetler					
Destinasyonda su sporları açısından yeterli imkanların varlığı					
Destinasyonda maceraya yönelik alternatif fırsatların bulunması					
Destinasyonda hava sporlarına yönelik alternatif etkinliklerin varlığı					
Destinasyonda yeterli bar ve restoranların olması					
Destinasyonda gece hayatı ve eğlence imkanlarının bulunması					
Destinasyonda sadece o yöreye özgü yapılabilecek aktivitelerin varlığı					
Destinasyonda çeşitli alışveriş imkanlarının varlığı					
Destinasyonda diğer alternatif rekreasyonel faaliyetlerin varlığı					
Destinasyonda konser vb. etkinliklerin yapılabileceği açık hava sahnelerinin varlığı					
Yerel Halk					
Yöre esnafının sunduğu yüksek hizmet kalitesi					
Yöre insanların iletişim becerileri					
Yöre insanların yapıcı özellikleri					
Yöre insanların güvenirliliği					
Yöre insanların misafirperverliği					
Destinasyonda yaşam kalitesinin yüksek olması					

Yöre halkının eğitim düzeyinin yüksekliği					
Yöre halkının turizm sektöründeki faaliyetlere gösterdiği ilgi ve destek					
Destinasyonda hijyen standartları ve temizlik alışkanlıklarının yeterliliği					
Yöre halkının maddi ve manevi kültür özelliklerini yaşatma arzuları					
Yöre halkının yabancı kültürlerden insanlara karşı yaklaşımı					
Yöre halkının yabancı kültürlerden insanlarla bir arada yaşayabilme özelliği					
Yerel Yönetim					
Destinasyonun ihtiyacı olan alt yapı faaliyetleri					
Yerel yönetimin destinasyonun kültürel ve sosyal yaşamını destekleme ve geliştirme faaliyetleri					
Yerel yönetimlerin destinasyondaki sektörel eğitim faaliyetlerine katkısı					
Yerel yönetimlerin destinasyondaki turizm faaliyetlerine katkısı					
Yerel yönetimlerinde destinasyonda faaliyet gösteren turizm örgütleri ile işbirliği					
Yerel yönetimlerin destinasyonun turizm geleceği için yaptığı çalışmalar					
Destinasyonun doğal ve kültürel yapısının devamlılığını sağlamaya yönelik faaliyetler					
Yerel yönetimlerin inşa ettiği yapılarda bölge kültürüne özgü mimarinin kullanılması					
Yerel yönetimlerin yurt dışındaki yerel yönetimlerle ilişkileri					
Yerel yönetimlerin destinasyon güvenliğini sağlamadaki yeterliliği					
Yerel yönetimlerin uluslararası alanda destinasyonun tanıtımına katkı sağlamak için yaptığı işbirlikleri					
Yerel yönetimlerin destinasyona daha fazla ilgi çekebilmek için ulusal ve uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapma konusundaki yaklaşımları					
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları					
Sivil toplum kuruluşlarının destinasyonun markalaşmasına katkısı					
Sivil toplum kuruluşlarının turizm sektöründeki işletmeler ile işbirliği					
Sivil toplum kuruluşlarının turizm işletmeleri arasındaki koordinasyonu sağlamaya katkısı					
Sivil toplum kuruluşlarının destinasyondaki turizm faaliyetlerini geliştirmeye katkısı					
Sivil toplum kuruluşlarının destinasyona yönelik yeni turizm hareketleri yaratmaya katkısı					
Sivil toplum örgütlerinin uluslararası alanda destinasyonun tanıtımına katkısı					
Sivil toplum kuruluşlarının turizm yatırımcılarını doğru yatırımlara yönleltmeye katkısı					
Ticaret ve Meslek Odaları					
Ticaret ve meslek odalarının destinasyondaki mevcut turizm faaliyetlerine katkısı					
Ticaret ve meslek odalarının destinasyon için geliştirdiği turizm projeleri					
Ticaret ve meslek odalarının turizm işletmeleri çalışanlarına yönelik sektörel eğitim faaliyetleri					
Ticaret ve meslek odalarının turizmde kaliteyi artırmaya yönelik yaptığı çalışmalar ve yatırımlar					
Ticaret ve meslek odalarının uluslararası alanda destinasyonun tanıtımına katkısı (fuarlar vb.)					
Diğer Ticari İşletmeler					
Turizm işletmelerine girdi sağlayan işletmelerin ürün ve hizmetlerinin kalitesi					
Destinasyondaki diğer ticari işletmelerin kalitesi ve güvenilirliği					

Destinasyondaki diğer ticari işletmelerin turizm faaliyetlerine katkısı					
Destinasyondaki diğer ticari işletmelerin uluslararası alanda destinasyonun tanıtımına katkısı					

Anket İstanbul ilinde gerçekleştirilmiş olup her şehir için o şehirde daha önce tatil yapmış 150 kişi ile anket yapılmıştır. Sonuçlar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve hangi turizm türünün tüketiciler gözünde daha fazla marka değeri yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda araştırmanın analiz kısmında ilk olarak her şehirde yapılmış olan anketler için Cronbach Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bunu takiben ankette kullanılan ölçeklerin alt boyutlarını ortaya koymak üzere yine her il için faktör analizi yapılmıştır. Güvenilirlik ve faktör analizlerini takiben her il için betimsel analizler yapılmıştır. Bu aşamada mean median analizi yapılmış olup amaç o şehirler için ankete verilen cevapları özetle ortaya koymaktır. Sonuçların analizinde SPSS programından yararlanılmıştır.

Bu analizden sonra ilk olarak farklılaşma analizi yapılmış olup “Destinasyon Farkındalığı, Destinasyon İmajı, Algılanan Kalite, Destinasyon Sadakati ve Destinasyon Memnuniyeti” anlamında turizm türlerinin (İnanç Turizmi, Gastronomi Turizmi, Sağlık Turizmi ve Termal Turizm, Kış Sporları Turizmi, Deniz Kumsal Turizmi, Yayla Turizmi, Botanik Turizmi, Akarsu Turizmi, Dağcılık, Golf Turizmi, Hava Sporları, İpek Yolu, Kongre Turizmi, Kuş Gözlemciliği, Mağara Turizmi, Su Altı Dalış, Yat Turizmi) farklılaşıp farklılaşmadığı inceleme atına alınmıştır. Farklılaşma analizini takiben regresyon analizi yapılarak “Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu” alt boyutlarının (Çekicilikler, Ulaşılabilirlik, Turizm İşletmeleri, Rekreasyonel Faaliyetler, Yerel Halk, Yerel Yönetim, Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları, Ticaret ve Meslek Odaları, Diğer Ticari İşletmeler) “Destinasyon Farkındalığı, Destinasyon İmajı, Algılanan Kalite, Destinasyon Sadakati ve Destinasyon Memnuniyeti” alt boyutları üzerinde etkisi incelenmiştir. Araştırmanın modeli aşağıda verilmiştir:

Şekil 1: Araştırmanın Modeli

Bu model kapsamında araştırmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

H₁: Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon farkındalığı üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H₂: Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon imajı üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H₃: Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun algılanan kalite üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H₄: Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon memnuniyeti üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H₅: Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon sadakati üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H₆: Destinasyon farkındalığı turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.

H₇: Destinasyon imajı turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.

H₈: Algılanan kalite turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.

H₉: Destinasyon sadakati turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.

H₁₀: Destinasyon memnuniyeti turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.

2. Veri Analizi ve Bulgular

2.1. Faktör ve Güvenilirlik Analizleri Sonuçları

Tablo 4: Faktör ve Güvenilirlik Analizleri Sonuçları

Faktör adı	Faktör maddeleri	Faktör ağırlıkları	Güvenilirlik (Cronbach Alpha)
Destinasyon Farkındalığı	..... ünlü bir destinasyondur.	,730	.745
	..... denildiğinde aklıma hemen .... gelir.	,704	
	..... iyi bir isme ve şöhrete (üne) sahiptir	,835	
	.....'nın özellikleri hemen aklıma gelir	,890	
Destinasyon İmajı	..... tarihi ve doğal güzelliklere sahiptir	,800	.895
	.....'nın eğlence ve gece hayatı çeşitli ve renklidir	,774	
	..... keyifli bir destinasyondur	,755	
	.....eğlenceli bir destinasyondur	,858	
	.....inanılmaz bir destinasyondur	,899	
Algılanan Kalite	.....'da sunulan turistik ürünler mükemmeldir.	,795	.851
	.....'da sunulan ürünler kalitelidir	,658	
	.....'nın konaklama olanakları iyidir.	,763	
	.....yüksek kalitede altyapıya sahiptir	,832	
Destinasyon Sadakati	Aileme ve arkadaşlarıma .....'yı tavsiye ederim	,709	.758
	Fikrimi soranlara kesinlikle .....'yı önereceğim	,780	
	.....başka yerlerle kıyasladığımda ilk tercihim olur	,797	
	Gelecekte .....'ya tekrar gitmek isterim	,699	
Destinasyon Memnuniyeti	.....'dan büyük keyif aldım	,723	.812
	.....'yı tercih ettiğim için memnunum	,615	
	.....'daki tatil deneyimimden memnun kaldım	,612	
	.....'da sunulan hizmetler beklentilerimi karşıladı	,673	
Toplam Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri			.899

Yukarıda yer alan faktör analizi sonucunda, tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine ilişkin toplam 5 adet alt boyut belirlenmiştir. Toplam ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach

Alpha) 0.899'dur. Bu da ölçeğin yüksek seviyede güvenilir olduğunun göstergesidir. Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları ise 0.745 ile 0.895 aralığında değişiklik göstermektedir.

Tablo 5 ile Tablo 55 arasında belirlenen 17 şehre ait betimsel istatistikler verilmektedir.

Tablo 5: Konya / İnanç Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	42
Erkek	58
Yaş	
Değişken	%
18-30	23
31-40	35
41-50	38
51+	4
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	75
Bekar	25
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	86
Çalışmıyor	14

Yukarıda yer alan tabloya göre, Konya ilindeki katılımcıların %42'si kadın ve %58'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 31-50 yaş aralığında ve evli (%75) bireylerden meydana gelmektedir. Katılımcıların %86'sı bir işte çalışırken, %14'ü ise herhangi bir işte çalışmadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 6: Konya / İnanç Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	3,53	0,45
Destinasyon İmajı	150	3,75	0,75
Algılanan Kalite	150	3,81	0,92
Destinasyon Sadakati	150	3,97	0,76
Destinasyon Memnuniyeti	150	3,99	0,42

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Konya ili turistler arasında farkındalığı orta seviyede olan, bununla birlikte imajı ve kalitesi de orta seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat seviyeleri, şehri ailelerine ve arkadaşlarına tavsiye edecek ve oraya yeniden gitmeyi isteyecek kadar yüksek seviyededir. Katılımcıların Konya ilinden memnuniyetleri de yine yüksek seviyededir.

Tablo 7: Konya / İnanç Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	3,63	0,43
Ulaşılabilirlik	150	3,85	0,69

Turizm İşletmeleri	150	3,95	0,89
Rekreasyonel Faaliyetler	150	3,89	0,66
Yerel Halk	150	4,02	0,39
Yerel Yönetim	150	3,49	0,55
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,83	0,86
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,92	0,89
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,05	0,68

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Konya ilinin turistler açısından çekiciliği ve ulaşılabilirliği yeterli; ildeki yerel yönetim faaliyetleri yeterli, ildeki turizm işletmeleri, rekreasyonel faaliyetler, sektörel sivil toplum kuruluşları, ticaret ve meslek odaları ve diğer ticari işletmeler oldukça yeterli ve yerel halk oldukça yeterli düzeyde çekiciliğe sahiptir.

Tablo 8: Gaziantep / Gastronomi Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	41
Erkek	59
Yaş	
Değişken	%
18-30	13
31-40	45
41-50	30
51+	12
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	67
Bekar	33
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	82
Çalışmıyor	18

Yukarıda yer alan tabloya göre, Gaziantep ilindeki katılımcıların %41'i kadın ve %59'u erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 31-50 yaş aralığında (%85) ve evli (%67) bireylerden meydana gelmektedir. Katılımcıların yine büyük çoğunluğu (%82) çalışma durumlarını bir işte çalışıyor şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 9: Gaziantep / Gastronomi Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	3,70	0,45
Destinasyon İmajı	150	3,69	0,44
Algılanan Kalite	150	4,11	0,47
Destinasyon Sadakati	150	3,95	0,18
Destinasyon Memnuniyeti	150	4,19	0,60

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Gaziantep ili turistler arasında farkındalığı orta seviyede olan, bununla birlikte imajı ve destinasyon sadakati de orta seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı algıladıkları kalite ve memnuniyet seviyeleri ise yüksek seviyededir.

Tablo 10: Gaziantep / Gastronomi Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,25	0,45
Ulaşılabilirlik	150	3,98	0,75
Turizm İşletmeleri	150	3,78	0,92
Rekreasyonel Faaliyetler	150	3,78	0,76
Yerel Halk	150	3,89	0,42
Yerel Yönetim	150	3,48	0,45
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,95	0,75
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,95	0,92
Diğer Ticari İşletmeler	150	3,87	0,76

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Gaziantep ilinin turistler açısından çekiciliği oldukça yeterli; ildeki yerel yönetim faaliyetleri yeterli; ile ulaşılabilirlik oldukça yeterli; ildeki turizm işletmeleri, rekreasyonel faaliyetler, sektörel sivil toplum kuruluşları, ticaret ve meslek odaları ve diğer ticari işletmeler oldukça yeterli; ve yerel halk oldukça yeterli düzeyde çekiciliğe sahiptir.

Tablo 11: Afyon / Sağlık Turizmi ve Termal Turizm – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	32
Erkek	68
Yaş	
Değişken	%
18-30	9
31-40	40
41-50	39
51+	12
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	82
Bekar	18
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	76
Çalışmıyor	24

Yukarıda yer alan tabloya göre, Afyon ilindeki katılımcıların %32'si kadın ve %68'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 31-50 yaş aralığında (%79) ve evli (%82)

bireylerden meydana gelmektedir. Katılımcıların %76'sı bir işte çalışırken, %24'ü ise herhangi bir işte çalışmadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 12: Afyon / Sağlık Turizmi ve Termal Turizm – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	3,65	0,45
Destinasyon İmajı	150	3,91	0,58
Algılanan Kalite	150	3,72	0,92
Destinasyon Sadakati	150	3,53	0,25
Destinasyon Memnuniyeti	150	3,92	0,12

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Afyon ili turistler arasında farkındalığı orta seviyede olan, bununla birlikte imajı, algılanan kalitesi, destinasyon sadakati ve algılanan memnuniyet seviyesi de orta seviyede olan bir şehirdir.

Tablo 13: Afyon / Sağlık Turizmi ve Termal Turizm – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	3,65	0,33
Ulaşılabilirlik	150	3,55	0,82
Turizm İşletmeleri	150	3,65	0,84
Rekreasyonel Faaliyetler	150	3,30	0,65
Yerel Halk	150	3,20	0,47
Yerel Yönetim	150	3,10	0,56
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,15	0,84
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,04	0,89
Diğer Ticari İşletmeler	150	3,86	0,66

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Afyon ilinin turistler açısından çekiciliği ve ulaşılabilirliği yeterli; ildeki yerel yönetim faaliyetleri, rekreasyonel faaliyetler, sektörel sivil toplum kuruluşları, ticaret ve meslek odaları ve yerel halk çekiciliği yetersiz; ildeki diğer ticari işletmelerin varlığı ise oldukça yeterlidir.

Tablo 14: Bursa / Kış Sporları Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	54
Erkek	46
Yaş	
Değişken	%
18-30	29
31-40	45
41-50	18
51+	8
Medeni Durum	
Değişken	%

Evli	75
Bekar	25
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	81
Çalışmıyor	19

Yukarıda yer alan tabloya göre, Bursa ilindeki katılımcıların %54'ü kadın ve %46'sı erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %45'i 31-40, %18'i 41-50, %29'u 18-30 ve %8'i de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %75'i evli bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%81) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 15: Bursa / Kış Sporları Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	4,65	0,45
Destinasyon İmajı	150	4,87	0,58
Algılanan Kalite	150	4,72	0,32
Destinasyon Sadakati	150	4,23	0,65
Destinasyon Memnuniyeti	150	4,74	0,22

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Bursa ili turistler arasında farkındalığı yüksek seviyede olan bir şehirdir. Katılımcılara göre, Bursa ilinin imajı da yüksek seviyede olup, aynı zamanda katılımcılar tarafından algılanan kalite, memnuniyet ve sadakat seviyeleri de yüksek seviyededir.

Tablo 16: Bursa / Kış Sporları Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,25	0,67
Ulaşılabilirlik	150	4,05	0,37
Turizm İşletmeleri	150	4,35	0,85
Rekreasyonel Faaliyetler	150	4,26	0,47
Yerel Halk	150	3,97	0,38
Yerel Yönetim	150	3,35	0,47
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,35	0,72
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,15	0,78
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,32	0,65

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Bursa ilinin turistler açısından çekiciliği ve ulaşılabilirliği oldukça yeterli; ildeki yerel yönetim faaliyetleri, sektörel sivil toplum kuruluşları ve , ticaret ve meslek odaları orta derecede yeterli; ildeki turizm işletmeleri, rekreasyonel faaliyetler ve diğer ticari işletmeler oldukça yeterli; ve yerel halk oldukça yeterli düzeyde çekiciliğe sahiptir.

Tablo 17: İzmir / Deniz Kumsal Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	43
Erkek	57
Yaş	
Değişken	%
18-30	25
31-40	39
41-50	28
51+	8
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	59
Bekar	41
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	79
Çalışmıyor	31

Yukarıda yer alan tabloya göre, İzmir ilindeki katılımcıların %43'ü kadın ve %57'si erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %39'u 31-40, %28'i 41-50, %25'i 18-30 ve %8'i de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %59'u evli bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%79) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 18: İzmir / Deniz Kumsal Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	4,12	0,35
Destinasyon İmajı	150	4,49	0,98
Algılanan Kalite	150	4,54	0,72
Destinasyon Sadakati	150	4,22	0,05
Destinasyon Memnuniyeti	150	4,61	0,12

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre İzmir ili turistler arasında farkındalığı yüksek seviyede olan bir şehirdir. Bununla birlikte İzmir ilinin katılımcılar tarafından algılanan kalite ve destinasyon imajı da yüksek seviyededir. Katılımcılar İzmir ilinden, bu şehri ailelerine ve arkadaşlarına tavsiye edecek ve oraya yeniden gitmeyi isteyecek kadar memnundurlar.

Tablo 19: İzmir / Deniz Kumsal Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,35	0,85
Ulaşılabilirlik	150	4,56	0,78
Turizm İşletmeleri	150	4,21	0,85
Rekreasyonel Faaliyetler	150	4,14	0,45
Yerel Halk	150	4,01	0,54

Yerel Yönetim	150	3,24	0,74
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,33	0,87
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,35	0,47
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,11	0,45

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre İzmir ilinin turistler açısından çekiciliği ve ulaşılabilirliği, ildeki turizm işletmeleri ve rekreasyonel faaliyetler ve aynı zamanda diğer ticari işletmeler ve yerel halk oldukça yeterli düzeyde çekiciliğe sahiptir. Ancak ildeki yerel yönetim faaliyetleri, sektörel sivil toplum kuruluşları, ticaret ve meslek odaları yeterli düzeyde olarak tespit edilmiştir.

Tablo 20: Artvin / Yayla Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	46
Erkek	54
Yaş	
Değişken	%
18-30	25
31-40	43
41-50	24
51+	8
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	69
Bekar	31
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	82
Çalışmıyor	18

Yukarıda yer alan tabloya göre, Artvin ilindeki katılımcıların %46'sı kadın ve %54'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %43'ü 31-40 yaş aralığında, %24'ü 41-50 yaş aralığında, %25'i 18-30 yaş aralığında ve %8'i 51 yaş ve üzeridir. Katılımcıların çoğunluğu (%69) evli ve çalışan (%82) bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 21: Artvin / Yayla Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	2,53	0,65
Destinasyon İmajı	150	2,75	0,85
Algılanan Kalite	150	2,46	0,70
Destinasyon Sadakati	150	2,71	0,30
Destinasyon Memnuniyeti	150	2,56	0,25

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Artvin ili turistler arasında farkındalığı düşük seviyede olan, bununla birlikte imajı ve kalitesi de düşük seviyede olan bir

şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat seviyeleri, şehri ailelerine ve arkadaşlarına tavsiye edecek ve oraya yeniden gitmeyi isteyecek kadar yüksek seviyede değildir. Katılımcıların Artvin’den memnuniyet seviyelerinin de yine düşük seviye olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 22: Artvin / Yayla Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	3,58	0,22
Ulaşılabilirlik	150	2,78	0,45
Turizm İşletmeleri	150	2,45	0,62
Rekreasyonel Faaliyetler	150	2,99	0,73
Yerel Halk	150	3,78	0,78
Yerel Yönetim	150	2,65	0,45
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	2,58	0,65
Ticaret ve Meslek Odaları	150	2,32	0,64
Diğer Ticari İşletmeler	150	2,14	0,78

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Artvin ilinin çekicilikleri yeterli düzeyde olsa da ilin ulaşılabilirliği, ildeki turistik işletmeler, rekreasyonel faaliyetler, yerel yönetim desteği, sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği, ticaret ve meslek odalarının varlığı ve desteği ve turizmi destekleyen diğer ticari işletmelerin varlığı yeterli düzeyde değildir. Ancak yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği oldukça yeterlidir.

Tablo 23: İçel / Botanik Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	36
Erkek	64
Yaş	
Değişken	%
18-30	21
31-40	35
41-50	34
51+	10
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	85
Bekar	15
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	96
Çalışmıyor	4

Yukarıda yer alan tabloya göre, İçel ilindeki katılımcıların %36’sı kadın ve %64’ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 31-50 yaş aralığında (%69) ve evli (%85) bireylerden meydana gelmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamı (%96) bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 24: İçel / Botanik Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	3,11	0,45
Destinasyon İmajı	150	3,01	0,90
Algılanan Kalite	150	3,09	0,92
Destinasyon Sadakati	150	3,21	0,64
Destinasyon Memnuniyeti	150	3,07	0,45

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre İçel ili turistler arasında farkındalığı orta seviyede olan, bununla birlikte imajı ve kalitesi de orta seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine orta seviyede olmaktadır.

Tablo 25: İçel / Botanik Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	3,21	0,46
Ulaşılabilirlik	150	3,35	0,74
Turizm İşletmeleri	150	3,44	0,98
Rekreasyonel Faaliyetler	150	3,15	0,74
Yerel Halk	150	3,35	0,41
Yerel Yönetim	150	3,42	0,32
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,12	0,45
Ticaret ve Meslek Odaları	150	2,65	0,32
Diğer Ticari İşletmeler	150	3,24	0,41

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre İçel ilinin çekicilikleri, ilin ulaşılabilirliği, ildeki turistik işletmeler, rekreasyonel faaliyetler, yerel yönetim desteği, sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği, yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği ve turizmi destekleyen diğer ticari işletmelerin varlığı orta derecede yeterli düzeydir. Ancak ildeki yerel ticaret ve meslek odalarının varlığı ve desteği yeterli değildir.

Tablo 26: Rize / Akarsu Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	33
Erkek	67
Yaş	
Değişken	%
18-30	21
31-40	39
41-50	30
51+	10
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	89

Bekar	11
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	91
Çalışmıyor	9

Yukarıda yer alan tabloya göre, Rize ilindeki katılımcıların %33'ü kadın ve %67'si erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 31-50 yaş aralığında (%69) ve evli (%89) bireylerden meydana gelmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamı (%91) bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 27: Rize / Akarsu Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	2,60	0,40
Destinasyon İmajı	150	2,86	0,80
Algılanan Kalite	150	2,84	0,64
Destinasyon Sadakati	150	2,58	0,56
Destinasyon Memnuniyeti	150	2,68	0,63

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Rize ili turistler arasında farkındalığı düşük seviyede olan, bununla birlikte imajı ve kalitesi de düşük seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine orta-düşük seviyede bulunmaktadır.

Tablo 28: Rize / Akarsu Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	2,20	0,12
Ulaşılabilirlik	150	2,10	0,63
Turizm İşletmeleri	150	1,95	0,47
Rekreasyonel Faaliyetler	150	1,89	0,54
Yerel Halk	150	3,65	0,32
Yerel Yönetim	150	3,05	0,42
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	2,03	0,36
Ticaret ve Meslek Odaları	150	2,14	0,42
Diğer Ticari İşletmeler	150	2,20	0,34

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Rize ilinin çekicilikleri, ilin ulaşılabilirliği, ildeki turistik işletmeler, rekreasyonel faaliyetler, sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği, ticaret ve meslek odalarının varlığı ve desteği ve turizmi destekleyen diğer ticari işletmelerin varlığı yeterli düzeyde değildir. Ancak yerel yönetim desteği ve yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği orta derecede yeterli olarak tespit edilmiştir.

Tablo 29: Ağrı / Dağcılık – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	46
Erkek	54
Yaş	
Değişken	%
18-30	20
31-40	43
41-50	32
51+	5
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	83
Bekar	17
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	96
Çalışmıyor	4

Yukarıda yer alan tabloya göre, Ağrı ilindeki katılımcıların %46'sı kadın ve %54'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 31-50 yaş aralığında (%75) ve evli (%83) bireylerden meydana gelmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamı (%96) bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 30: Ağrı / Dağcılık – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	2,23	0,45
Destinasyon İmajı	150	2,45	0,88
Algılanan Kalite	150	2,20	0,92
Destinasyon Sadakati	150	2,35	0,55
Destinasyon Memnuniyeti	150	2,24	0,42

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Ağrı ili turistler arasında farkındalığı düşük seviyede olan, bununla birlikte imajı ve kalite algısı da düşük seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine düşük seviyede bulunmaktadır.

Tablo 31: Ağrı / Dağcılık – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	2,08	0,37
Ulaşılabilirlik	150	1,75	0,72
Turizm İşletmeleri	150	1,60	0,85
Rekreasyonel Faaliyetler	150	1,55	0,56
Yerel Halk	150	2,90	0,31
Yerel Yönetim	150	2,35	0,74
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	2,20	0,92

Ticaret ve Meslek Odaları	150	1,85	0,65
Diğer Ticari İşletmeler	150	1,75	0,45

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Ağrı ilinin yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği orta derecede yeterli olsa da geri kalan diğer tüm turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu yetersizdir.

Tablo 32: Antalya / Golf Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	66
Erkek	34
Yaş	
Değişken	%
18-30	25
31-40	40
41-50	29
51+	6
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	58
Bekar	42
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	89
Çalışmıyor	11

Yukarıda yer alan tabloya göre, Antalya ilindeki katılımcıların %66'sı kadın ve %34'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %40'ı 31-40, %29'u 41-50, %25'i 18-30 ve %6'sı da 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %58'i evli, %42'si bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%89) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 33: Antalya / Golf Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	4,50	0,90
Destinasyon İmajı	150	4,67	0,65
Algılanan Kalite	150	4,59	0,90
Destinasyon Sadakati	150	4,57	0,52
Destinasyon Memnuniyeti	150	4,68	0,67

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Antalya ili turistler arasında farkındalığı, imajı ve kalitesi ve katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri oldukça yüksek seviyededir.

Tablo 34: Antalya / Golf Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,85	0,22
Ulaşılabilirlik	150	4,90	0,65
Turizm İşletmeleri	150	4,92	0,74
Rekreasyonel Faaliyetler	150	4,05	0,51
Yerel Halk	150	4,35	0,65
Yerel Yönetim	150	4,65	0,76
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	4,02	0,28
Ticaret ve Meslek Odaları	150	4,06	0,63
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,75	0,45

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Antalya ilinde turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunu ifade eden tüm boyutlar oldukça yeterli düzeydedir.

Tablo 35: Nevşehir / Hava Sporları – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	26
Erkek	74
Yaş	
Değişken	%
18-30	21
31-40	37
41-50	31
51+	11
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	83
Bekar	17
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	90
Çalışmıyor	10

Yukarıda yer alan tabloya göre, Nevşehir ilindeki katılımcıların %26'sı kadın ve %74'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %37'si 31-40, %31'i 41-50, %21'i 18-30 ve %11'i de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %83'ü evli, %17'si ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%90) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 36: Nevşehir / Hava Sporları – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	3,58	0,55
Destinasyon İmajı	150	3,83	0,68
Algılanan Kalite	150	3,78	0,82
Destinasyon Sadakati	150	3,58	0,65
Destinasyon Memnuniyeti	150	3,89	0,50

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Nevşehir ili turistler arasında farkındalığı orta seviyede olan, bununla birlikte imajı ve kalitesi yüksek seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat seviyeleri orta ancak memnuniyet seviyeleri ise yüksek bulunmuştur.

Tablo 37: Nevşehir / Hava Sporları – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	3,79	0,48
Ulaşılabilirlik	150	3,65	0,68
Turizm İşletmeleri	150	4,05	0,42
Rekreasyonel Faaliyetler	150	4,08	0,32
Yerel Halk	150	3,78	0,28
Yerel Yönetim	150	3,22	0,35
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,04	0,79
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,06	0,64
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,08	0,16

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Nevşehir ilinin çekicilikleri, ulaşılabilirliği, ildeki turistik işletmeler, rekreasyonel faaliyetler, yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği ve turizmi destekleyen diğer ticari işletmelerin varlığı yeterli düzeydedir. Ancak, ilin yerel yönetim desteği, sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği, ticaret ve meslek odalarının varlığı ve desteği orta derecede yeterlidir.

Tablo 38: Malatya / İpek Yolu – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	43
Erkek	57
Yaş	
Değişken	%
18-30	18
31-40	31
41-50	40
51+	11
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	90
Bekar	10
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	83
Çalışmıyor	17

Yukarıda yer alan tabloya göre, Malatya ilindeki katılımcıların %43'ü kadın ve %57'si erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %31'i 31-40, %40'ı 41-50, %18'si 18-30 ve %11'i de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların çoğunluğu

(%90) evli bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların %83'ü bir işte çalıştıklarını, %17'si ise herhangi bir işte çalışmadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 39: Malatya / İpek Yolu – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	2,84	0,55
Destinasyon İmajı	150	2,65	0,65
Algılanan Kalite	150	2,75	0,80
Destinasyon Sadakati	150	2,59	0,68
Destinasyon Memnuniyeti	150	2,86	0,42

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Malatya ili turistler arasında farkındalığı, imajı ve kalitesi orta seviyede olan bir şehirdir. Aynı şekilde katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine orta seviyededir.

Tablo 40: Malatya / İpek Yolu – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	2,35	0,22
Ulaşılabilirlik	150	2,10	0,65
Turizm İşletmeleri	150	2,12	0,74
Rekreasyonel Faaliyetler	150	2,20	0,54
Yerel Halk	150	2,15	0,32
Yerel Yönetim	150	2,14	0,76
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	2,05	0,71
Ticaret ve Meslek Odaları	150	2,14	0,52
Diğer Ticari İşletmeler	150	2,20	0,41

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Artvin ilinde turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu ifade eden boyutların tamamı yeterli düzeyde bulunmamaktadır.

Tablo 41: İstanbul / Kongre Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	64
Erkek	36
Yaş	
Değişken	%
18-30	23
31-40	33
41-50	40
51+	4
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	63
Bekar	37

Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	72
Çalışmıyor	28

Yukarıda yer alan tabloya göre, İstanbul ilindeki katılımcıların %64'ü kadın ve %36'sı erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %40'ı 41-50, %33'ü 31-40, %23'ü 18-30 ve %4'ü de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %63'ü evli, %37'si ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%72) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 42: İstanbul / Kongre Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	4,87	0,67
Destinasyon İmajı	150	4,69	0,50
Algılanan Kalite	150	4,85	0,80
Destinasyon Sadakati	150	4,90	0,63
Destinasyon Memnuniyeti	150	4,78	0,87

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre İstanbul ili turistler arasında farkındalığı, imajı ve kalitesi yüksek olan bir şehirdir. Aynı zamanda katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine oldukça yüksektedir.

Tablo 43: İstanbul / Kongre Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,80	0,33
Ulaşılabilirlik	150	4,90	0,82
Turizm İşletmeleri	150	4,86	0,84
Rekreasyonel Faaliyetler	150	4,20	0,65
Yerel Halk	150	3,89	0,47
Yerel Yönetim	150	3,78	0,56
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,60	0,84
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,86	0,89
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,65	0,66

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre İstanbul ilinin sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği hariç diğer tüm turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu oldukça yeterlidir. Sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği ise orta derecede yeterlidir.

Tablo 44: Balıkesir / Kuş Gözlemciliği – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	35
Erkek	65
Yaş	
Değişken	%
18-30	23
31-40	31
41-50	37
51+	9
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	79
Bekar	21
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	90
Çalışmıyor	10

Yukarıda yer alan tabloya göre, Balıkesir ilindeki katılımcıların %35'i kadın ve %65'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %37'si 41-50, %31'i 31-40, %23'ü 18-30 ve %9'u da 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %79'u evli, %21'i ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%90) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 45: Balıkesir / Kuş Gözlemciliği – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	2,53	0,85
Destinasyon İmajı	150	2,54	0,48
Algılanan Kalite	150	2,67	0,45
Destinasyon Sadakati	150	2,50	0,69
Destinasyon Memnuniyeti	150	2,76	0,98

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Balıkesir ili turistler arasında farkındalığı, imajı ve kalitesi orta-düşük seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine orta-düşük seviyede bulunmaktadır.

Tablo 46: Balıkesir / Kuş Gözlemciliği – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	2,95	0,46
Ulaşılabilirlik	150	2,65	0,74
Turizm İşletmeleri	150	2,80	0,65
Rekreasyonel Faaliyetler	150	2,86	0,74
Yerel Halk	150	3,05	0,65
Yerel Yönetim	150	2,20	0,45
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	2,45	0,44

Ticaret ve Meslek Odaları	150	2,08	0,65
Diğer Ticari İşletmeler	150	2,10	0,74

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Balıkesir ilinin çekicilikleri, şehirdeki rekreasyonel faaliyetler ve yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği orta derecede yeterli olsa da ilin ulaşılabilirliği, ildeki turistik işletmeler, yerel yönetim desteği, sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği, ticaret ve meslek odalarının varlığı ve desteği ve turizmi destekleyen diğer ticari işletmelerin varlığı yeterli düzeyde değildir.

Tablo 47: Isparta / Mağara Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	45
Erkek	55
Yaş	
Değişken	%
18-30	23
31-40	25
41-50	38
51+	14
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	82
Bekar	18
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	92
Çalışmıyor	8

Yukarıda yer alan tabloya göre, Isparta ilindeki katılımcıların %45'i kadın ve %55'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %38'i 41-50, %25'i 31-40, %23'ü 18-30 ve %14'ü de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %82'si evli, %18'i ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların neredeyse tamamı (%92) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 48: Isparta / Mağara Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	2,59	0,40
Destinasyon İmajı	150	2,60	0,88
Algılanan Kalite	150	2,51	0,90
Destinasyon Sadakati	150	2,57	0,55
Destinasyon Memnuniyeti	150	2,65	0,42

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Isparta ili turistler arasında farkındalığı, imajı ve kalitesi orta-düşük seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine orta-düşük seviyede bulunmaktadır.

Tablo 49: Isparta / Mağara Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	2,14	0,68
Ulaşılabilirlik	150	2,15	0,56
Turizm İşletmeleri	150	2,20	0,33
Rekreasyonel Faaliyetler	150	2,12	0,72
Yerel Halk	150	2,55	0,15
Yerel Yönetim	150	2,15	0,22
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	1,20	0,46
Ticaret ve Meslek Odaları	150	1,60	0,81
Diğer Ticari İşletmeler	150	1,78	0,74

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Isparta ilinde turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunu ifade eden boyutların tamamı oldukça yetersizdir.

Tablo 50: Çanakkale / Su Altı Dalış – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	41
Erkek	59
Yaş	
Değişken	%
18-30	23
31-40	31
41-50	36
51+	10
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	72
Bekar	28
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	88
Çalışmıyor	12

Yukarıda yer alan tabloya göre, Çanakkale ilindeki katılımcıların %41'i kadın ve %59'u erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %36'sı 41-50, %31'i 31-40, %23'ü 18-30 ve %10'u da 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %72'si evli, %28'i ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%88) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 51: Çanakkale / Su Altı Dalış – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	3,85	0,35
Destinasyon İmajı	150	3,69	0,24
Algılanan Kalite	150	3,60	0,57
Destinasyon Sadakati	150	3,95	0,56
Destinasyon Memnuniyeti	150	3,98	0,89

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Çanakkale ili turistler arasında farkındalığı, imajı ve kalitesi orta-yüksek seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri ise yüksek seviyede bulunmaktadır.

Tablo 52: Çanakkale / Su Altı Dalış – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,05	0,12
Ulaşılabilirlik	150	2,80	0,46
Turizm İşletmeleri	150	3,12	0,47
Rekreasyonel Faaliyetler	150	2,88	0,45
Yerel Halk	150	3,17	0,28
Yerel Yönetim	150	3,12	0,33
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	3,06	0,74
Ticaret ve Meslek Odaları	150	3,10	0,88
Diğer Ticari İşletmeler	150	3,54	0,52

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Çanakkale ilinin çekicilikleri oldukça yeterli düzeyde olsa da ilin ulaşılabilirliği, ildeki turistik işletmelerin durumu, rekreasyonel faaliyetlerin varlığı, yerel yönetim desteği, sektörel sivil toplum kuruluşlarının varlığı ve desteği, ticaret ve meslek odalarının varlığı ve desteği ve turizmi destekleyen diğer ticari işletmelerin varlığı yeterli düzeyde değildir. Benzer şekilde yerel halkın turizme desteği ve çekiciliği de yeterli düzeyde değildir.

Tablo 53: Muğla / Yat Turizmi – Demografik Bilgiler

Cinsiyet	
Değişken	%
Kadın	56
Erkek	44
Yaş	
Değişken	%
18-30	19
31-40	31
41-50	36
51+	14
Medeni Durum	
Değişken	%
Evli	68
Bekar	32
Çalışma Durumu	
Değişken	%
Çalışıyor	84
Çalışmıyor	16

Yukarıda yer alan tabloya göre, Muğla ilindeki katılımcıların %56'sı kadın ve %44'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %36'sı 41-50, %31'i 31-40, %19'u 18-30 ve %14'ü de 51 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %68'i

evli, %32'si ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışma durumuna göre ise katılımcıların çoğunluğu (%84) şu an bir işte çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 54: Muğla / Yat Turizmi – Betimsel İstatistikler / Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Ölçeği

	n	Ortalama	Std. Sapma
Destinasyon Farkındalığı	150	4,72	0,55
Destinasyon İmajı	150	4,79	0,78
Algılanan Kalite	150	4,80	0,82
Destinasyon Sadakati	150	4,86	0,65
Destinasyon Memnuniyeti	150	4,75	0,52

Katılımcıların tüketici temelli destinasyon marka değeri ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Muğla ili turistler arasında farkındalığı imajı ve kalitesi yüksek seviyede olan bir şehirdir. Katılımcıların şehre karşı duydukları sadakat ve memnuniyet seviyeleri de yine oldukça yüksek seviyede bulunmaktadır.

Tablo 55: Muğla / Yat Turizmi – Betimsel İstatistikler / Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu

	n	Ortalama	Std. Sapma
Çekicilikler	150	4,20	0,12
Ulaşılabilirlik	150	4,35	0,24
Turizm İşletmeleri	150	4,40	0,62
Rekreasyonel Faaliyetler	150	4,12	0,57
Yerel Halk	150	4,20	0,46
Yerel Yönetim	150	4,22	0,74
Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları	150	4,05	0,36
Ticaret ve Meslek Odaları	150	4,02	0,44
Diğer Ticari İşletmeler	150	4,35	0,52

Katılımcıların turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu soru formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çıkan sonuçlar göstermiştir ki, katılımcılara göre Muğla ilinde turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunu ifade eden tüm boyutları oldukça yeterlidir.

Tablo 56, 57, 58, 59 ve Tablo 60'da destinasyonların turizm çeşitliliğine göre farklılaşması analiz edilmektedir.

Tablo 56: Destinasyon Farkındalığının Turizm Çeşitlerine Göre Farklılaşması

		Ortalama	Std. sapma	Sig (p)
Destinasyon Farkındalığı	İnanç turizmi	3,53	0,46	.008
	Gastronomi turizmi	3,70	0,60	
	Sağlık ve termal turizm	3,65	0,49	
	Kış sporları turizmi	4,65	0,53	
	Deniz kumsal turizmi	4,12	0,80	
	Yayla turizmi	2,53	0,67	
	Botanik turizmi	3,11	0,89	
	Akarsu turizmi	2,60	0,45	
	Dağcılık	2,23	0,12	

	Golf turizmi	4,50	0,23	
	Hava sporları	3,58	0,84	
	İpek yolu	2,84	0,45	
	Kongre turizmi	4,87	0,63	
	Kuş gözlemciliği	2,53	0,27	
	Mağara turizmi	2,59	0,49	
	Su altı dalış	3,85	0,46	
	Yat turizmi	4,72	0,98	

Yukarıdaki tabloda destinasyon farkındalığının turizm çeşitlerine göre farklılaşması yer almaktadır. Sonuçlara göre, turizm çeşitlerine göre destinasyon farkındalığı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmaktadır ($p=.008$; $p<0.05$). Buna göre, kış sporları, deniz kumsal, golf, yat ve kongre turizmlerinde yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon farkındalığı daha yüksektir.

Tablo 57: Destinasyon İmajının Turizm Çeşitlerine Göre Farklılaşması

		Ortalama	Std. sapma	Sig (p)
Destinasyon İmajı	İnanç turizmi	3,75	0,34	.000
	Gastronomi turizmi	3,69	0,35	
	Sağlık ve termal turizm	3,91	0,87	
	Kış sporları turizmi	4,87	0,67	
	Deniz kumsal turizmi	4,49	0,57	
	Yayla turizmi	2,75	0,85	
	Botanik turizmi	3,01	0,19	
	Akarsu turizmi	2,86	0,72	
	Dağcılık	2,45	0,36	
	Golf turizmi	4,67	0,47	
	Hava sporları	3,83	0,86	
	İpek yolu	2,65	0,67	
	Kongre turizmi	4,69	0,37	
	Kuş gözlemciliği	2,54	0,58	
	Mağara turizmi	2,60	0,76	
	Su altı dalış	3,69	0,70	
Yat turizmi	4,79	0,35		

Yukarıdaki tabloda destinasyon imajının turizm çeşitlerine göre farklılaşması yer almaktadır. Sonuçlara göre, turizm çeşitlerine göre destinasyon imajı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmaktadır ($p=.000$; $p<0.05$). Buna göre, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde yayla, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon imajı daha yüksektir.

Tablo 58: Algılanan Kalitenin Turizm Çeşitlerine Göre Farklılaşması

		Ortalama	Std. sapma	Sig (p)
Algılanan Kalite	İnanç turizmi	3,81	0,54	.011
	Gastronomi turizmi	4,11	0,78	
	Sağlık ve termal turizm	3,72	0,23	
	Kış sporları turizmi	4,72	0,45	
	Deniz kumsal turizmi	4,54	0,32	

	Yayla turizmi	2,46	0,92	
	Botanik turizmi	3,09	0,87	
	Akarsu turizmi	2,84	0,67	
	Dağcılık	2,20	0,46	
	Golf turizmi	4,59	0,64	
	Hava sporları	3,78	0,19	
	İpek yolu	2,75	0,23	
	Kongre turizmi	4,85	0,16	
	Kuş gözlemciliği	2,67	0,67	
	Mağara turizmi	2,51	0,84	
	Su altı dalış	3,60	0,54	
	Yat turizmi	4,80	0,36	

Yukarıdaki tabloda algılanan kalitenin turizm çeşitlerine göre farklılaşması yer almaktadır. Sonuçlara göre, turizm çeşitlerine göre algılanan kalite puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmaktadır ($p=.011$; $p<0.05$). Buna göre, gastronomi, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyonun algılanan kalitesi daha yüksektir.

Tablo 59: Destinasyon Sadakatinin Turizm Çeşitlerine Göre Farklılaşması

		Ortalama	Std. sapma	Sig (p)
Destinasyon Sadakati	İnanç turizmi	3,97	0,98	.000
	Gastronomi turizmi	3,95	0,34	
	Sağlık ve termal turizm	3,53	0,35	
	Kış sporları turizmi	4,23	0,57	
	Deniz kumsal turizmi	4,22	0,67	
	Yayla turizmi	2,71	0,29	
	Botanik turizmi	3,21	0,32	
	Akarsu turizmi	2,58	0,34	
	Dağcılık	2,35	0,57	
	Golf turizmi	4,57	0,68	
	Hava sporları	3,58	0,87	
	İpek yolu	2,59	0,29	
	Kongre turizmi	4,90	0,26	
	Kuş gözlemciliği	2,50	0,69	
	Mağara turizmi	2,57	0,93	
	Su altı dalış	3,95	0,95	
Yat turizmi	4,86	0,48		

Yukarıdaki tabloda destinasyon sadakatinin turizm çeşitlerine göre farklılaşması yer almaktadır. Sonuçlara göre, turizm çeşitlerine göre destinasyon sadakati puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmaktadır ($p=.000$; $p<0.05$). Buna göre, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon sadakati daha yüksektir.

Tablo 60: Destinasyon Memnuniyetinin Turizm Çeşitlerine Göre Farklılaşması

		Ortalama	Std. sapma	Sig (p)
	İnanç turizmi	3,99	0,43	.005

Destinasyon Memnuniyeti			
	Gastronomi turizmi	4,19	0,67
	Sağlık ve termal turizm	3,92	0,43
	Kış sporları turizmi	4,74	0,85
	Deniz kumsal turizmi	4,61	0,38
	Yayla turizmi	2,56	0,65
	Botanik turizmi	3,07	0,56
	Akarsu turizmi	2,68	0,59
	Dağcılık	2,24	0,83
	Golf turizmi	4,68	0,70
	Hava sporları	3,89	0,28
	İpek yolu	2,86	0,23
	Kongre turizmi	4,78	0,67
	Kuş gözlemciliği	2,76	0,49
	Mağara turizmi	2,65	0,40
	Su altı dalış	3,98	0,34
	Yat turizmi	4,75	0,65

Yukarıdaki tabloda destinasyon memnuniyetinin turizm çeşitlerine göre farklılaşması yer almaktadır. Sonuçlara göre, turizm çeşitlerine göre destinasyon memnuniyeti puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmaktadır ($p=.005$; $p<0.05$). Buna göre, gastronomi, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon memnuniyeti daha yüksektir.

Tablo 61, 62, 63, 64 ve Tablo 65’te turistik kaynak faaliyetlerle ilgili regresyon analizleri sunulmaktadır.

Tablo 61: Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumunun “Destinasyon Farkındalığı” Üzerindeki Etkisi

Bağımlı Değişken: Destinasyon Farkındalığı	Beta (β)	Sig. (p)	R ²
Destinasyondaki çekicilikler	.145	.000	.231
Destinasyonun ulaşılabilirliği	.160	.185	
Destinasyondaki turizm işletmeleri	.125	.032	
Destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler	.394	.110	
Destinasyondaki yerel halk	.223	.087	
Destinasyondaki yerel yönetim	.187	.054	
Destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları	.542	.126	
Destinasyondaki ticaret ve meslek odaları	.234	.245	
Destinasyondaki diğer ticari işletmeler	.356	.005	

Tabloda yer alan sonuçlara göre, “destinasyondaki çekicilikler” ($\beta= .145$; $p=.000<0.05$), “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutunun ($\beta= .125$; $p=.032<0.05$) ve “destinasyondaki diğer ticari işletmeler” alt boyutunun ($\beta= .356$; $p=.005<0.05$) “destinasyon farkındalığı” alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. “Destinasyonun ulaşılabilirliği”, “destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler”, “destinasyondaki yerel halk”, “destinasyondaki yerel yönetim”, “destinasyondaki sektörel sivil toplum

kuruluşları” ve “destinasyondaki ticaret ve meslek odaları” alt boyutlarının ise “destinasyon farkındalığı” üzerinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etkileri yoktur ($p>0.05$).

Tablo 62: Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumunun “Destinasyon İmajı” Üzerindeki Etkisi

Bağımlı Değişken: Destinasyon İmajı	Beta (β)	Sig. (p)	R ²
Destinasyondaki çekicilikler	.331	.012	.557
Destinasyonun ulaşılabilirliği	.261	.105	
Destinasyondaki turizm işletmeleri	.281	.034	
Destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler	.301	.988	
Destinasyondaki yerel halk	.117	.065	
Destinasyondaki yerel yönetim	.095	.200	
Destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları	.278	.124	
Destinasyondaki ticaret ve meslek odaları	.323	.094	
Destinasyondaki diğer ticari işletmeler	.543	.085	

Tabloda yer alan sonuçlara göre, “destinasyondaki çekicilikler” ($\beta= .331$; $p=.012<0.05$) ve “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutunun ($\beta= .281$; $p=.034<0.05$) “destinasyon imajı” alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. “Destinasyonun ulaşılabilirliği”, “destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler”, “destinasyondaki yerel halk”, “destinasyondaki yerel yönetim”, “destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları”, “destinasyondaki ticaret ve meslek odaları” ve “destinasyondaki diğer ticari işletmeler” alt boyutlarının ise “destinasyon imajı” üzerinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etkileri bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 63: Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumunun “Algılanan Kalite” Üzerindeki Etkisi

Bağımlı Değişken: Algılanan Kalite	Beta (β)	Sig. (p)	R ²
Destinasyondaki çekicilikler	.113	.000	.489
Destinasyonun ulaşılabilirliği	.070	.501	
Destinasyondaki turizm işletmeleri	.163	.035	
Destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler	.192	.427	
Destinasyondaki yerel halk	.056	.374	
Destinasyondaki yerel yönetim	.045	.589	
Destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları	.648	.105	
Destinasyondaki ticaret ve meslek odaları	.353	.230	
Destinasyondaki diğer ticari işletmeler	.154	.501	

Tabloda yer alan sonuçlara göre, “destinasyondaki çekicilikler” ($\beta= .113$; $p=.000<0.05$) ve “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutunun ($\beta= .163$; $p=.035<0.05$) “algılanan kalite” alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. “Destinasyonun ulaşılabilirliği”, “destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler”, “destinasyondaki yerel halk”, “destinasyondaki yerel yönetim”, “destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları”, “destinasyondaki ticaret ve meslek odaları” ve “destinasyondaki diğer ticari işletmeler” alt boyutlarının ise “algılanan kalite” üzerinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etkileri bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 64: Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumunun “Destinasyon Sadakati” Üzerindeki Etkisi

Bağımlı Değişken: Destinasyon Sadakati	Beta (β)	Sig. (<i>p</i>)	R ²
Destinasyondaki çekicilikler	.213	.000	.632
Destinasyonun ulaşılabilirliği	.234	.070	
Destinasyondaki turizm işletmeleri	.131	.008	
Destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler	.106	.323	
Destinasyondaki yerel halk	.155	.067	
Destinasyondaki yerel yönetim	.100	.333	
Destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları	.654	.081	
Destinasyondaki ticaret ve meslek odaları	.213	.103	
Destinasyondaki diğer ticari işletmeler	.343	.204	

Tabloda yer alan sonuçlara göre, “destinasyondaki çekicilikler” ($\beta = .231$; $p = .000 < 0.05$) ve “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutunun ($\beta = .131$; $p = .008 < 0.05$) “destinasyon sadakati” alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. “Destinasyonun ulaşılabilirliği”, “destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler”, “destinasyondaki yerel halk”, “destinasyondaki yerel yönetim”, “destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları”, “destinasyondaki ticaret ve meslek odaları” ve “destinasyondaki diğer ticari işletmeler” alt boyutlarının ise “destinasyon sadakati” üzerinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etkileri bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

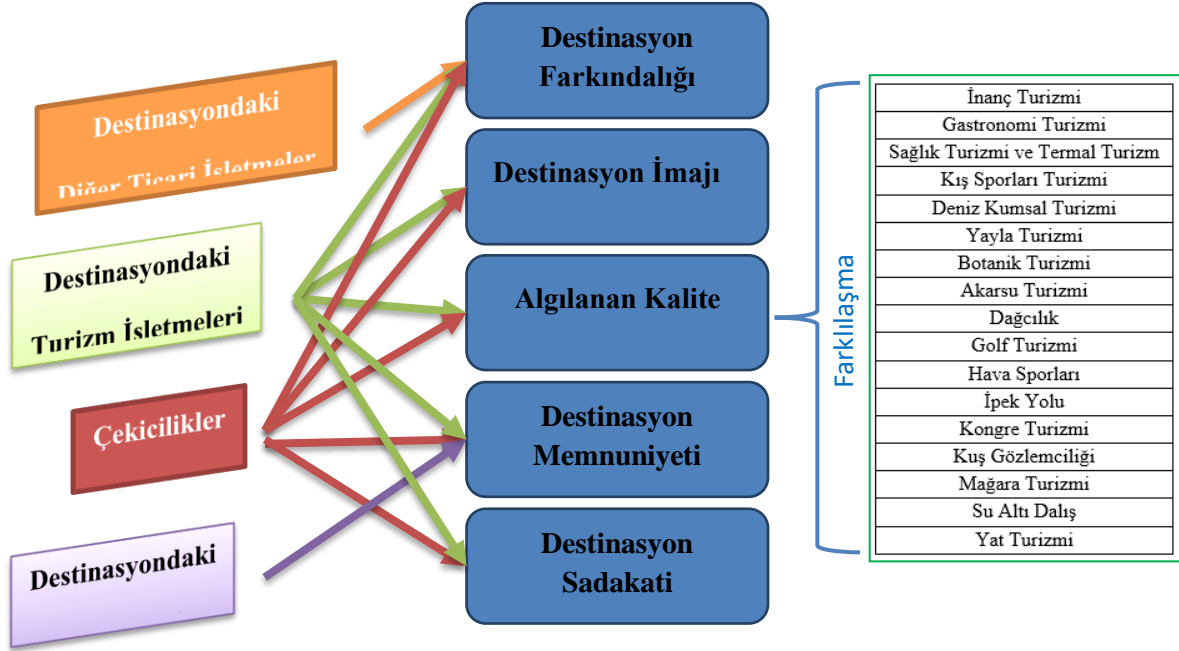
Tablo 65: Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumunun “Destinasyon Memnuniyeti” Üzerindeki Etkisi

Bağımlı Değişken: Destinasyon Memnuniyeti	Beta (β)	Sig. (<i>p</i>)	R ²
Destinasyondaki çekicilikler	.134	.000	.620
Destinasyonun ulaşılabilirliği	.284	.143	
Destinasyondaki turizm işletmeleri	.339	.000	
Destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler	.070	.256	
Destinasyondaki yerel halk	.336	.091	
Destinasyondaki yerel yönetim	.148	.013	
Destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları	.245	.130	
Destinasyondaki ticaret ve meslek odaları	.647	.096	
Destinasyondaki diğer ticari işletmeler	.573	.084	

Tabloda yer alan sonuçlara göre, “destinasyondaki çekicilikler” ($\beta = .134$; $p = .000 < 0.05$), “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutunun ($\beta = .339$; $p = .000 < 0.05$) ve “destinasyondaki yerel yönetim” alt boyutunun ($\beta = .148$; $p = .013 < 0.05$) “destinasyon memnuniyeti” alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. “Destinasyonun ulaşılabilirliği”, “destinasyondaki rekreasyonel faaliyetler”, “destinasyondaki yerel halk”, “destinasyondaki sektörel sivil toplum kuruluşları”, “destinasyondaki ticaret ve meslek odaları” ve “destinasyondaki diğer ticari işletmeler” alt boyutlarının ise “destinasyon memnuniyeti” üzerinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etkileri yoktur ($p > 0.05$).

Tablo 66: Hipotez Test Sonuçları

Hipotez	Test Sonucu	Yorum
H ₁	Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon farkındalığı üzerinde pozitif bir etkisi vardır.	Kısmen Edilir Kabul
H ₂	Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon imajı üzerinde pozitif bir etkisi vardır.	Kısmen Edilir Kabul
H ₃	Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun algılanan kalite üzerinde pozitif bir etkisi vardır.	Kısmen Edilir Kabul
H ₄	Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon memnuniyeti üzerinde pozitif bir etkisi vardır.	Kısmen Edilir Kabul
H ₅	Destinasyondaki turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumunun destinasyon sadakati üzerinde pozitif bir etkisi vardır.	Kısmen Edilir Kabul
H ₆	Destinasyon farkındalığı turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul Edilir
H ₇	Destinasyon imajı turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul Edilir
H ₈	Algılanan kalite turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul Edilir
H ₉	Destinasyon sadakati turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul Edilir
H ₁₀	Destinasyon memnuniyeti turizm türlerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul Edilir

Şekil 2: Sonuçlara Göre Uyarlanmış Yeni Model

Sonuç

Araştırmanın temel amacı turizm türlerinin turistik şehir markalaşması üzerindeki rolünü tespit etmek olarak belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında incelenmek üzere 17 farklı turizm türüne ait turistik şehir seçilmiş ve anket yöntemi ile veriler tüketicilerden toplanmıştır. Aynı soru formu seçilen 17 farklı şehir için de uygulanmıştır. Anket üç bölüm şeklinde oluşturulmuştur.

Anketin ilk bölümünün oluşturulmasında Davras (2019) tarafından “Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Modellemesi: Isparta Destinasyonu Örneği” çalışmasında uygulanan ölçek kullanılmıştır. Anketin ikinci bölümünde ise Kocaman (2012) tarafından Delfi yöntemi ile oluşturulmuş Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu soru formu kullanılmıştır. Anketin son bölümünde ise katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 4 soru belirlenmiştir (Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum ve Çalışma Durumu). Bu çalışma kapsamında elde edilen demografik bilgiler sadece katılımcılar hakkında genel bilgi verme amaçlı kullanılmıştır. Anket İstanbul ilinde gerçekleştirilmiş olup her şehir için o şehirde daha önce tatil yapmış 150 kişi ile anket yapılmıştır. Sonuçlar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve hangi turizm türünün tüketiciler gözünde daha fazla marka değeri yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda araştırmanın analiz kısmında ilk olarak her şehirde yapılmış olan anketler için Cronbach Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bunu takiben ankette kullanılan ölçeklerin alt boyutlarını ortaya koymak üzere yine her il için faktör analizi yapılmıştır. Güvenilirlik ve faktör analizlerini takiben her il için betimsel analizler yapılmıştır. Bu aşamada mean median analizi yapılmış olup amaç o şehirler için ankete verilen cevapları özetle ortaya koymaktır. Bu analizden sonra ilk olarak farklılaşma analizi yapılmış olup “Destinasyon Farkındalığı, Destinasyon İmajı, Algılanan Kalite, Destinasyon Sadakati ve Destinasyon Memnuniyeti” anlamında turizm türlerinin (İnanç Turizmi, Gastronomi Turizmi, Sağlık Turizmi ve Termal Turizm, Kış Sporları Turizmi, Deniz Kumsal Turizmi, Yayla Turizmi, Botanik Turizmi, Akarsu Turizmi, Dağcılık, Golf Turizmi, Hava Sporları, İpek Yolu, Kongre Turizmi, Kuş Gözlemciliği, Mağara Turizmi, Su Altı Dalış, Yat Turizmi) farklılaşım farklılaşmadığı inceleme altına alınmıştır.

Farklılaşma analizini takiben regresyon analizi yapılarak “Turistik Kaynak ve Faaliyetlerin Mevcut Durumu” alt boyutlarının (Çekicilikler, Ulaşılabilirlik, Turizm İşletmeleri, Rekreatif Faaliyetler, Yerel Halk, Yerel Yönetim, Sektörel Sivil Toplum Kuruluşları, Ticaret ve Meslek Odaları, Diğer Ticari İşletmeler) “Destinasyon Farkındalığı, Destinasyon İmajı, Algılanan Kalite, Destinasyon Sadakati ve Destinasyon Memnuniyeti” alt boyutları üzerinde etkisi incelenmiştir. Sonuçların analizinde SPSS programından yararlanılmıştır.

Sonuçlar göstermiştir ki turizm marka değeri turizm çeşitlerine göre farklılaşmaktadır. Buna göre, gastronomi, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde; yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon memnuniyeti daha yüksektir. Yine, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde; yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon sadakati daha yüksektir. Bir başka bulgu göstermiştir ki gastronomi, kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde; yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyonun algılanan kalitesi daha yüksektir. Benzer bir şekilde kış sporları, deniz kumsal, kongre, golf ve yat turizmlerinde; yayla, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon imajı; kış sporları, deniz kumsal, golf, yat ve kongre turizmlerinde; yayla, akarsu, dağcılık, ipek yolu, kuş gözlemciliği ve mağara turizmine göre destinasyon farkındalığı daha yüksektir.

Turistik kaynak ve faaliyetlerin mevcut durumu alt boyutlarının destinasyon marka değeri alt boyutlarına etkilerini ortaya koymak için yapılan regresyon analizleri sonuçları göstermiştir ki “destinasyondaki çekicilikler” ve “destinasyondaki turizm işletmeleri” alt boyutlarının destinasyon marka değeri ölçeği alt boyutlarının tamamına pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı etkisi bulunmaktadır. Bunun yanında destinasyonda bulunan diğer ticari işletmeler marka farkındalığını pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı; destinasyondaki yerel yönetimlerin ise

destinasyon memnuniyeti üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar literatür ile de tutarlı olarak bulunmuştur. Örneğin literatürde bir bölgenin turistik destinasyon olabilmesi ve turizm açısından gelişebilmesi için çekicilikler başta olmak üzere, imaj, ulaşım, konaklama, yeme-içme, park, müze, öğrenme yeri ve benzeri eğlence-dinlenme imkânlarının varlığı gibi bir takım ürün ve hizmetlerin karışımı şeklinde bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir (İlban, 2007: 6-7) önermesi ileri sürülmüştür. Gerçekten de bu araştırma sonuçları göstermiştir ki özellikle çekicilikler ve otel, hotel, alışveriş merkezi ve benzeri gibi çeşitli turizm işletmelerinin varlığı destinasyon marka değerini derinden etkilemektedir. Ancak bu noktada belirtilmelidir ki güzel bir iklim ve doğal güzellikler destinasyon için önemli değerler olsa da bir destinasyon kültürü ve tarihi de bölge için çekicilik sağlayabilmektedir. Bu anlamda özellikle destinasyon farkındalığını arttırmak için çabalar gerekmektedir. Bu noktada bu araştırma kapsamında ortaya çıkan bir diğer sonuç olan destinasyondaki diğer turizm işletmelerinin varlığının destinasyon farkındalığı üzerindeki etkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada verilebilecek en önemli örnek peri bacalarında yapılan balon turları olacaktır. Balon turlar ilgi çeken bir aktivite olduğu için sadece kendi tanıtımını yapmamakta, bölgenin tanıtımına ve bilinirliğinin artmasına yardımcı olmaktadır. Bu noktadan hareketle özellikle yerel yönetimlere ve destinasyonlarda bulunan turizm paydaşlarına önemli görevler düşmektedir. Destinasyonlarda turizmi geliştirmek için düzenli toplantılar yapılmalı ve bölgenin farkındalığını arttıracak alternatif turizm değerleri yaratılmalıdır. Böylece turistler bölgeye sadece kültür, tarih, iklim, deniz kum ve benzeri sebeplerden gelmeyecek, ayrıca destinasyonda bulunan alternatif turizm değerleri için de gelebilecektir. Örneğin; Amerika'daki Las Vegas, bize eğlenceyi ve kumarı anımsatan bir markadır. Benzer şekilde Paris yakınlarındaki "Euro Disney", Danimarka'daki "Legoland", Almanya'daki "Moviepark" eğlence anlamında markalaşma iddiasındaki yerlerdendir. Dünyadaki bazı şehirler de spor kulüpleriyle dikkatleri çekmektedir. Manchester United, Barcelona, Real Madrid, Roma ve Milan gibi markalar bunlardan bazılarıdır (İlgüner ve Asplund, 2011: 256-257).

Bu değerler aynı zamanda destinasyonun tanıtımına ve bilinirliğinin artmasına yardımcı olacaktır. Bu noktada değinildiği üzere özellikle yerel yönetimlerin destinasyon marka değeri üzerindeki etkisi tartışılmazdır. Bu araştırma kapsamında elde edilen önemli sonuçlardan biri de yerel yönetimlerin destinasyon memnuniyeti üzerindeki etkisine ilişkin olmuştur. Buna göre yerel yönetimler destinasyon memnuniyeti üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.

Gerçekten de bakıldığında destinasyon ziyaretçilerinin destinasyonda geçirdikleri zaman içinde o destinasyondan beklediklerinin tamamen karşılanması noktasında yerel yönetimlere oldukça fazla görev düşmektedir. Bu anlamda yerel yönetimlerin alt ve üst yapı eksikliklerinin giderilmesi, destinasyondaki temizlik, huzur ve nizamın sağlanması, ulaşımın rahatlatılması ve turizm için gerekli olan tesislerin sağlanması noktasında etkin bir şekilde çalışıyor olması gerekmektedir. Başarıyla markalaşmış şehirlerde belediye ve şehir sakinleri arasında sağlam bir iletişim ve iş birliği söz konusudur (İlgüner ve Asplund, 2011: 256-257).

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi sırasında çeşitli kısıtlılıklar da ortaya çıkmıştır. Araştırmadaki en önemli kısıtlılık seçilen şehirlerin karşılaştırılması için tespit edilen örnekleme ilişkindir. Araştırmanın hızlı ve etkin bir şekilde yapılabilmesi için kolayca örnekleme yöntemi kullanılmış ve araştırma İstanbul ilinde araştırmacıya en yakın lokasyonlarda her şehir için toplam 150 kişi ile yapılmıştır. Araştırmanın seçilen şehirlerde ayrı ayrı yapılması

ve o sırada turistik amaçlı destinasyonda bulunan bireylerle yapılması daha doğru sonuçlara ulaşmak adına izlenebilecek bir diğer yöntemdir.

Bu araştırma sonuçlarından yola çıkarak gelecekte yapılması planlanan çalışmalara öneriler sunulabilecektir. Bu anlamda bir sonraki araştırmanın bölge özelinde yapılması, devletin destinasyon markalaşması üzerindeki etkisi ve tüketicilerin destinasyon tercihlerini etkileyen faktörlerin araştırılması gibi konular gelecekte araştırmacılar tarafından üzerinde durulabilecek konulardandır.

Kaynakça

- Akturan, U. ve Oğuztimur, S. (2016). Kent Markalaşması Kavramının İçeriği ve Gelişimi: Farklı Disiplinler Farklı Yaklaşımlar. *Planlama*, 117-129.
- Boo, S., Busser, J. ve Baloğlu, S. (2009). A Model of Customer-Based Brand Equity and Its Application to Multiple Destinations. *Tourism Management*, 30, 219- 231.
- Davras, Ö. (2019). Tüketici Temelli Destinasyon Marka Değeri Modellemesi: Isparta Destinasyonu Örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/Journal of Travel and Hospitality Management*, 16(3), 515-532.
- Emekli, G. (2013). Öğrenen Turizm Bölgeleri Yaklaşımı ve Kent Turizmi-Öğrenen Turizm Bölgeleri, (Kentler ve Kent Turizmine Kuramsal Yaklaşım, 3.Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, (s. 381-392). Antalya.
- İlban, M. O. (2007). Destinasyon Pazarlamasında Marka İmajı ve Seyahat Acentelerinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı.
- İlgüner, M., ve Asplund, C. (2011). *Marka Şehir*. İstanbul: Markating Yayınları.
- Kocaman, S. ve Güngör, İ. (2012). Destinasyonlarda Müşteri Temelli Marka Değerinin Ölçülmesi ve Marka Değeri Boyutlarının Genel Marka Değeri Üzerindeki Etkileri: Alanya Destinasyonu Örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3), 143-161.
- Martin, H.S., Herrero, A. ve Salmones, M.M.G. (2018). An Interagative Model of Destination Brand Equity and Tourist Satisfaction. *Current Issues in Tourism*, 22(16), 1-22.
- Özcan, C. C. (2016). Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Bir Analizi. İstanbul: Paradigma Akademi.
- Özdemir, Ş. ve Karaca, Y. (2009). Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi, *İ.İ.B.F. Dergisi (C.XI, S II, 2009)*, 11(2), 113-134.
- Yağmur, Y. ve Kolukısa, C. (2016). Fransız Turistlerin Destinasyon Marka Değeri Deneyimleri: Kemer Yöresi Uygulaması. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(16), 80-98.
- Yang, Y., Liu, X. ve Li, J. (2015). How Customer Experience Affects the Customer Based Brand Equity for Tourism Destinations. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(1), 97-113.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)
2022, Cilt 8, Sayı 12

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ ÇEKEN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS STUDENTS WITH SPECIAL LEARNING DIFFICULTIES

Hasan EKİNCİ¹

Mahmut ÇAVDAR²

Şevin EKİNCİ³

Hatice REŞİTOĞLU ÇAVDAR⁴

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilkokul öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirleyebilmektir. Araştırma 130 ilkokul öğretmenin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplamada araç olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşü de alınarak sınıf öğretmenlerinin demografik bilgilerini edinmeye yönelik kapalı uçlu sorulardan oluşan “Öğretmen Bilgi Formu” ve “Anket Formu” ile açık uçlu sorulardan oluşan “Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf mevcutlarının, öğretmen yeterliliğinin, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi sürecindeki tüm ilgililerin desteğinin ve bu eğitimin normal ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yararının, sınıf öğretmenin iş yükünü hafiflettiği ve motivasyonunu arttırdığı aynı zamanda tutumunu olumlu olarak etkilediği saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin yetersizlik türleri sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik tutumlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, konu hakkında bilgi sahibi olan ilkokul öğretmenlerinin, bilgisi olmayanlara göre, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere karşı tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi için uygun eğitim ortamları yaratmak ve sınıf öğretmenlerine bu süreçte yalnız olmadıklarını düşündürecek destek hizmetleri sağlamak uygulamadaki başarıyı arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: ilkokul öğretmenleri, özel öğrenme güçlüğü, tutumlar

Abstract

The aim of this research is to determine the attitudes of primary school teachers towards students with special learning difficulties and the factors that influencing these attitudes. The research was conducted with the participation of 130 primary school teachers. Interview technique which is one of the qualitative research methods, was used in the research. In data collection, the "Teacher Information Form" and "Questionnaire Form" were used which consists of closed-ended questions to obtain demographic information of classroom teachers, prepared by the researchers and taking expert opinion, and the "Interview Form" consisting of open-ended questions were used. As a result of the research, it was determined that the classroom size, teacher proficiency, the support of all concerned in the education process of students with special learning difficulties and the benefit of this education for normal and special learning difficulties students alleviated the workload of the

¹ ekincihsn.21@gmail.com

² mahmutcavdar21@gmail.com, 0000-0002-4108-543X

³ svnekinici21@gmail.com

⁴ haticecavdar21@gmail.com, 0000-0002-0885-3994

classroom teacher and increased his motivation, at the same time positively affected his attitude. According to the research findings, the types of difficulty of the students negatively affect the attitudes of the classroom teachers towards the education of students with special learning difficulties. In addition, it has been determined that primary school teachers who have knowledge about the subject have more positive attitudes towards students with special learning difficulties than those who do not. Creating suitable educational environments for the education of students with special learning difficulties and providing support services to classroom teachers that will make them think that they are not alone in this process will increase the success in practice.

Key Words: Primary school teachers, special learning difficulty, attitudes

1. Giriş

Öğrenme, hayat boyunca süren, kişinin gelişim seviyesine ve bireysel özelliklerine göre değişen ve gerçekleşen geniş ve karmaşık süreçler bütünüdür. (Korkmazlar, 1999). Yaşadığımız dönemde insanlar farklı öğrenme aşamalarından geçmektedir (Altun ve Uzuner, 2016). Öğrenme herkese ve her kesime göre farklılık gösterir; bazı bireyler daha kolay ve hızlı öğrenirken bazıları ise daha zor ve yavaş öğrenmektedir (Altun ve Gülben, 2009). Öğrenmeyi değişik şekilde etkileyen çok çeşitli etkenler bulunmaktadır. Bunlar öğrenen, öğrenme stratejileri, öğrenme malzemesi, öğrenme ortamıyla ilgili etkenler olup, öğrenmeyi kolaylaştırır ya da zorlaştırır. Bu belirtilen etkenlere ilişkili bir sorunu olmayan her çocuğun, okul hayatında başarılı olacağı düşünülmektedir. Ancak gözle görülür bir sorunu olmadığı hâlde akademik başarısızlık yaşayan çok sayıda çocuk vardır (Altuntaş, 2010; Bacanlı, 2004). Bu çocukların; zihinsel, görsel, işitsel, duygusal ve sosyal yönlerden herhangi bir problemi olmadığı hâlde; söz konusu çocuklar okuma, yazma, konuşma, işitme, görme ve aritmetik alanlarının birinde veya tümünde güçlükler yaşayabilmektedirler (Şenel, 1998).

Öğrenme süreci yavaş bireyler incelendiğinde karşımıza “özel öğrenme güçlüğü” kavramı çıkmaktadır (Özen, 2011). Özel öğrenme güçlüğüne ne anlama geldiği ile ilgili araştırma ve tartışmaların 1930’lu yıllarda başladığı ve ortak bir noktada buluşmamakla birlikte bu kavramın “öğrenme bozukluğu”, “öğrenme güçlüğü” ve “öğrenme yetersizliği” gibi kavramlarla isimlendirildiği görülmektedir (Pesova, Sivevska ve Runcevac, 2014; Akt., Aral ve Gürsoy, 2009). Öğrenme güçlüğü kavramı ilk olarak Kirk (1963) tarafından kullanılmıştır. Kirk (1963) özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocukları gözleyerek normal ya da normalin üstünde zeka sahibi olmalarına rağmen, bu zekalarına oranla düşünme, anlama, okuma-yazma ve matematik becerilerinde düşük başarı gösterdiklerini belirlemiştir.

Özel eğitimde görme engelliler, işitme engelliler, zihinsel engelliler, bedensel engelliler, dil ve konuşma bozukluğu olanlar, üstün yetenekliler ve üstün zekâlılar, sürekli hastalığı olanlar, uyumsuz problemi yaşayanlar gibi bireyler özel gereksinime işaret eden bir sınıflandırma yapılmaktadır. Daha önce sınıflandırılmış bu gruplara eklenen bir başka grup ise özel öğrenme güçlüğüdür (Dikici-Sığırtmaç ve Deretarla-Gül, 2010) ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin son yıllarda çok sayıda arttığı belirtilmektedir (Melekoğlu, Çakıroğlu ve Malmgren, 2009). Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) özel eğitim hizmetlerinden faydalanan 5.7 milyon öğrencinin %42’sini özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler oluşturmaktadır (Cortiella ve Horowitz, 2014). Türkiye’de ise 2013-2014 öğretim yılı Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) verileri incelendiğinde 7429 özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenci olduğu ve bu öğrencilerin kaynaştırma eğitim alan bütün öğrenciler arasındaki oranının %4,3 olduğu belirtilmektedir (MEB, 2014).

Özel öğrenme güçlüğü, “okuma, yazma, dinleme, konuşma harfleme, düşünme ya da matematiksel becerileri gerçekleştirilmede ortaya çıkarak sözlü ya da yazılı dili kullanma veya anlamayı içeren psikolojik süreçlerin birinde ya da birkaç alanda meydana gelen bozukluk” olarak görülür. (Akçin, 2009). Öğrenme Güçlüğü’nün; yazılı anlatım bozukluğu (disgrafi), okuma bozukluğu (disleksi), matematik bozukluğu (diskalkuli) gibi tipleri bulunmaktadır. (Balcı, 2015; Lerner, 1989; IDEA, 2004) Özel öğrenme güçlüğü zekâ ile alakası olmadığı gibi bunu yaşayan bireylerin de davranışsal ya da zihinsel bir probleme sahip olduğu anlamına gelmez (MEGEP, 2007). Daha değişik şekilde ifade edersek özel öğrenme güçlüğü çeken bireylerin bu problemlerinin altında zihinsel yetersizlikten çok, zihni kullanmadaki yetersizlikleri olarak ifade edilebilir. (Deniz, Yorgancı ve Özyeşil, 2009; MEGEP, 2007). Özel öğrenme güçlüğü bireylerde akademik başarıda yaşanan sorunlar ile kendisini belli eder ve bu çocukların bilişsel yetilerindeki dağılım inişli çıkışlıdır (Korkmaz, 2000).

Öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler de günümüz eğitim sistemi içinde çoğu kez ‘kalın kafalı’ ve “düşük başarılı”, “yavaş öğrenen”, “olumsuz yaklaşılan”, “öğretilmesi zor”, “riskli” ve “öğrenme özürsüz” gibi dışlayıcı isimlerle anılan (Westwood, 2004: 118) bireyler olmuşlardır. Bununla birlikte, öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için geçmişten günümüze kadar zihin engelli (mentally handicapped), zihni işlemeyen (feeble-minded), normal altı (subnormal), zihin engelli bireyler (people with mental handicap), geri (backward), öğrenme güçlüğü olan bireyler (people with learning difficulties) ve öğrenme güçlükleri (learning disabilities) gibi birçok kavramın da kullanıldığı görülmektedir (Thomas ve Woods, 2003).

Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin derslerde yaşadıkları problemleri bir dersle sınırlı olabileceği gibi birkaç ders hatta tüm derslerle de ilişkili olabilir. Birçok nedenden dolayı bu öğrenciler kolay öğrenememektedirler. Bu tür öğrenme güçlüğü gösteren öğrencilerin sayısı ülkelere, illere ve okullara göre değişiklik göstermektedir. Ancak bu oran çeşitli yerlere ve nedenlere göre değişmekle beraber okul ortamının %12-%30 arasındadır. Bu öğrenciler genellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük, entelektüel olmayan ve çoğu dezavantajlı altyapıları olan kesimlerden gelmektedir (Westwood, 2004). Bununla ilgili olarak ülkemizdeki yapılan araştırmalar okul çağındaki çocukların yaklaşık olarak %10-20’si arası öğrenme güçlüğü yaşadığı ve neredeyse her 10 çocuktan birinde de öğrenme bozukluğu olduğunu göstermektedir (MEB, 2007 : 10).

Belirgin bir problemi olmamasına rağmen bu çocuklar, gerek okul içinde gerekse okul dışındaki toplumsal yaşantılarında çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar (Saenz, Fuchs ve Fuchs, 2005). Depresyon ve kaygı (Yorgancı, 2006), motor beceriler (Doğan, 2012) dil bozuklukları (Özat, 2010) gibi bu sorunlar öğrencilerin akademik başarılarının düşmesine ve onların aileleri ve akranları tarafından ‘yanlış’ değerlendirilmelerine yol açabilmektedirler. Yaşadığı zorluklara bağlı olarak kaygı ve depresyon yaşayan okul çağındaki bu çocukların sınıf-içi ve dışı etkinliklerde akranları ile olan ilişkileri zayıflayabilmekte ve akademik performansları giderek düşmektedir (Deniz, Yorgancı ve Özyeşil, 2009).

Nedenlerinin ne olduğu ile ilgili bir değerlendirme yapıldığında, öğrenme güçlükleri uygun olmayan veya yetersiz eğitim, uygun olmayan ders konuları ve müfredatı, uygun olmayan sınıf ortamları, sosyal ve ekonomik dezavantajlar, devamsızlık yapma, ikinci bir dil ile öğrenme,

duygusal ve davranışsal sorunlar, duyu bozukluğu ve bilgi işleme bozuklukları gibi birçok etmeden bir veya birden fazlasının bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkabilmektedir (Westwood, 2004: 119). Bu sebeplerin tespitinden önce, öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin yaşantısının teşhis edilmesi oldukça önemli ve işlevseldir.

Öğrenme güçlüğü'nün sorun halinden yada öğrencilerin bu durumun yarattığı kaygı ve depresyon durumundan çıkarılabilmesi için erken tanı çok önemlidir. Öğrenme güçlüğüne erken yaşta tespit edilmesinde öğretmenlerin, anne ve babanın, doktorların önemi büyüktür. Ancak yapılan birçok araştırmada ailelerin, öğretmenlerin ve çocuk doktorlarının öğrenme güçlüğü konusunda yeterli bilgi düzeyinde olmadığı görülmektedir. Çoğunlukla çocukların öğrenme yetersizlikleri ve yaşadıkları diğer sorunlar ilk olarak okulda öğretmen tarafından gözlemlenir ve tespit edilir. Ancak öğretmenler öğrenme güçlükleri ve yetersizlikleri konusunda yeterli eğitim almadıkları için, derslerle ilgili sorun yaşayan her çocuğa öğrenme güçlüğü tanısı koyabilirler. Bu durum çocuğun etiketlenmesine neden olur. Çocuk duygusal etkenlerin de etkisiyle bir müddet sonra etiketinin gereğini yapacaktır. Bu olayın bir diğer boyutu velilerle olan kısmıdır. Veliler çocuklarındaki öğrenme güçlüğü'nü kendilerinin kusuruymuş gibi algılamaz bunu kabullenmezler. Bu durumda anne-baba ve öğretmen arasında çatışmalar çıkabilir. Böylesi bir durumda arada kalan çocuk olur bu durum çocuğun öğrenme güçlüğü'nün iyileştirilmesi yapılması gerekenlerin askıda kalmasına neden olur(Selçuk,2002).

Ülkemizde öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar genellikle Rehberlik Araştırma Merkezlerine gönderilerek kaynaştırma raporu alınmaktadır. Öğrenme güçlüğü hakkında yeterli bilgiye sahip olunmamasından dolayı bu öğrenciler zihinsel engelli olarak algılanmaktadır. Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerle ilgili nasıl bir yol yöntem izlemesi gerektiğini ve ne yapacağını bilmeyen eğitimciler onları okulda kendi sınıflarında istememekte ve aynı zamanda bu öğrenciler arkadaşları tarafından da dışlanmaktadır. Öğrenme güçlüğü çeken çocukların okulu bırakma oranı %40 olarak bilinmektedir (APA, 1998).

Sınıf öğretmenleri, okullarda özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri belirleme ve onlarla ilgili süreci genellikle başlatan kişilerdir. Özel öğrenme güçlüğü genel olarak harflerin yerini karıştırma, 'b' ve 'd' gibi harfleri öğrenmekte zorluk çekme gibi şekillerde kendini gösterdiği için; ilkokulda öğrencileri sınıf öğretmenlerin bunu tespit etmesi daha kolay olmaktadır. Bu sebeple sınıf öğretmenlerinin bu öğrencileri tespit etme, onları yönlendirme ve bu öğrencilere dönük uygun bir eğitim ortamı sağlama gibi birçok sorumlulukları vardır. (Kuruyer ve Çakıroğlu, 2017). Sınıf öğretmenleri öğrencinin akademik başarısı ile davranışlarına dikkat etmeli, güçlü olan ve güçlendirilmesi gereken özelliklerini belirlemeli ona göre bir plan hazırlamalıdır.

Öğretmenin bütün özverisi, çalışması ve dikkatine rağmen öğrencinin performansında olumlu bir değişiklik olmadığı takdirde, öğrencinin detaylı bir araştırma için gerekli kişi ve kurumlara yönlendirilmesi sağlanmalıdır (Yiğiter, 2005; Kuruyer ve Çakıroğlu, 2017). Ancak bu güçlükleri değerlendirmede sınıf öğretmenlerinin hem bilgi eksikliklerinin hem de bu değerlendirmeyi zorlaştıracak birçok etkenin olduğu söylenebilir (Kuruyer ve Çakıroğlu, 2017). Burada öğretmenler açısından en önemli nokta, güçlüğün temel sebebinin özel öğrenme

güçlüğü tanısının net bir şekilde konulması açısından önemlidir. Bu sorunun cevaplanabilmesi ancak öğrencilerin gerekli tıbbi kontrollerinin yapılmış olmasına bağlıdır. Ancak bu şekilde öğrencinin akademik başarısızlığının başkaca bir engelden kaynaklı olmadığı netleşmiş olacaktır. Özel öğrenme güçlüğü ülkemizde resmi olarak özel eğitim kategorilerinden biri olmasına rağmen özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin bu güçlüklerinin tanılanması ve bu öğrencilere gerek duydukları destek eğitimin sağlanması sürecinde sorunlar yaşandığı bilinmektedir (Güzel ve Özmen, 2008).

Bu nedenle, sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumları ve bu tutumları olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörlerin neler olduğunun tespiti önem taşımaktadır. Literatür taramalarında özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik çeşitli araştırmalar yapılmış, ancak bu çocuklara yönelik öğretmenlerin tutumları ve bu tutumları etkileyen faktörlere dair herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik öğretmen tutumları ve bu tutumları etkileyen faktörleri ortaya çıkarmayı hedefleyen bu çalışmanın öğretmenlere, öğrencilere, velilere ve araştırmacılara özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin eğitim sürecine sağlayacağı faydalarla birlikte ayrıca araştırmacının özel öğrenme güçlüğü literatürüne de önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı ilkökul öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumları ve bu tutumlarını etkileyen faktörlerin neler olabileceğini ortaya çıkarmaktır.

2. Yöntem

Bu araştırmanın ilk aşamasında nicel veri toplama yöntem ve tekniklerinden sınıflama ve likert ölçekleri kullanılmıştır. Nesnelere arasındaki farklılık ve benzerliklerin basit bir biçimde saptanması işlemi sınıflamadır. Sınıflama ölçeklerinde ölçülen özellikleri bakımından eşya, olay ve insanların adlandırılması söz konusudur. Cinsiyetlere göre kadın-erkek, medeni durumlarına göre evli bekar, cisimlerin sıcaklıklarına göre sıcak, soğuk, ılık, kategorilerine ayrılması işlemi sınıflamadır. Bu ölçekler kullanılarak bir sınıfa giren bireylerin ait oldukları sınıfı belirtmek için sembol ya da sayılar kullanılır. Bu ölçeklerde nesnelere verilen sayıların işlevi, sınıf, tip ya da tür belirtmek olduğundan bu sayılarla matematiksel işlem yapılmaz, ancak o sınıfa giren birimlerin sayıları (frekansları), yüzdeleri ve modları belirlenebilir (Atılğan, 2006). Likert ölçeği bireylerin bir konudaki davranış puanlarını belirlemeyi sağlayan bir ölçektir. k sayıda sorunun her biri için farklı sayıda seçenekler belirlenir. Seçenekler sıralı biçimde ardışık olarak dizilirler. Seçenekler dengeli (-2, -1, 0, +1, +2) biçiminde ya da sıralı sayısal değerlerle puanlandırılır (1, 2, 3, 4, 5). Likert tipi bir ölçekten alınan puan kapsamındaki maddelere gösterilen tepkilere verilen ağırlıkların toplamından oluşur. Yani tüm sorulara verilen cevaplar bir araya getirilerek toplanır. Elde edilen toplam puan bireyin konu hakkındaki davranış, bilgi, tutum puanıdır. Her birey puanına göre toplam ölçek üzerinde bir yerde yer alarak bireyin konu ile ilgili davranış pozisyonu belirlenir (Kırcaali-İftar, 1999, s.19).

Bu çalışmada nitel veri toplama yöntem ve araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniğine göre biraz daha esnek olan bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırlar (Smith, 2003). Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik alt sorular sorarak görüşmenin

akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açarak ve detaylandırmasını sağlayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşmede aynı zamanda araştırılan kişilerinde araştırma üzerinde kontrolleri bulunmaktadır (Yalçiner,2006). Bu amaçla özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumları tespit etmede elde edilen veriler ilgili yöntemler kullanılarak sınıf öğretmenlerinden toplanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Diyarbakır Kayapınar ilçesi ilkokullarında çalışan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarının genellediği araştırma kapsamı içerisinde yer alan ortak özelliklere sahip birimler bütününe evren (yığın, ana kütle, toplum) denir (Ural, 2011: 33). Örneklem ise altı farklı ilkokulda çalışan 130 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Bu bakımdan araştırmada kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemi kullanmadaki amaç, isteyen herkesin örnekleme dahil edilmesidir. Denek bulma işlemi belirlenen örneklem yeterliliğine ulaşıncaya kadar devam eder. Bu yöntem gerek zaman açısından gerekse ekonomik olarak büyük tasarruf sağlar (Ural, 2011: 43).

2.2.Verilerin Toplanması ve Analiz

Veri toplama aracı olarak sınıf öğretmenlerine sorulmak üzere sınıflama ölçeği ile beş likert ölçeği ile sekiz ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile de yedi soru hazırlanmış; sorulara sınıf öğretmenlerinden oluşan guruplarda tartışılarak son şekli verilmiştir. Veri toplama araçları kademeli olarak (önce sınıflama ve likert ölçeği, sonra da yarı yapılandırılmış görüşme formu) sınıf öğretmenlerine dağıtılmış görüşlerini maddeler halinde ya da açıklamalar eşliğinde ifade etmeleri istenmiştir.

Anket formunun ilk bölümünde bulunan demografik veriler ile ikinci bölümde yer alan form yüzde (%) yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırmanın İkinci bölümünde bulunan ve açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizi ile incelenmiş ve bu şekilde ham verilere ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerine sınıflama ölçeğinde; yaş, cinsiyet, öğrenim, durumu, hizmet süresi, mezun olduğu bölüm ve branş ile görev yaptığı okul, likert ölçeğinde; İlkokul öğretmenlerinin özel öğrenim güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumları olumludur, ilkokul öğretmenleri sınıflarında özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin olmasını isterler, ilkokul öğretmenleri özel öğrenim güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimlerinin akranlarıyla birlikte normal sınıflarda yapılması konusunda olumlu tutuma sahiptirler, ilkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için alışlagelmiş yöntem ve teknikler dışında farklı yöntem ve teknikler kullanmaya istekli olurlar, ilkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimleri için zaman ayırmaya istekli olurlar, ilkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için farklı araç gereç ve materyaller kullanmaya ve oluşturmaya istekli olurlar, ilkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmaya istekli olurlar, ilkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri sınıf içi etkinliklere katmaya istekli olurlar, soruları yöneltilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise; İlkokul Öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik yeterliliklerinin (hizmet içi eğitimlere katılma durumları mevzuatlar hakkındaki bilgileri ve bu öğrencilerle çalışma-çalışmama durumları) öğretmenlerin tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Okul yönetimi, okuldaki diğer öğretmenler

ve okul çalışanlarının özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik sorumluluklarını yerin getirme düzeylerinin sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Toplumun ve ailelerin ve diğer velilerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yaklaşımlarının sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin sınıf öğretmenlerine, ailelere, normal gelişim gösteren öğrencilere ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yararının öğretmenlerin tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özel gereksinim türü ile sınıf mevcutlarının öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Okulunuzda, öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları temel sorunların öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Daha önce özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler ile çalışmış-çalışmamış olmaları öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik tutumlarını nasıl etkilemektedir? soruları yöneltilmiştir. Değerlendirme çerçevesinde cevaplanan ve yeterince görüş ifade edilmeyen toplam 10'unun ayıklanmasından sonra 120 görüşme formu değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen bulgular araştırmaya katılmış olan 14 sınıf öğretmenin inceleme sunularak son şeklini almış ve yorumlanmıştır.

3.Bulgular

Bu bölümde öğretmenlere yönelik bilgi formu kapsamında bulunan sorular doğrultusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri ile, açık uçlu soruların bulunduğu görüşme formunda elde edilen veriler sunulmuştur.

3.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine ait bulgular sunularak açıklanmıştır.

Tablo 1. İlkokul Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Kişi Sayı	%
Kadın	72	60
Erkek	48	40

Tablo 1'de katılımcıların %60'nın kadın,%40'nın ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. İlkokul Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	Kişi Sayı	%
20-29	10	8,3
30-39	48	40
40-49	38	48,3
50 ve üstü	4	3,3

Tablo 2'de katılımcıların %48,3'nün 40-49 yaşları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. İlkokul Öğretmenlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları

Yaş	Kişi Sayı	%
Yüksekokul	0	-
Lisans	106	88,3
Yükseklisans	14	11,6
Doktora	0	-

Tablo 3’de katılımcıların %88.3’nün lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4. İlkokul Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımları

Yaş	Kişi Sayı	%
1-5 yıl	11	9,16
6-14 yıl	46	38,30
15-24 yıl	58	48,30
24 yıl üstü	5	4,16

Tablo 5. İlkokul Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımları

Öğrenim Durumu	Kişi Sayı	%
Sınıf Öğretmenliği	98	82
Diğer Bölümler	22	18

Tablo 5’te katılımcıların %82’sinin sınıf öğretmenliği mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 6. İlkokul öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular.

Soru No	İlkokul Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilere Yönelik Tutumları	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	İlkokul öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere ilişkin tutumları olumludur.	7 %6	28 %23	5 %4	48 %40	32 %27
2	İlkokul öğretmenleri sınıflarında özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin olmasını isterler.	31 %26	50 %42	14 %12	16 %13	9 %7
3	İlkokul öğretmenleri özel öğrenim güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimlerinin akranlarıyla birlikte normal sınıflarda yapılması konusunda olumlu tutuma sahiptirler.	17 %14	41 %34	12 %10	40 %34	10 %8
4	İlkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için alışlagelmiş yöntem ve teknikler dışında farklı yöntem ve teknikler kullanmaya istekli olurlar.	9 %8	35 %29	12 %10	47 %39	17 %14
5	İlkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimleri için zaman ayırmaya istekli olurlar.	6 %5	51 %42	19 %16	30 %25	14 %12
6	İlkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için farklı araç gereç ve materyaller kullanmaya ve oluşturmaya istekli olurlar.	7 %6	48 %40	12 %10	39 %32	14 %12
7	İlkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmaya istekli olurlar.	2 %2	30 %25	20 %17	57 %47	11 %9
8	İlkokul öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri sınıf içi etkinliklere katmaya istekli olurlar.	2 %2	23 %19	9 %7	72 %60	14 %12

Tablo 6’daki verilerin analizi sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun özel öğrenim güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumlarının olumlu olduğu, derslerde bu öğrenciler için farklı yöntem ve teknikler kullanmaya, hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmaya ve derslerde bu öğrencileri etkinliklere katmaya istekli oldukları, ancak sınıflarında özel öğrenme güçlüğü

çeken öğrencilerin bulunması ,bu öğrencilerin akranları ile birlikte normal sınıflarda eğitim görmeleri, ders esnasında onlara ayrıca zaman ayırma, farklı araç gereç oluşturma ve kullanma konularında olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 7. İlkokul Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Analizi

SORU NO	İlkokul Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Analizi	AÇIKLAMA	
		OLUMLU ETKİLER	ETKİLEMEZ
1	İlkokul Öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik yeterliliklerinin (hizmet içi eğitimlere katılma durumları mevzuatlar hakkındaki bilgileri ve bu öğrencilerle çalışma-çalışmama durumları) öğretmenlerin tutumlarını nasıl etkiler?	112 %93	8 %7
2	Okul yönetimi, okuldaki diğer öğretmenler ve okul çalışanlarının özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik sorumluluklarını yerin getirme düzeylerinin sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilere yönelik tutumlarını nasıl etkiler?	114 %95	6 %5
3	Toplumun ve ailelerin ve diğer velilerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine pozitif yaklaşımlarının sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumlarını nasıl etkiler?	109 %91	11 %9
4	Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin sınıf öğretmenlerine, ailelere, normal gelişim gösteren öğrencilere ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yararı tutumlarını nasıl etkiler?	97 %81	23 %19
5	Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özel gereksinim türü ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumlarını nasıl etkiler?	9 %8	111 %92
6	Okulunuzda, öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları temel sorunların, öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumlarını nasıl etkiler?	7 %6	113 %94
7	Daha önce özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler ile çalışmış-çalışmamış olmaları öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik tutumlarını nasıl etkiler?	88 %73	32 %27

Tablo 7'deki verilerin analizi sonucunda katılımcıların %93'nün (112 kişi) özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik yeterliliklerinin öğretmenlerin tutumlarını olumlu etkilediği görüşünü benimserken %7'si (8 kişi) ise bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılanların % 95'i (114 kişi) okul yönetimi, okuldaki diğer öğretmenler ve okul çalışanlarının özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik sorumluluklarını yerin getirme düzeylerinin sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilere yönelik tutumlarını olumlu etkilediği görüşünü benimserken, % 5'i (6 kişi) ise bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Katılımcıların % 91'i (109 kişi) Toplumun ve ailelerin ve diğer velilerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine pozitif yaklaşımlarının sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumlarını olumlu etkilediği görüşünü benimserken,% 9'u (11 kişi) bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılanların %81'i (97 kişi) Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin sınıf öğretmenlerine, ailelere, normal gelişim gösteren öğrencilere ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yararı tutumlarını olumlu etkilediği görüşünü benimserken,% 19'u (23 kişi) bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Katılımcıların % 92'si (111 kişi) Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özel gereksinim türü ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumlarını olumsuz

etkilediği görüşünü benimserken,%8'i (9 kişi) bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılanların % 94'ü (113 kişi) Okulunuzda, öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları temel sorunların, öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumlarını olumsuz etkilediği görüşünü belirtirken,% 6 'sı (7 kişi) bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Katılımcıların % 73'ü (88 kişi) Daha önce özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler ile çalışmış-çalışmamış olmaları öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik tutumlarını olumlu etkilediği görüşünü benimserken,%27'si (32 kişi) bu durumun öğretmenlerin tutumunu etkilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir.

3.2. Açık uçlu sorulara dair elde edilen araştırma bulguları

Araştırmanın bu aşamasında açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizinden geçirilerek değerlendirilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar sunulmuştur.

- İlkokul Öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik yeterliliklerinin (hizmet içi eğitimlere katılma durumları ,mevzuatlar hakkındaki bilgileri ve bu öğrencilerle çalışma-çalışmama durumları) öğretmenlerin tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? sorusuna ilişkin görüşler incelendiğinde ilkökul öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun öğretmen yeterliliği ile özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik olumlu tutum geliştirmenin doğru orantılı olduğunu, öğretmenlerin donanımlı hale getirilmesi için gereken her türlü tedbirin alınmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.
- Okul yönetimi, okuldaki diğer öğretmenler ve okul çalışanlarının özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik sorumluluklarını yerin getirme düzeylerinin sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Sorusuna ilişkin görüşler incelendiğinde öğretmenlerin yine büyük çoğunluğunun okuldaki diğer paydaşların üzerlerine düşen görevi tam ve eksiksiz olarak yerine getirmelerinin, öğretmenlerle birlikte okuldaki herkesin ve her kesimin bu öğrencilere yönelik tutumlarını olumlu etkileyeceğinin altı çizilmiştir.
- Toplumun, ailelerin ve diğer velilerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yaklaşımlarının sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Sorusuna ilişkin görüşler incelendiğinde ailelerin ve diğer velilerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine dönük olumsuz yaklaşımlarının öğretmenleri ve dolayısıyla bu öğrencilerin eğitimini olumsuz etkilediği, öğretmenlerin aile, okul, öğretmen ve rehberlik servisi arasındaki iletişim yetersizliği gibi nedenlerden dolayı bu tarz olumsuz yaklaşımların okullarda fazlasıyla olduğu bunun da öğretmenlerin motivasyonunu düşürerek, öğrencilerin eğitimini olumsuz yönde etkilediği görüşünü belirtmiştir.
- Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin sınıf öğretmenlerine, ailelere, normal gelişim gösteren öğrencilere ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yararının öğretmenlerin tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? Sorusuna ilişkin görüşler incelendiğinde İlkokul öğretmenlerinin çoğunluğu, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin tüm ilgililer için yararlı yanlarının bulunduğunu ifade

etmişlerdir. Bu öğrencilerin normal sınıflarda eğitimi öğretmenlere farklı öğrencilerle çalışma deneyimi sağlarken, diğer öğrencilerin bireysel farklılıkları fark ettiği, ailelerin bu durumdaki çocuklarının kabullenilmiş olmasından mutluluk duyacağı ve en önemlisi özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere özgüven aşılmasının öğretmen tutumlarını olumlu etkileyeceği görüşü benimsenirken bazı katılımcıların ise bundan ayrı olarak özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin normal öğrenciler hem olumlu hem de olumsuz etkileyebileceği görüşünü benimserken, bazı katılımcılar ise bu öğrencilerin normal öğrencileri olumsuz etkilediği ve bu durumun da öğretmen tutumlarını olumsuz etkileyebileceği görüşünü belirtmişlerdir.

- Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özel gereksinim türü ve sınıf mevcutlarının öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumları üzerindeki etkileri nelerdir? sorusuna ilişkin görüşler incelendiğinde öğretmenlerin karşılaştığı tüm yetersizlik türlerinin onların motivasyonunu düşürdüğü, tutumlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin bu soruya verdiği cevaplarda sınıf mevcutlarının kalabalık olması da öğretmenlerin tutumlarını olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.
- Okulunuzda, öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları temel sorunların öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik tutumları üzerinde yarattığı etkiler nelerdir? Öğretmenlerin bu soruya çeşitli ve ayrıntılı yanıtlar verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, zaman yetersizliği, aile, okul rehberlik servisi ve öğretmen arasındaki iletişim problemleri ,ailelerin durumu kabullenmemeleri, nitelikli özel eğitim personelinin yetersizliği, toplumsal farkındalığın yetersizliği, öğrencilerin yanlış tanınması, özel eğitim alanında üstün başarı beklentisi, diğer velilerin bu öğrencileri dışlayıcı tutumlar sergilemesi gibi nedenler sayarak bu nedenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminde sundukları nedeneler farklı olsa bile öğretmen tutumlarını olumsuz etkiledikleri görüşünde ortaklaştıkları görülmüştür.
- Daha önce özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler ile çalışmış-çalışmamış olmaları öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitime yönelik tutumları üzerinde yarattığı etkiler nelerdir? Öğretmenlerin yarısından fazlası, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerle çalışma durumlarının bu öğrencilere yönelik tutumlarını olumlu olarak etkilediği, bununla birlikte daha sonraki süreçlerde bu öğrencilerin eğitiminde kolaylık sağladığı görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

4. Tartışma

Bu bölümde araştırma süresince elde edilen bulgular, alanda gerçekleştirilen çeşitli araştırma bulguları ile bir araya getirilip karşılaştırılarak kapsamlı olarak tartışılmıştır.

4.1. Demografik verilere ilişkin tartışma

Demografik verilere ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyetlerinin, yaşlarının, mesleki kıdem yıllarının, öğrenim durumlarının ve mezun oldukları bölümlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere karşı takındıkları tutumlar üzerinde anlamlı bir değişiklik yaratmadığı değerlendirilmektedir. Katılımcılardan yakın çevrelerinde özel öğrenme güçlüğü çeken öğrenci bulunanların konuya karşı daha hassas oldukları aynı şekilde özel öğrenme

güçlüğü çeken öğrenciler ile çalışıp çalışmamam durumlarının tutumları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Katılımcıların çoğunun eğitim hayatları boyunca özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik ayrıca bir eğitim almayı mesleğe başladıktan sonra da yeterli derecede hizmetiçi eğitimlere katılmadıkları görülmüştür.

Yaralı'nın (2015) araştırmasına göre de, öğretmenlerin mezun oldukları bölümler özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarına etki etmemektedir. Bu sonuç elde edilen araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenler okulun ve sınıfların fiziki şartlarının özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Güldü'nün (2010) bulgularına göre, sınıfın fizikî şartları ve mevcutları özel gereksinimli çocukların eğitimi için öğretmenler tarafından uygun bulunmamıştır. Bu bulgular, araştırma sonucunu doğrulamakta ve desteklemektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük bir kısmı eğitimleri süresince özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik ayrıca bir eğitim almadıkları, mesleğe başladıktan sonra da başkaca bir eğitim ya da hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmadıkları, bu durumda öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları değerlendirilmiştir. Balo'nun (2015), bulgularına göre, sınıf öğretmenleri ve süreç içindeki kişilerin özel gereksinimli çocukların eğitimi ile ilgili yeterli bilgileri olmadığı gibi, bu konuda gerekli eğitimi de almamışlardır. Bu sonuç, araştırma bulgularını hem doğrulamakta hem desteklemektedir.

Katılımcıların yarıdan fazlası özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik yasal ve pedagojik düzenlemeleri kısmen takip ettikleri, bu durumda öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik düzenlemeleri yeterince takip etmedikleri değerlendirilmiştir. Elde edilen bu bulgular ve ilgili değerlendirmeler özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimindeki başarıyı olumsuz etkileyen önemli faktörlerden olduğu söylenebilir. Çitil'e (2013) göre, öğretmenlerin özel eğitimin dünü, bugünü ve bu süreçte geçirdiği yasal düzenlemeler konusunda bilgilenmeleri gerekmektedir. Ne yaptığını bilen gönüllü öğretmenler sayesinde eğitim başarıya ulaşabilir. Öğretmenlerin çoğunluğu okul rehberlik sevisinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine dönük bilgilendirme çalışmalarının yeterli olmadığı, konu ile ilgili iletişim kurmada yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Nizamoğlu (2006), sınıfında özel gereksinimli öğrencisi bulunan öğretmenlerinin, öğrenciyi fark ettiklerinde rehber öğretmene danıştıkları ve onlardan faydalanmaya çalıştıkları ancak bu iletişimin faydasının olup olmadığı konusu netlik kazanmamıştır. Bu sonuç araştırmada elde edilen bulgulara benzerdir.

Öğretmenlerin rehberlik servisi ile istenilen düzeyde iletişim kuramayıp yeterli desteği sağlayamamaları rehberlik servisi rehber öğretmenlerin yetersizliği ve başkaca sorunlarla uğraşmalarından kaynaklanabilir. Araştırma süresince elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun BEP hazırlama konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarını belirtmiş, bu durumu belirtmeleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerinin eğitiminin başarısını azaltan önemli etkenlerden biri olarak gösterilmektedir. Çuhadar (2006) öğretmen ve yöneticilerin özel eğitim, ve BEP ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedir. Atıcı (2014)'da, öğretmenlerin BEP hazırlama konusunda yetersiz olduklarını belirtmiştir. Elde edilen bu sonuçlar, araştırmada ortaya çıkan bulgular ile paralellik taşımaktadır.

4.2. Açık uçlu sorular ile araştırma bulgularına dair tartışma

Öğretmenlerin çoğunluğu özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi ile ilgili deneyim ve bilgi düzeyinin, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik olumlu tutum

geliştirilmesinde pozitif etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Aker'in (2014) bulgularına göre kaynaştırma eğitimi yanında özel eğitime dönük başka bir ders alan öğretmenlerin daha olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Toy (2015) ise, özel eğitimle ilgili ders alan kurs, seminerlere katılan öğretmenlerin bu çalışmalara katılmayan öğretmenlere göre kendilerini daha yeterli gördüklerini belirtmektedir. Bu sonuçlar, araştırma bulgularını desteklemekte ve özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik bilgi düzeylerinin yeterliliği öğretmenlerin olumlu tutum geliştirmeleri bakımından önemli olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu, getirdiği ekstra iş yükü zaman yetersizliği, kendilerini yeterli görmemeleri ve diğer öğrencileri olumsuz etkileyeceği düşünceleriyle sınıflarında özel gereksinimli öğrenci bulunmasını istememektedir.

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 89 Aralık 2017 Cilt 19 Sayı 2 (71-96) Araştırma bulgularına göre, öğretmenler, bedensel engeller, dil ve konuşma bozuklukları otizm, DEHB, orta ve ileri derecede zihinsel yetersizlikler ile özel öğrenme güçlüğü gibi ayrıca bilgi sahibi olmayı gerektiren kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin kendilerini ve eğitim-öğretim sürecini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu durum araştırma bulgularını doğrular ve destekler niteliktedir. Tracie (2009) öğrencilerin engel derecesinin öğretmen tutumları üzerinde etkili bir faktör olduğunu belirtmektedir. Gülerüz (2014), öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencilerinin sınıf yönetimini olumsuz etkilediğini, dersin işlenişini aksattığı, vakit kaybına neden olduğu, öğretmenin sınıftaki motivasyonunu düşürdüğü ve sınıfta disiplin problemlerine yol açtığını belirterek, araştırmada ortaya çıkan öğretmenlerin tutumlarının nedenlerini doğrulamaktadır.

Araştırma bulgularına göre, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin sınıf öğretmenlerine, ailelere, normal gelişim gösteren öğrencilere ve özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yarar sağlamaktadır. Özellikle, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin, normal gelişim gösteren öğrencilere etik davranışlar ve empati yeteneği, kazandırarak farkındalık düzeylerini arttırdığı, ve toplum hayatında kendisi gibi olmayanlarla bir arada yaşama, onlara destek olma deneyimi kazandırdığı görülmektedir. Türk'ün (2011) bulgularında, normal gelişim gösterip olumlu tutuma sahip öğrencilerin yardım etme davranışı gösterdikleri, olumsuz tutuma sahip olanların ise onlarla alay ettikleri sonucu araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Ancak, Turhan'ın (2007) araştırma bulgularına göre, normal gelişim gösteren öğrenciler, özel gereksinimli öğrencilerin ders akışını bozarak, sınıfın başarısını düşürdüğünü, derse konsantre olmalarına engel olduklarını ve ayrı sınıf veya okullarda eğitim görmelerinin daha uygun olduğunu belirtmeleri araştırma bulguları ile örtüşmemektedir. Araştırma bulgularına göre, özel gereksinimli çocukların eğitimi konusunda ortaya çıkan temel sorunlar, öğretmenlerin eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, öğretmen-aile-okul rehberlik servisi-RAM arasındaki iletişim problemleri, velilerin çocuğunun durumunu kabullenmediği, , diğer veli ve öğrencilerin özel gereksinimli öğrenciye dönük önyargıları, çevrenin dışlayıcı tutumu, sınıf mevcutlarının fazlalığı, okul ve sınıflardaki fizikî şartların yetersizliği, sınıf öğretmenlerinin müfredatı yetiştirme telaşı, okullarda destek eğitim odaları ve yardımcı öğretmen bulunmadığı, öğrencilerin yanlış tanınması, gerekli devlet desteğinin sağlanamaması, şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bu sonuçlar, alanda yapılan pek çok araştırma bulguları ile de desteklenmektedir. Güzel'in (2014) araştırma bulgularına göre de öğretmenler; okulların fiziki yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, özel gereksinimli öğrencilerinin sınıflara eşit dağıtılmaması, BEP yapılması konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları, rehberlik servisiyle sağlıklı iletişim kurulamaması,

ailelerle iletişim problemleri ve ailelerin çocukları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, hizmet içi eğitimlerin yetersizliği, okul yönetiminin kendilerine gerekli kolaylığı sağlayamaması gibi problemler ile karşılaşmalarını belirtmişlerdir. Gürgür ve arkadaşları (2012), destek eğitiminin özel gereksinimli öğrencileri akademik ve sosyal açıdan geliştireceği, MEB ve sivil toplum kuruluşlarının daha duyarlı olmasının ise toplumun bilinçlenmesine katkı sağlayacağını belirtmesi araştırma bulgularını desteklemektedir.

5.Sonuç ve öneriler

Araştırma sonucuna göre, öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun öğretmen yeterliliği ile özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine yönelik olumlu tutum geliştirmenin doğru orantılı olduğunu, öğretmenlerin donanımlı hale getirilmesi için gereken her türlü tedbirin alınmasının gerekliliğine dikkat çekilmiş, okuldaki diğer paydaşların üzerlerine düşen görevi tam ve eksiksiz olarak yerine getirmelerinin, öğretmenlerle birlikte okuldaki herkesin ve her kesimin bu öğrencilere yönelik tutumlarını olumlu etkileyeceğinin altı çizilmiştir. Öğretmenler aynı zamanda ailelerin ve diğer velilerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimine dönük olumsuz yaklaşımlarının öğretmenleri ve dolayısıyla bu öğrencilerin eğitimini olumsuz etkilediği, öğretmenlerin aile, okul, öğretmen ve rehberlik servisi arasındaki iletişim yetersizliği gibi nedenlerden dolayı bu tarz olumsuz yaklaşımların okullarda fazlasıyla olduğu bunun da öğretmenlerin motivasyonunu düşürerek, öğrencilerin eğitimini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonucunda, İlkokul öğretmenlerinin çoğunluğu, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminin tüm ilgililer için yararlı yanlarının bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin normal sınıflarda eğitimi öğretmenlere farklı öğrencilerle çalışma deneyimi sağlarken, diğer öğrencilerin bireysel farklılıkları fark ettiği, ailelerin bu durumdaki çocuklarının kabullenilmiş olmasından mutluluk duyacağı ve en önemlisi özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere özgüven aşılmasının öğretmen tutumlarını olumlu etkileyeceği görüşü benimsemiş, öğretmenlerin karşılaştığı tüm yetersizlik türlerinin onların motivasyonunu düşürdüğü , tutumlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonunda Öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, zaman yetersizliği, aile, okul rehberlik servisi ve öğretmen arasındaki iletişim problemleri ,ailelerin durumu kabullenmemeleri, nitelikli özel eğitim personelinin yetersizliği, toplumsal farkındalığın yetersizliği, öğrencilerin yanlış tanılanması, özel eğitim alanında üstün başarı beklentisi, diğer velilerin bu öğrencileri dışlayıcı tutumlar sergilemesi gibi nedenler sayarak bu nedenlerin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitiminde sundukları nedeneler farklı olsa bile öğretmen tutumlarını olumsuz etkiledikleri sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerle çalışma durumlarının bu öğrencilere yönelik tutumları olumlu olarak etkilediği sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik etkili bir eğitim uygulaması için, öğretmen, yönetici, veli, okul yönetimi ve ortamı, program merkezi yönetim, sivil toplum kuruluşları ile toplum bağlamında önemli çabalara ihtiyaç bulunmaktadır. Araştırma sonuçları esas alındığında, öğretmenlere lisans eğitimleri sürecinde, özel eğitim içerikli ders verilebilir, uygulamalı eğitim süreçlerini bir kısmını özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda yapmaları sağlanabilir. Özel eğitim alanına daha fazla maddi kaynak aktarılabilir. Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin eğitimi konusunda gönüllülük esas alınabilir. Okullara özel eğitim uzmanları ve pedagoglar gönderilebilir. Veliler periyodik olarak öğretmenler, özel eğitim uzmanları ve pedagoglar tarafından

bilgilendirilebilir. Öğretmen, yönetici, veliler ve okulun bütün paydaşlarının bilinçlendirilmesi, gerekli her türlü yasal düzenlemelerin yapılması, üniversiteler ve MEB işbirliği ile toplumda özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik farkındalık kazandırılması için çalışma alanları oluşturulması, projeler üretilerek bunların hayata geçirilmesi. En önemlisi öğretmene bu süreçte yalnız olmadığı hissettirilmeli her yönden desteklenmelidir.

Kaynaklar

- Akçin, N. (2009). Öğrenme güçlüğü gösteren çocukların yazma sürecinde gösterdiği özellikler. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 29, 5-8. <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/18832014/1046>
- Aker, G. (2014). “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Hakkındaki Tutumları”. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne, Türkiye.
- Altun, T. ve Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmenlerin görüşleri açısından değerlendirilmesi. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 253-272. <https://www.academia.edu/4711543/> adresinden erişilmiştir.
- Altun, T. ve Uzuner F.G. (2016). Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri. The Journal of Social Science Studies, Cilt: Spring 2 2016, sayı:44, 33-49.doi:10.9761/JASSS3366
- Altuntaş, F. (2010). Sınıf öğretmenlerinin disleksiye ilişkin bilgileri ve dislektik öğrencilere yönelik çalışmaları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- AMERİKAN PSİKİYATRİ DERNEĞİ (1998).Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, IV. Washington: DSM- IV, Amerikan Psikiyatri Birliği, (çev. (edt); E. Köroğlu) Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2009). Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Atıcı, R. (2014). “Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Hayatında Yaşadığı Zorluklar”. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkic or Turkic, 9, 5. Spring, 279-291
- Bacanlı, H. (2004). Gelişim ve öğrenme. Ankara: Nobel.
- Balcı, E. (2015). Amerika Birleşik Devletleri'nde disleksili bireylere uygulanan eğitim ve öğretim programlarının Türkiye'de yapılan çalışmalara katkısı açısından değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balo, E. D. (2015). “İlkokullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Elazığ, Türkiye.
- Cortiella, C., & Horowitz, S. H. (2014). The state of learning disabilities: Facts, trends and emerging issues (3rd ed.). New York: National Center for Learning Disabilities.
- Çuhadar, Y. (2006). “İlköğretim Okulu 1-5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitime Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye.
- Deniz, M. E., Yorgancı, Z. ve Özyeşil, Z. (2009). Öğrenme güçlüğü görülen çocukların sürekli kaygı ve depresyon düzeylerinin incelenmesi üzerine bir araştırma. İlköğretim Online, 8 (3), 694-708

- Dikici-Sığırtmaç, A., & Deretarla-Gül, E. (2010). Okul öncesinde özel eğitim. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Doğan, H. (2012). Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, H. (2012). Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güldü, B. (2010). "Sivas İli Örneği'nde Kaynaştırma Eğitimi". Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye.
- Güleryüz, B. (2014). "Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye.
- Güzel, Ö. R. (2008). Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Hızlarının Metinlerde Karşılaştırılması, Eğitim ve Bilim Dergisi, 136,25-30.
- Güzel, N. (2014). "Kaynaştırma Öğrencisi Olan İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yaşadıkları Sorunlar (Beykoz İlçesi Örneği)".
- Gürgür, H., Kış, A. ve Akçamete G. (2012). "Kaynaştırma Öğrencilerine Sunulan Bireysel Destek Eğitim Hizmetlere İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi". İlköğretim Online, 11, 3. 689-701.
- IDEA. (2004). Amerika Birleşik Devletleri kamu hukuku 94-142, Individuals with disabilities education improvement yasası 2004, 108. Amerika Birleşik Devletleri Kongresi.
- Kirk S.A. (1963). Behavioral diagnosis and remediation of learning disabilities. Proceedings of the conference on exploration into the problems of the perceptually handicapped child. Perceptually Handicapped Children, Chicago.
- Korkmaz B. (2000). Öğrenme bozuklukları pediatrik davranış nörolojisi. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s.189-216
- Korkmazlar, Ü. (1999). Özel öğrenme bozukluğu. İstanbul: Nobel Tıp.
- Kuruyer, H., ve Çakıroğlu, A. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Eğitsel Değerlendirme ve Eğitimsel Müdahale Sürecinde Görüş ve Uygulamaları, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 12 (28), 539-555.
- Lerner, J. W. (1989). Educational interventions in learning disabilities. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 28(3), 326-331. doi:10.1097/00004583-198905000-00004
- MEB. (2007). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğrenme Güçlüğü Modülü. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEGEP, (2007). Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi, Öğrenme güçlüğü. www.megep.meb.gov.tr. adresinden erişilmiştir.
- Melekoğlu, M. A., Çakıroğlu, O., & Malmgren, K. W. (2009). Special education in Turkey. International Journal of Inclusive Education, 13(3), 287-298.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Özel eğitimle ilgili istatistikî bilgiler. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığının 10.04.2015 tarihli yazısı ile elde edilmiştir.
- Özat, N. E. (2010). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda frostig görsel algı eğitim programının etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Özen, K. (2011). Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-9 yaş çocukların geliştirdikleri zihin kuramı yetenekleri ile sosyal gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve sağlıklı gelişim gösteren grup ile karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKİNCİ, H., ÇAVDAR, M., EKİNCİ, Ş. ve REŞİTOĞLU ÇAVDAR, H. (2022). İlkokul Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Çeken Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi, Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 8 (12): 84-100

- Saenz, L. M., Fuchs, L.S. & Fuchs, D. (2005). Peer-assisted learning strategies for English language learners with learning disability. *Exceptional Children*, 71(3), 231-247.
- Selçuk,Z.(2002).Dikkat Eksikliği ve Hiperaktif Çocuklar.(3.basım).Ankara:PegemA Yayıncılık.
- Şenel, H. G. (1998). Okuma güçlüğü olan ve olmayan ilköğretim öğrencilerinin okuma düzeyinin ve dislektik özelliklerinin karşılaştırılması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Thomas, D., & Woods, H. (2003). *Working with people with learning disabilities: Theory and practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Toy, N. S. (2015). “Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Öz Yeterlilikleri İle Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilik İnançlarının Karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye.
- Turhan, C. (2007). “Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye.
- Türk, N. (2011). “İlköğretim Okullarında Uygulanan Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Sosyolojik Bir Araştırma (Denizli İli Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Türkiye.
- Ural, A., Kılıç, İ., (2011) *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Tracia, D. (2009). “General and Special Educators Attitudes Toward Student with Severe Disabilities Included in The Regular Education Classroom”. *Wallden University*, 119.
- Westwood, P. (2004). *Learning and Learning Difficulties*. Victoria: Australian Council for Educational Research Ltd.
- Yaralı, D. (2015). “Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17, 2. 431-456.
- Yiğiter, S. (2005). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yorgancı, Z. (2006). Öğrenme Güçlüğü Görülen çocukların anksiyete ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi

Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>)
2022, Cilt 8, Sayı 12

DOĞU ANADOLU'DAN BÜYÜK ŞEHIRLERE KAYNAK AKTARIMI: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

RESOURCE TRANSFER FROM EASTERN ANATOLIA TO BIG CITIES: ERZİNCAN CASE

Mustafa Şeref AKIN¹

Özet

Bu makalede Erzincan'da iş sahiplerinin yatırım tercihleri araştırılmıştır. Ticari gelir kazananlar Erzincan'da sadece işle ilgili yatırım yapmaktalar ve bunun dışındaki varlıklarını Batı'da özellikle de İstanbul'da değerlendirmekteler. Bu durumda Doğu'dan Batı'ya ciddi bir sermaye akımı gerçekleşmektedir. Sermaye kaçıışı, üretimi ve tüketimi küçülterek Doğu'daki geri kalmışlığa yol açan sebeplerinden biridir. Bu yatırım tercihinde temel faktör nüfus dinamikleridir. Doğu-Batı bölgeleri arasındaki gelir farkını bir nüfus farkı olarak görülebilir. Ayrıca iş sahipleri çoğu nüfus azalmasıyla bağlantılı olarak iş hacmi darlığı, sadece bazı sektörlerin gelişmeye elverişli olması, düşük gelir, nitelikli insan sayısı azlığı, deprem bölgesi olması, devlet desteğinin yetersizliği, nakliye ücretinin yüksekliğinden dolayı yatırımdan kaçınmaktadırlar. Doğu'ya yönelik yatırım politikaların da ana hedef nüfusu çekme üzerine olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: ilkökul öğretmenleri, özel öğrenme güçlüğü, tutumlar

Abstract

In this article, investment preferences of business owners in Erzincan were investigated. Commercial income earners only invest in business-related investments in Erzincan and transfer their assets in the West (developed regions), especially in Istanbul. In this case, there is a serious flow of capital from the East to the West. Capital flight is one of the important causes of backwardness in the East by reducing production and consumption. The main factor in this investment preference is the population dynamics. The income gap between the East-West regions can be seen as a population gap. In addition, they avoid investment, most of which is associated with population decline, due to the narrowness of business volume, only some sectors are suitable for development, low income, low number of qualified people, being an earthquake zone, insufficient government support, and transportation costs. The main target of investment policies towards the East should be on attracting the population.

Key Words: Investment, Profit, Population, Asset, Real Estate, Erzincan,

1. Giriş

Bu makalede Erzincan'da iş (ticaret, imalat) yaparak gelir elde edenlerin yatırım tercihleri araştırılmaktadır. Makaledeki araştırma konusunu Doğu Anadolu bağlamında değerlendirmek gerekmektedir çünkü Erzincan'da gerçekleşen yatırımı süreci tüm Doğu Anadolu'da görülmektedir. Türkiye'de iç göçle artan Doğu-Batı arasındaki gelir farklılığı, kentlerde ve kırsal alanlarda sosyal ve ekonomik değişime sebep olan yapısıyla uzun süredir Türkiye gerçeği olarak varlığını korumaktadır. Doğu Anadolu, ülke yüzölçümünün %43'ünü kapsarken,

¹ Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, msakin2010@gmail.com, 0000-0002-1850-9118

nüfusunun %25,3'üne sahiptir ve GSYİH içindeki paydan ancak %12,6'sını alabilmektedir (Kulaksız, 2008). Doğu Anadolu'nun ekonomik olarak geri kalmasının sonucunda ülkenin gelişmiş bölgelerine göç vermektedir. Bu kısır döngüyü daha da derinleştirmektedir. Göç veren bölge üretim için talep oluşturamadığından üretim gerçekleşmemekte ve fakirlik devam etmektedir. Bu makalede Doğu'daki nüfus erimesinin, üretim ve tüketim dışında, varlık yatırımlarındaki etkisini göstermektedir.

Göç daha da artarak devam ederken gelişmiş illerde çarpık kentleşme ve işsizlik başta olmak üzere önemli sorunları ortaya çıkarmaktadır. 2017 TÜİK verilerine bakılarak Erzincan ili kütüğüne kayıtlı nüfusun 595 bin kişi olmasına rağmen Erzincan nüfusunun 171 bin kişi olduğu görülmektedir. İstanbul'un nüfusu 12 milyon 517 bin iken, 2 milyon 153 bini İstanbul kütüğüne bağlıdır.

Doğu Anadolu'nun ve kırsal kesimin ihmal edilişi Türkiye'nin izlediği kentsel odaklı büyüme stratejilerinden dolayıdır (Akin, 2005: 50-70). Büyük kent merkezli büyüme ekonomik kalkınmada merkezi konumları nedeniyle tüm kaynakların çıkar gruplarının da yönlendirmesiyle bu bölgelere aktarılmasını ifade etmektedir (Lipton, 1977: 18). Aşırı şehirleşme ve kırsal kesimin ihmal edilmesi sonucu; kentler doymuş işgücü piyasasına ve aşırı yüklü kamu hizmetlerine, kırsalda ise ekonomik ilerlemesine ket vurulmuş ekonomiye ve düşük nüfusa yol açmıştır. Bunun sonucunda kentsel-kırsal kesim arasında gelir dağılımının bozukluğuna ve kırsalın fakirliğine sebep olmuştur (Gugler, 1982: 173; Lipton 1977: 18). Ayrıca çarpık sektörel gelişmelerden dolayı sanayileşmiş ülkelere göre üretilmiş teknolojinin kullanılması sebebiyle ithalata dayalı ve cari açık veren bir kısır döngüye girilmiştir (Lipton, 1977: 20; Grabowski vd., 2007: 25).

Büyük şehir odaklı büyüme yaklaşımlarından dolayı dünyadaki birçok gelişmekte olan ülkede bu sorunlar ortaya çıkmıştır. Örneğin Botsvana'da ve Etiyopya'da izlenen kentsel merkezli kalkınma projeleri sonucunda tarım ihmal edilmiş, kırsal-kentsel gelir eşitliği bozulmuş ve kırsal kesim fakirleşmiştir (Sechele, 2016: 12; Grabowski & Self, 2018: 14). Çin'de yapılan bir çalışmada kırsal kesimden kente aktarılan her %1 kaynak kentsel-kırsal gelir dağılımını %0,46 olarak bozduğunu ortaya koymuştur (Wang, vd., 2019). Halbuki, dünyada tarımsal sektörünü kalkındırmadan ekonomik gelişmesini sağlamış hiçbir ülke yoktur (Singapur, Hong Kong gibi mikro ülkeler dışında) (Grabowski vd., 2007). Tarım odaklı politikalar hem tarım sanayisinin hem de diğer sanayilerinin gelişmesini sağlayacaktır (Grabowski & Self, 2018: 15).

1. LİTERATÜR

Hausmann, Rodrik ve Velasco'ya (HRV) (2005) göre düşük büyümenin ardındaki sebep düşük özel sektör yatırımdır. Ekonomide yatırım yapan bölgenin kendisi değil ama özel sektördür. Bu açıdan bir yörenin yatırım kısıtlamalarına analizinde özel sektörün yatırımını engelleyen hususlara bakılmalıdır.

HRV özel sektörün yatırım kararı almasında basamak basamak inme metodunu önermektedir. HRV modeli aynı zamanda "büyüme tanısı" olarak tanımlanmaktadır. Buna göre yapılacak ilk iş özel sektör yatırımlarını kısıtlayan esas etkenin ne olduğunu araştırmaktır.

Özel sektör yatırımının eksikliğinin iki ana sebebi vardır (HRV, 2005): Finansmana erişim (sermaye maliyeti ve finansal sistem) ve yatırımların getirisinin (karlılık ve kazancı elde tutma) düşüklüğüdür (Şekil 1).

Finansmana erişim kredi maliyeti yüksek olması özel sektör yatırımını engellemektedir. Finansman maliyeti yüksek olduğunda yatırımlar yapılamamaktadır. Tasarrufların kısıtlı olduğu durumda, yüksek bir dış borç gözlemlenirdi veya yüksek bir cari açık olurdu. Yabancı tasarruflara erişim talepleri, sendikasyon kredileri ve Eurobond ihraçları gerçekleşirdi. Düşük tasarruftan dolayı faizler yükselirdi.

Kredi maliyetinin yüksek olmasının çeşitli sebepleri arasında şunlar sıralanabilir (HRV, 2005):

- i) İpotek şartlarının zorluğu
- ii) Banka komisyonlarının yüksekliği
- iii) Yabancı sermayenin giriş yapmaması
- iv) Doğrudan yabancı yatırım koşullarının cazip olmaması
- v) Kamu ve özel sektör borç miktarlarının büyüklüğü
- vi) Sermaye akışlarının ilişkin aşırı düzenlemeler
- vii) Yerel bankacılık sisteminin etkin çalışmaması
- viii) Teminatların alacaklılar ve borçlular açısından zayıflığı
- ix) Bankaların öz sermayesinin düşüklüğü
- x) Tasarrufların yetersizliği

Finansmana ulaşımında kısıt olduğunda genç ve yenilikçi firmalara fırsat vermemektedir. Finansmana ulaşımında kısıtlamaların sebepleri sıralandığında;

- i) Bankacılık sektörünün oligopol yapısı
- ii) Fikri mülkiyetin ipotek olarak alınmaması
- iii) Bankaların bankacılık dışında faaliyette bulunması ve kendi holdinglerini finanse etmesi
- iv) Yenilikçi firmalara, ürünlere, ürün yöntemlere yönelik finansman imkanının sağlanmamasıdır.

Yatırımın düşük getirisi olması üretmeyi teşvik etmemektedir. Yatırımın karlılık durumunda faiz oranları yükseliyorsa, şirketlerin sürekli yatırım yapacakları projeleri aramaya devam etmekteyse karlılığın tatminkâr olduğunu göstermektedir. Aksine yurt içi ve yurt dışı finans kullanılmıyorsa, karlılık düşük olduğunu işaret etmektedir.

Bunun sebepleri arasında;

- i) Devletin tamamlayıcı mal ve hizmetleri üretmemesi veya yanlış sahalarda üretmesi
- ii) Düşük verimlilik,
- iii) Düşük teknoloji
- iv) Ulaşım ve telekomünikasyon maliyetleri
- v) Pazar hacminin dar olması sıralanabilir.

Yatırım yüksek karlı dahi olsa karlar elde tutulamayacak olması da yatırımları frenlemektedir. 4 ana sebebi olabilir:

- i) Yüksek vergi oranları, verimsiz vergi yapısı ve beklenen vergiler

ii) Makroekonomik dengesizlikler mevcuttur: Sürdürülemez ölçekte mali ve cari açıklar (örtük vergilendirme), kurların oynaklığı, bankacılık krizleri. Ülke riski ve faiz oranları yükselmesi yatırımcının çekinmesine sebep olmaktadır. Para politikası çok gevşemesi rezervlerin kaybı ile sonuçlanabilir. Global piyasalarda rekabet eden sektörlerin karlılığı ve büyümesi düşme eğilimindeyse döviz kur şoku beklenebilir.

iii) Fikri mülkiyet haklarının zayıf olması: Girişimcinin iyi bir yenilikçi fikriyle ekonomi üzerinde çok faydalı bir etkisi olacakken, yeniliğin kopyalayamaya engelleyecek bir mekanizmasının olmaması yatırımın gerçekleşmesini önleyecektir.

iv) Belirsizlik: Politik veya diğer faktörlerden kaynaklanan sebeplerden dolayı iş hayatın kurallarının keyfi şekilde değişmesi riskleri yükseltmektedir.

Şekil 1. HRV Büyüme Tanısı Modeli

(Kaynak: Hausmann vd., 2005)

Büyüme tanısı yaklaşımını neoklasik, kurumsal, makro ekonomik yaklaşımlardan üç açıdan ayrılmaktadır:

Birincisi, neoklasik iktisat büyüme yaklaşımlarında büyüme üretim faktörlerinin birikimi ile sağlanmaktadır (Solow, 1956: 65; Prescott, 1988: 525). Neoklasik iktisatta faktörler birbirleriyle ikamedir. Fiziksel sermaye yerine insan sermayesi ile ikame (kahve çay gibi) ederek üretimi gerçekleştirilmektedir. Halbuki büyüme tanısı modelinde bunlar ikame değil tamamlayıcıdır (kahve şeker gibi). Eğer sorunu tamamlayıcılık olarak tanımladığında, özel sektör yatırım etkenlerinden eksik bir faktör olduğunda (örneğin fiziksel sermaye) diğer faktörler (insan sermayesi, kamu alt yapı yatırımları) ne kadar çok olurlarsa olsunlar büyüme kısıtlanmaktadır (Hausmann & Rodrik, 2006: 25).

İkincisi, kurumsal ekonomik yaklaşımda uzun dönem ekonomik büyümeyi toplam faktör verimliliği, hukuki yapı, eğitim seviyesi gibi faktörler belirlemektedir (Easterly & Levine, 2001: 177; Hall & Jones, 1999: 83). Halbuki, büyüme tanısı modelinde öncelik özel sektör yatırımlarını engelleyen faktörleri bulmaktır. Eğer kurumsal faktörler özel sektör yatırımlarını kısıtlayıcı rol oynamıyorsa öncelik taşımamaktadır. Örneğin eğitim bir kısıtsa, eğitimin getirisinin yüksek olması gerekir. O vakit kalifiye elemanın maliyeti özel sektörün yatırımlarını engelleyecek seviyede yüksek olur. Halbuki, kalkınmakta olan ülkelerde eğitimin düşük getirisi

(Mincer, 1974 23), ekonominin durağanlığını göstermektedir. Özel sektör yatırımlarının kısıtlamalarının ortadan kaldırılmasıyla ekonomik büyüme gerçekleşmekte ve sonrasında hukuki yapı ve eğitim seviyesi bunu takip etmekte varsayımı geçerlidir.

Üçüncüsü, HRV makro ekonomik regresyonlarına göre genel-geçer bir büyüme kistası oluşturulamayacağını savunmaktadır. Her ülkede izlenecek optimal politikaların farklılığına vurgu yapması açısından HRV modeli ayrılmaktadır. Büyüme tanısı yaklaşımına göre ülkelerin büyüme kısıtları farklılıklar gösterebilir.

Örneğin, bir bölgede düşük büyümenin sebebi verimli yatırım fırsatlarının yokluğu iken diğer bir bölgede sebep finansal piyasalardaki aksaklıklardandır.

HRV'nin işaret ettiği üzere toptan reformlar yapılabilir ama bunların az bir kısmı büyümeyi kısıtlayıcı (özel sektörün önünü açan) engelleri kaldırabilir. Aksine, nokta hedef reformlarla daha yüksek büyüme oranları yakalanabilir.

Erzincan üzerine yapılan sosyo-ekonomik incelemelerde, Erzincan'ın az gelişmişlik ve yatırım kısıtlamaları üzerine araştırma yapılmamıştır.

Özer & Korkuluşay'ın (2018: 391) araştırmasında Erzincan'da ikamet edenler arasında yatırımlarındaki davranışsal eğilimler gözlenmiştir. Yatırımcıların finansal yatırımlarını sürdürme ve tutma sürelerini kayıptan kaçınma ile ilişkisi araştırılmıştır. Erzincan'daki yatırımcılarında davranışsal finansın öngörüsünü teyit ederek zaman zaman rasyonel davranmadığını ve psikolojik etmenlerin baskın olduğu sonucuna varılmıştır.

Demirdöğen (2018: 167) şehrin markalaşması ve Erzincan'ın durumu üzerine çalışmasında yerel yönetimden dış ilişkilere 12 değişken üzerinden değerlendirmiştir. Belirlenen değişkenlerin kamu, özel ve sivil toplum örgütlerinde çalışanlara sorulmuş ve belirlenen değişkenler katılımcılar tarafından isabetli bulunmuştur. Şehrin marka niteliğinin zayıf olduğu gösterilmiş ve markalaşmayı kuvvetlendirecek öneriler getirilmiştir.

Erzurum, Erzincan ve Bayburt'ta faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin pazarda büyüme stratejileri araştırılmıştır. Çalışmada işletmelerin büyüme stratejileriyle devletten teşvik taleplerinin doğru kurgulanmadığı görülmüştür. Ayrıca devlet desteği prosedürü bürokratik bulunmuştur. İşletmelerin büyüebilmesinde şehirdeki paydaşların (odalar, birlikler, üniversiteler) birbiriyle dayanışma içinde olması vurgulanmıştır (Demirdöğen & Tatlı, 2017: 317).

Erzincan'da şehir nüfusunun muhafazası için üniversiteye gelen öğrencilerin memnuniyeti önemlidir. Öğrencilere şehirden aldıkları hizmetlerden ve insan ilişkilerine kadar sorular yönlendirilmiştir. Genelde az veya orta derece memnuniyet çıkmıştır (Yavuz & Karabulut, 2018: 97).

2. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi mülakattır. Yatırım kararı, tercihlerinde etkileyen faktörlerin karmaşıklığı sebebiyle mülakat yolu tercih edilmiştir. Araştırmada katılımcılara dört temel soru sorulmuştur: Erzincan'a hangi sektörlerde yatırım yapmaktasınız? Neden daha fazla yatırım yapmıyorsunuz? Erzincan dışında hangi alanlara ve şehirlere yatırım yapmaktasınız? Neden bu

alanları ve şehirleri tercih etmekteyiz? Verilen cevaplar ışığında takip soruları sorulmuş ve tercihlerinin ardındaki sebepler araştırılmıştır.

Nitel yöntem olan mülakatlarda esas olan faaliyeti gerçekleştirmektir. 2019 yılında 17 iş sahibi olanlarla yatırım alanları ve bölge tercihleri üzerine mülakat yapılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılar

Kod	Meslek	Yaş
x1	Mandıracılık	40
x2	Hayvancılık fırıncılık	50
x3	Emekli esnaf	60
x4	Serbest meslek	47
x5	Öğretmen, aile işleri	40
x6	Serbest meslek	46
x7	Esnaf	45
x8	Serbest meslek	28
x9	Emekli	52
x10	Kasap,	50
x11	Güvenlik görevlisi, aile işleri	37
x12	Çiftçi	58
x13	Çiftçi	53
x14	Esnaf	38
x15	Esnaf	56
x16	Esnaf	35
x17	Emlak danışmanı	32

3. BULGULAR

Erzincan'da ikametgâh eden ve yatırım yapabilecek maddi imkânı olan tüm katılımcıların yatırımların bir bölümünü veya tamamını başka şehirlerde değerlendirildiği görülmüştür.

Üç ana çıkarım elde edildi:

- Erzincan'daki iş sahipleri sadece işleriyle ilgili yatırımlarda bulunmaktalar,
- Erzincan'da nüfus ve gelir azlığından iş dışındaki yatırımlarını şehir dışına kaydırmaktalar,
- Batı bölgelerine özellikle İstanbul başta olmak büyük şehirlerde gayrimenkul almaktalar. Ayrıca farklı iş kollarına girenlerde vardır.

3.1. Erzincan'a Sadece İş İçin

Sadece işleriyle ilgili şehre yatırım yapmaktalar: *Erzincan da sadece işimle alakalı yatırım yaptım unlu mamullere ve hayvancılığa yatırım yaptım (x2). Erzincan da bir tek işime yatırım*

yaptım. Oda kısa vadeliydi (x3). Şu anlık sadece yatırım olarak Erzincan ili Tercan ilçesinde ticari taksi işletmem bulunmakta (x4). Çiftçilikle uğraşıyordum önceden, yaptığım işe yatırım yaptım sadece tohum, gübre vs. alımına yatırım yaptım diyebilirim (x5). Sadece işime (unlu mamuller) yatırım yaptım (x6). Ticaret yapıyoruz evet. İş makinelerini tamir ediyorum. Yaptığım işle ilgili malzeme alıyorum ona yatırım yapıyorum Erzincan da sadece kendi işimize yatırım yapıyoruz (x7). Ticaret yapıyorum. Yaptığım iş mal alıp satıyorum gıda üzerine. Erzincan da yatırım sadece işime yapıyorum (x14)

Devlet desteğiyle işlerini büyütmeleler: Erzincan da sadece işimle alakalı yatırım yaptım. İşleri büyüttüm küçük bir işletmeyle başladım daha sonra bu işletmeye devlet desteği alarak daha büyük hale getirdim. Hayvan sayımı artırdım, Ticari potansiyelimi artırdım, ürün yelpazemi genişlettim sadece Erzincan değil dışarıdaki komşu illere de ürünümün pazarlamasını yapıyorum buradaki yatırımlarım mandıra ve tarla üzerine sadece (x1).

Erzincan'da kendi işlerinde ve doğal kaynakları zengin alanlara odaklanmaktalar: Büyük baş hayvanlarım var onlara bakıyorum. Erzincan dağlık bir şehir olduğu için iklimi de hayvancılığa uygun olduğu için bu yörede yatırım yapmayı tercih ettim. Evet Erzincan da yatırım yaptım arsa aldım. Kendime ait üzüm bağım ve ahırım var. Güzün üzüm topluyoruz Erzincan'ın üzümü meşhur onları satıyoruz. Birde hayvanlarıma bakıyorum sütünden etinden faydalanıyoruz (x12). Erzincan da çiftçilik yapıyorum. Tarla ekip biçiyorum. Dönemsel olarak ektiğimiz ürünler var örneğin şeker pancarı bundan maddi kazanç elde ediyorum. Hayvanlara yem arpa alıyorum yaptığım yatırımlar bunlar diyebilirim. Bu yörede yapacağımız yatırımı sınırlı buluyorum (x13).

Çok iyi bildiği şehirde yatırım yapmasının daha kolay olacağını kabul etmekteleler: Evet ayakkabı satıcısıyım. Bu yörede kısmi yatırımlarım var ev, dükkan vb. Bulduğum şehir olduğu için kolay uğraşabiliyorum x16. **Ancak ekonomik olarak karlı olmadığını farkındalar:** Erzincan da ev, dükkan tarzı yatırımlarımız var ama pek cazip değiller (x16). Erzincan'a göre getirisi yüksek oluyor bu nedenle başka şehirleri tercih ediyorum. Yatırımlarım ise taksi plakası aldım, arazi, ev vb. (x16).

3.2. Erzincan'a Yatırım Yapılmamasının Sebepleri

Erzincan'a yatırım yapılmamasının temel sebepleri arasında i) nüfus -en fazla gösterilen sebep- ii) iş hacmi darlığı iii) bazı sektörlerin gelişmeye elverişli olması iv) düşük gelir v) nitelikli insan sayısı azlığı vi) deprem bölgesi olması, vii) devlet desteğinin yetersizliği viii) nakliye ücreti. Bunların sonucunda karlılık çok düşük kalmaktadır: Yapacağım yatırımın getiri oranlarının düşük olacağını kar edemeyeceğimi düşündüğümünden dolayı yatırım yapmıyorum (x4).

i) **düşük nüfus yeni yatırımların önündeki en temel engeldir:** Nüfus az, insanlar batıya göç etti bizimde yatırımlarımız bu nedenle olmadı. Erzincan da nüfusun azlığı (x7). Erzincan da yapacağım yatırımlar kısıtlı nüfus az, getirisinden çok götürüsü var kazancımın bu sebeple yatırım yapmıyorum (x13). **Az nüfus ile darlaşan pazarı işaret etmekteleler:** Nüfus yoğunluğuna bağlı olarak pazar payının çok düşük olması (x6). **Az nüfus küçük şehir olarak tanımlamaktalar:** daha fazla yatırım yapmamamın sebebi şartların olumsuz oluşu ve Erzincan'ın küçük bir şehir olması (x14). Erzincan da daha fazla yatırım yapmama sebepim küçük bir şehir olması. İhtiyaç fazlasına gidilmemesi gerektiğini düşünüyorum (x17). **Talep olmamasını**

sebepler olarak göstermektedirler: *Yörede daha fazla yatırım yapmamamın sebebi küçük bir şehir olduğu için arz ve talep meselesi olmadığından yatırım yapmayı tercih etmiyorum (x9). Erzincan da galericilik yapmak isterdim fakat küçük şehir olduğu için bu işi yürütemeyeceğimi düşünüp yapmadım (x10).* **Nüfusu iş potansiyeliyle birlikte değerlendirmekteler:** *Daha fazla yatırım yapmamızın sebebi nüfusun yeterli büyüklükte olmaması, potansiyelin kısıtlı olması bide buradaki imkanların düşündüğümüz şeyleri gerçekleştirme imkanımızın yetersiz olması. Getiri oranı az olduğundan vatandaş yatırım yapmıyor (x1). Daha farklı yatırımları düşünmememizin sebepleri de Erzincan'a yapılabilecek yatırımların rantabl olmaması ve getirili nüfus yoğunluğuna sahip olmaması. Sadece işimize yatırım yaptık Erzincan da (x6).* **Gittikçe göçle nüfus azalmaktadır:** *Nüfus gittikçe azaldı depremden sonra herkes battıya göç etmeye başladı. Biz de ailemle beraber İzmit'e taşındık orada araba fabrikasında işe girdim uzun süre çalıştım daha sonra İstanbul'a taşındık (x11).* **Yatırım yapılan illerdeki nüfus hareketliliğine işaret etmektedirler:** *Bazı yatırımlarım şehir dışında bana daha cazip geldiği için diğer şehirlere de yatırım yapıyorum sebepleri ise nüfus ekonomi hareketliliğinin Erzincan da az olmasından bu sebeple şehir dışı cazip geldi (x16).*

ii) **iş hacmi darlığı ve sanayinin olmaması:** *Yeterli iş hacmi bulunmadığı için diyebilirim (X2). İş sahası yok, fabrika yok (x3). Üretim kısıtlı olması. Olanlarda kapatıyor mesela organize sanayi bütün illerde almış başını gidiyor ama Erzincan da organize sanayi denen bir şey yok, üretim yapılırsa bile diğer illere dağıtım yok (x7).*

iii) **sadece bazı sektörlerin gelişmesi:** *Erzincan'ın coğrafi konumunun sadece hayvancılık ve tarıma elverişli olmasıyla alakalı (x2). Sektörlerinin gelişmesinde hammadde yoksunluğuna işaret edilmiştir: hammadde yoksunluğundan bu şekilde yatırım yapmayı düşünmedim (x9).*

iv) **düşük gelir:** *Emekliyim, ticaret yapmıyorum. Daha öncelerde züccaciye dükkanım vardı insanların alım gücü düştüğü için dükkanımı kapattım (x3). Gelirin azlığı (x7). Erzincan da alım gücü düştü kiralar arttı ve kazancım yetmemeye başladı bende Bursa ya göç ettim (x10).*

v) **nitelikli insan sayısı azlığı:** *Nitelikli kalifiyeli eleman bulmakta birçok sıkıntı yaşayacağımı düşündüğümünden dolayı bu yörede yatırım yapmayı düşünmüyorum (x4). Kalifiyeli, eleman azlığından dolayı çok fazla yatırımımız olmadı (x14).*

vi) **deprem bölgesi olmasını gösterebilirler de yine de nüfus ve sanayinin olmaması ana sebepler:** *1. Sebep nüfus, 2. Sebep sanayileşmenin az olması, 3. Sebep deprem bölgesi olması (x5)*

vii) **devlet desteğinin yetersizliği:** *Yeterli teşvik ve desteğin olmaması (x6).*

viii) **nakliye ücreti:** *Buradan İstanbul'a nakliye etmemiz baya bir külfet fiyatlar katlanıyor (x7).*

3.3. Erzincan Dışında Yapılan Yatırımlar

Yatırımlar ağırlıklı olarak gayrimenkul ve büyük şehirlere odaklıdır ve bunun garantili -büyük şehirde gayrimenkul- bir yatırım olduğunu düşünmektedirler: *Buradan elde ettiğim gelire beraber değişik yerlerde yatırımlarım var ben biraz garanticiyim arsa gayrimenkul üzerine yatırımlarım var. Yaşadığım yerde değil Ankara ve İstanbul gibi daha büyük kentlerde yatırımlarım yaptım. Daha önce elde ettiğim birikimleri değerlendirmek için Ankara ve İstanbul da gayrimenkul yatırımı yaptım (x1).* **Nüfus yoğunluğu ve hareketi dikkate alınmaktadır:** *Başka yörelerde sadece gayrimenkul alımı yaptım İstanbul Şile taraflarında çünkü nüfus yoğun daha çok değerleneceğini düşünüyorum oraların bu sebeple (x3).*

İstanbul'a yakın yerler tercih edilmektedir: İstanbul da ve İzmit de gayrimenkul aldım. İstanbul da aile apartmanı yaptırdık İzmit teki de tamamen yatırım amaçlıydı tercih etme nedenim nüfusun yoğunluğu yaşadığım yeri sevmemle alakalıydı (x11).

Diğer büyük şehirlere de rağbet var -sanayi ve nüfus yoğunluğu ön planda-: Bursa da gayrimenkul aldım, sebebi de nüfusun fazla olması, sanayileşmenin fazla olmasından dolayı Erzincan da yatırım yapmamın sebeplerinin tam tersi (x5). Ankara' da okumaya gittim ve çok beğendim bir arkadaşım vasıtasıyla arsa aldık (x8). **Sanayi yatırımlarında hammadde avantajı tercih edilir:** Antalya da bir konserve fabrikasına ortak oldum. Orada seracılık geliştiğinden dolayı hammadde üretilebildiğinden iklim olarak ta müsait olduğundan bu şekilde yatırım yapmak ta fayda gördüm (x9). **Batı Anadolu ve Akdeniz tercihler arasındadır:** Başka yörelere yaptığım yatırımlarım genelde konut alanında ki yaptığım yatırımlarım var. Bunun dışında Akdeniz bölgesinde verimli topraklarda arazi satın alıyorum diyebilirim. Bu yöreleri tercih etmemdeki en büyük etken getiri oranlarının yüksek olması ve ileri zamanlarda bu bölgelere yapacağım başka yatırımlarında daha karlı olacağını düşündüğümünden dolayı yatırımlarımda bu bölgeleri tercih ediyorum (x4).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hausmann, Rodrik ve Velasco (2005:15) büyüme tanısı modelinden hareketle Erzincan'a özel sektörün yatırım yapmamasının sebebi kar düşüklüğüdür. Bunun ardındaki en temel sebep nüfusta azalmadır. Bu makalede çıkan önemli bir sonuçta Erzincan'da gelir elde edenlerin varlıklarını İstanbul başta olmak üzere Batı Anadolu'da tutmalarıdır.

Özünde, Erzincanlı memleketine yatırım yapmak istemektedir. Genelde yaptığım yatırımlar işimle alakalı. Bide ev aldım Erzincan da daha fazla yatırımlım yok. Bu yöreye daha fazla yatırım yapmayı düşünüyorum çünkü memleketimin kalkınmasını istiyorum (x8). **Ama nüfusun azlığından yatırım yapamamaktadır:** Daha fazla yatırım yapmamamın sebebi gelirim azlığından kaynaklı ve nüfusun azlığından (x8). **Yatırımlarını büyük şehre kaydırmaktadır:** Ankara' da okumaya gittim ve çok beğendim bir arkadaşım vasıtasıyla arsa aldık (x8).

Doğu-Batı arasındaki nüfusta dengesizlik Doğu'da ikametgâh edenlerin yatırım tercihlerini olumsuz etkilemektedir. Zaten ekonomik olarak kısıtlı kalkınmış yörelerden Batı'ya yatırım olarak akmaktadır. Yöre ekonomisinden sızan her para, ekonomisini daha da küçültmektedir. Şöyle ki, dolaşımdaki daha az para daha az yatırım ve tüketim demektir. Aynı şekilde harcamalar azaldıkça üretimde daha da duracaktır. Doğu Anadolu bu bağlamda sermaye kaçışından dolayı büyüyememektedir.

Sadece nüfusun büyüklüğü yanında nüfus artışı da yatırım potansiyeli için önemlidir. Özellikle yatırımcılar büyük şehirler yanında gelişen ilçelere/semtlere odaklanmaktadır.

Devlet destekleri iş hacmi doğurmakta ama kazanılan paralar Batı'ya aktarılınca verilen destekler çarpan etkisiyle sonuçlanmamaktadır. Batı'dan elde edile vergi geliri fazlasıyla Doğu'ya akıtılırken, servet transferi yoluyla tekrar Batı'ya yönelmektedir.

Ekonomik destek ile birlikte nüfusu Doğu'ya çekici şekilde politikalar üretilmelidir. Ancak burada politikalar arasında istikrar yoktur. Literatür çalışmasında nüfusu çekme bağlamında

üniversite öğrencilerinin öneminden bahsedilmiştir (Yavuz ve Karabulut, 2018: 97). Bir taraftan Doğu'daki illere üniversite açılırken diğer taraftan vakıf üniversitelerinin tamamına yakını büyük şehirlerde ve devlet üniversitelerinin Batı Anadolu'da açılmaya ve genişlemeye devam etmesi destek politikalarının tezatlığını göstermektedir. Bunun sonucunda Doğu'daki üniversitelerde öğrenci sayısının artmadığı ve hatta azaldığı tespit edilmiştir (Erkut, 2020: 125).

KAYNAKÇA

- Akın, M.S: (2005). *Kalkınma ekonomisi*. İstanbul: Mephisto Yayınları
- Demirdöğen S. (2018). Şehir markası bileşenlerinin incelenmesi: Erzincan ili üzerinde bir saha araştırması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 167 – 188.
- Demirdöğen, O. & Tatlı, Y. (2017). Kobi'lerde büyüme stratejileri: Erzurum, Erzincan ve Bayburt'ta kobi'ler üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 317-329.
- Easterly, W. & Levine, R. (2011). *It's not factor accumulation: stylized facts and growth models*. World Bank Economic Review, (15): 177-219.
- Erkut, E. (2020). Covid-19 sonrası yükseköğretim. *Yükseköğretim Dergisi*. 10, 2, 125-133
- Grabowski R & Self, S. (2018). Agriculturally led development: Ethiopia. Erişim Tarihi 19.08.2021 https://www.researchgate.net/publication/329810679_Agriculturally_led_development_Ethiop
- Grabowski, R, Self, S. & Shields, M. (2007). *Economic development*. Chicago: MESharpe
- Gugler J. (1982). Overurbanization reconsidered' *Econ. Dev. Cult. Change*, 31:173-189.
- Hall R. & Jones, C. (1999). Why do some countries produce so much more output per worker than others. *Quarterly Journal of Economics*, 114, 83-116.
- Hausmann R.& Rodrik, D. (2006). *Doomed to choose: industrial policy as predicament*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hausmann R., Rodrik, D. Velasco, A. (2005). *Growth diagnostics*. Harvard Growth Lab, Cambridge.
- Kulaksız, Y. (2008). Türkiye'de bölgesel gelişmişlik farkları, istihdam ve kurum hizmetlerinin çeşitlendirilmesi. Erişim Tarihi: 18.09.2021. <https://media.iskur.gov.tr/15625/yahya-kulaksiz.pdf>
- Lipton M. (1977). *Why poor people stay poor: urban bias in world development*. Cambridge: Harvard UP.
- Mincer, J. (1974), *Schooling, experience, and earnings*, New York: Columbia University Press.
- Özer, A. ve Korkulutaş, D. (2018). Yatırımcıların duygusal ve bilişsel eğilimlerinin değerlendirilmesi: Erzincan ili uygulaması . *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 391-420.

AKIN, M. Ş. (2022). Doğu Anadolu'dan Büyük Şehirlere Kaynak Aktarımı: Erzincan Örneği, Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 8 (12): 100-110

Prescott, E. (1988). Needed: A theory of total factor productivity. *International Economic Review*, 39(3), 525-551.

Sechele, L. (2016). Urban bias, economic resource allocation and national development planning in botswana. Erişim Tarihi: 20.09.2021
https://www.researchgate.net/publication/291012992_Urban_Bias_Economic_Resource_Allocation_and_National_Development_Planning_in_Botswana.

Solow, R. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94.

Yavuz, S. & Karabulut, T. (2018). Erzincan üniversitesi öğrencilerinin Erzincan kent memnuniyeti ile ilgili görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 97 – 110.